

**ALTINTAŞ (KÜTAHYA) İLÇE MERKEZİNİN
COĞRAFI ETÜDÜ**

Adem EROL
Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Basim SAATÇI
Uşak
2007

ALTINTAŞ (KÜTAHYA) İLÇE MERKEZİNİN
COĞRAFI ETÜDÜ

Adem EROL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Coğrafya Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Basim SAATÇI

Afyon
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Nisan 2007

YÜKSEK LİSANS TEZ
ÖZETİ

ALTINTAŞ (KÜTAHYA) İLÇE MERKEZİNİN
COĞRAFİ ETÜDÜ

Adem EROL
Coğrafya Anabilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Nisan-2007

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Basim SAATÇI

Altıntaş ilçe merkezi, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer almaktadır. İnceleme alanında Paleozoik, Neojen ve Kuaterner serileri yüzeylenmektedir. Araştırma sahası çok farklı jeomorfolojik birimleri barındırmaz. Deniz seviyesinden yüksekliği 1025 m.dir. Araştırma sahası Karasal iklim özelliği gösterir.

Araştırma sahasının tarihçesi oldukça eskilere dayanır. M.Ö 4000 –3000 yıllarında yerleşmeye açılmıştır. Selçuklu Devleti zamanında Türk egemenliğine girmiştir. Altıntaş ilçe merkezi az nüfuslu bir ilçedir ve nüfusunu geliştirememiştir. Her geçen gün dışarıya göç vererek nüfusu azalmaktadır. ilçe merkezini 5 mahalle oluşturmaktadır.

İnceleme alanında modern sanayi fazla gelişmemiştir. Hizmet sektörü sahanın en önemli ekonomik faaliyet kolunu oluşturur. Sahada perakende ticaret ön plandadır. İnceleme alanında sadece karayolu ulaşımı mevcuttur. Var olan turizm ve yeraltı kaynaklarının değerlendirilmesi sahaya canlılık getirecektir.

Yapılan çalışma ile Altıntaş ilçe merkezinin Fiziki Coğrafya ile Beşeri ve Ekonomik Coğrafya özellikleri ortaya konularak sorunların tespiti ve çözüm önerileri verilmeye çalışılmıştır.

ABSTRACT

The Geographical Examination
Of The Town Altıntaş (KÜTAHYA)

Department Of Geography

Adem EROL
Coğrafya Anabilim DalıAfyon Kocatepe University
The Institute of Social Sciences
Nisan 2007

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Basim SAATÇI

The centrum of the town, Altıntaş, is located in the inner Western part of Anatolia in the Aegean Region. The series of Paleozoic, Neogene and Quaternary are surfaced in the research area. The research area doesn't contain much different geomorphological units. Its altitude above the sea level is 1025 m. Its research area shows continental climate.

The history of research area has long past time. It was opened its gates to settlement in 4000-3000 B.C. It came under the control of Turks during the Selçuklu State of Turkey. The centrum of the town, Altıntaş, has low population and hasn't developed its population. The population is getting less day by day by immigrating to other cities. There are 5 quarters which forms the centrum of the town.

The modern industry hasn't developed much in the research area. The employment sector forms the most important economic active branch. Retail trade is the most important part in the area. There is just a highway in the research area. Improving tourism and underground source in existence will revive the area.

With this master thesis, we tried to explain the demographic and economic specialities of Altıntaş and to show solutions to the problems of Altıntaş.

TEZ JÜRİSİ VE ENSİTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

İmza

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Basim SAATÇI .....

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Lütfi ÖZAV .....

:Yrd. Doç. Dr. Zahit YILDIRIM .....

Coğrafya Anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Adem EROL'un "Altıntaş (Kütahya) İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 19/04/2007 günü saat: 10:30'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

ÖNSÖZ

“Altıntaş (Kütahya) İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü” isimli bu çalışma Bölgesel Coğrafya yöntemiyle hazırlanmış bir yüksek lisans tezidir. Bu tez çalışması ile idari yönden Kütahya iline bağlı olan Altıntaş ilçe merkezinin coğrafi açıdan incelenmesi amaçlanmıştır. Ülkemiz genelinde yapılan coğrafi çalışmalar bölgesel ya da büyük ölçekte yapılan çalışmalardır. Coğrafi yöre araştırmaları, yerelde var olan sorunları saptayabilecek ve ülkemizi her bakımdan daha iyi tanımamızı sağlayacağından oldukça önemlidir.

İnceleme alanında beşeri ve ekonomik kaynakların çeşitliliği söz konusudur. Bulunan bu kaynakların yeterince değerlendirilmemesi sahada ekonomik gelişmeyi engellemiştir. Ekonomik gelişmişliğin yeterli olmaması beraberinde çarpık kentleşmeyi ve göç hareketini meydana getirmiştir. Sahanın hak ettiği ekonomik seviyeye yükselmesi için, ekonomik ve sosyal potansiyellerin çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Araştırmanın Altıntaş’a gelecekteki yatırımlara rehberlik etmesi açısından iyi bir kaynak oluşturacağı düşüncesindeyiz.

Çalışmanın tamamlanmasının her aşamasında yoğun emek harcayan ve bu duruma gelmesini sağlayan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Basim SAATÇI’ye teşekkürlerimi bir borç bilirim. Coğrafya bilimi adına çok şeyler öğrendiğim ve çalışmalarımızda desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Lütü ÖZAV’a, Yrd. Doç. Dr. Selahattin POLAT’a teşekkür ederim. İki yıla yakın bir zamanda tamamlayabildiğimiz bu çalışma boyunca manevi desteğini hep arkamda hissettiğim eşim Nagehan EROL’a ayrıca teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim sırasında üzerimizde emeği olan tüm hocalarıma, Altıntaş’ta her türlü desteği gösteren kamu kurumlarının yönetici ve çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

Adem EROL

19 Nisan 2007

Uşak

ÖZGEÇMİŞ

Adem EROL

Coğrafya Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans: 1996 - Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Coğrafya Öğretmenliği

Lise : 1992 - Uşak İmam Hatip Lisesi

İş/İstihdam

1996- Rize İkizdere İmam Hatip Lisesi , Coğrafya Öğretmeni

2000- Rize İkizdere Lisesi, Müdür Yardımcısı ve Coğrafya Öğretmeni

2002- Uşak Eşme Endüstri Meslek Lisesi, Coğrafya Öğretmeni

2002- Uşak Lisesi Coğrafya Öğretmeni

2004- Uşak Spor Lisesi, Müdür Yardımcısı ve Coğrafya Öğretmeni

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Manisa - Selendi, 10 Temmuz 1973

Cinsiyeti: Erkek

Yabancı Dil: İngilizce

İÇİNDEKİLER	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
ÖZGEÇMİŞ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
HARİTALAR LİSTESİ.....	xvi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xvii
KISALTMALAR	xviii
PROBLEM.....	1
AMAÇ	1
ÖNEM	1
VARSAYIMLAR.....	1
SINIRLILIKLAR	2
YÖNTEM	2
GİRİŞ.....	3

I.BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. JEOLojİK ÖZELLİKLERİ	6
1.2. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLERİ	9
1.3. İKLİM ÖZELLİKLERİ	13
1.3.1. Sıcaklık Koşulları.....	15
1.3.1.1. Yıllık Ortalama Sıcaklık.....	15
1.3.1.2. Ortalama Yüksek Ve Düşük Sıcaklıklar	17
1.3.2. Basınç Ve Rüzgarlar	20
1.3.3. Yağışlar	22

1.3.4. İklim Tipi.....	27
1.3.4.1. Köppen'in İklim Sınıflandırmasına Göre.....	27
1.3.4.2. De Martonne Kuraklık İndisi Formülüne Göre	27
1.3.4.3. Erinç Formülüne Göre.....	28
1.3.4.4. Thornthwaite İklim Sınıflandırmasına Göre.....	28
1.4. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ	31
1.4.1. Yeraltı Suları.....	31
1.4.2. Kaynaklar	33
1.4.2.1. Yağcılar Deresi Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynaklar.....	33
1.4.2.2. Kocaçay Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynaklar	34
1.4.2.3. Avşar Deresi Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynaklar.....	34
1.4.2.4. Kokarçayı Deresi Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynaklar..	35
1.4.3. Akarsular	35
1.5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ.....	36
1.5.1. Toprak Yapısı Ve Özellikleri.....	36
1.5.2 Arazi Kabiliyet Durumu	40
1.5.3. Toprakların Kullanım Durumu	45
1.6. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ	46

II BÖLÜM

BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1. NÜFUSUN ÖZELLİKLER	50
2.1.1. Nüfus Artışı	51
2.1.2.Nüfus Hareketleri.....	54
2.1.2.1. Doğumlar Ve Ölümler.....	54
2.1.2.2. Göçler	55
2.1.2.2.1. Dış Göçler	55
2.1.2.2.2. İç Göçler	56
2.1.3. Nüfusun Sosyal Ve Ekonomik Özellikleri	59
2.1.3.1. Nüfusun Cinsiyet Ve Yaş Yapısı.....	59
2.1.3.2. Nüfusta Bağımlılık Oranı	62

2.1.3.3. Nüfusun Eğitim Durumu	64
2.1.3.4. Aile Büyüklükleri.....	72
2.1.4. Nüfusun Beslenmesi Ve Sağlık Durumu	73
2.1.5.Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı	74
2.1.6. Nüfusun Yoğunluğu	79
2.2. YERLEŞME ÖZELLİKLERİ	80
2.2.1. Yerleşmenin Tarihçesi.....	80
2.2.2. Yerleşmenin Dokusu Ve Strüktürel Gelişimi	83
2.2.3. .Konut Fonksiyon Alanları	88
2.2.3.1. Fonksiyonlarına Göre Konutlar	88
2.2.3.2. Yapı Malzemelerine Göre Konutlar.....	92
2.2.3.3. Yapım Şekline Göre Konutlar	94
2.2.3.3.1. Eski Tip Konutlar	94
2.2.3.3.2. Yeni Tip Konutlar.....	98
2.2.3.4. Kat Sayısına Göre Konutlar.....	99

III. BÖLÜM

BAŞLICA EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

3.1. GENEL ÖZELLİKLERİ.....	101
3.2. TARIM VE HAYVANCILIK.....	102
3.3. SANAYİ	108
3.4. TİCARET.....	110
3.5. ULAŞIM	112
3.6. TURİZM	114
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	120
KAYNAKLAR	123

Tablolar Listesi

Tablo 1:	Türkiye'yi Etkileyen Hava Kütleleri.....	14
Tablo 2:	Altıntaş Meteoroloji İstasyonuna Ait Sıcaklık Değerleri (1957-1970)..	15
Tablo 3:	Altıntaş İlçe Merkezi Ortalama Sıcaklık Değerlerinin Mevsimlere Göre Dağılımı (1957-1970).....	16
Tablo 4:	Kütahya'da En Düşük Aylık Sıcaklık İle Ortalama Düşük Aylık Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı. (1929-1970).	18
Tablo 5:	Kütahya'da En Yüksek Aylık Sıcaklık İle Ortalama Yüksek Aylık Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı. (1929-1970).	19
Tablo 6:	Kütahya'da Ortalama Ve Ekstrem Basınç Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı (1929-1970).....	20
Tablo 7:	Kütahya'da Etkili Olan Rüzgarların Yönlerine Göre Dağılışı (1929-1970)	21
Tablo 8:	Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Yıllara Göre Dağılışı (1957-1970).	22
Tablo 9:	Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Aylara Göre Dağılışı.	23
Tablo 10:	Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı (1929-1970).	24
Tablo 11:	Altıntaş'ın Thornthwaite Göre Su Bilançosu	26
Tablo 12:	Avşar Deresi Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynakların Yıllara Göre Debileri.....	34
Tablo 13:	Kütahya Ve Altıntaş'ta Büyük Toprak Gruplarına Göre Toprakların Dağılımı.....	38
Tablo 14:	Altıntaş'ın Büyük Toprak Gruplarına Göre Arazi Sınıfları (Hektar 1992).....	42
Tablo 15:	Altıntaş'ın Arazi Sınıfları Ve Toprak Derinliğine Göre Kullanım Şekli (Hektar 1992).....	43
Tablo 16:	Altıntaş'ın Arazi Sınıfları Ve Eğim Gruplarına Göre Kullanım Şekli (Hektar 1992).....	43
Tablo 17:	Altıntaş İlçe Merkezinin Arazilerinin Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılım (1995).....	44
Tablo 18:	Altıntaş İlçe Merkezinin Arazilerinin Kullanım Sınıflarına Göre Dağılımı (Dekar 1995).....	45

Tablo 19:	Altıntaş İlçe Merkezinin Sayım Yıllarına Nüfus Durumu (1927 - 2005)	52
Tablo 20:	Altıntaş İlçe Merkezinde Meydana Gelen Doğumlar (1997).	55
Tablo 21:	Altıntaş İlçe Merkezinden Yurtdışına Gerçekleşen Göçler (2006).....	56
Tablo 22:	Altıntaş İlçe Merkezinden Yurtiçine Yapılan Göçler (2005).	58
Tablo 23:	Altıntaş İlçe Merkezinin Sayım Yıllarına Göre Kadın Ve Erkek Nüfus Durumu (1955 –2005).....	60
Tablo 24:	Altıntaş İlçe Merkezinde Nüfusun Dar Aralıklı Gruplandırılması (2005).	61
Tablo 25:	Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusun Geniş Yaş Gruplarına Dağılımı (2000)	63
Tablo 26:	Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusun Okur Yazar Durumuna Göre Dağılımı (2000)	64
Tablo 27:	Altıntaş İlçe Merkezinde Okur Yazar Nüfusun Mezun Olduğu Eğitim Kademesine Göre Dağılımı (2000).....	67
Tablo 28:	Altıntaş İlçe Merkezinde Öğretim Kurumları Öğrenci Sayıları (2006). 68	
Tablo 29:	Altıntaş İlçe Merkezinde İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı (2006 -2007).....	69
Tablo 30:	Mustafa Kemal İlköğretim Okuluna Devam Eden Öğrencilerin Taşınım Yerlerine Göre Dağılımı (2006 - 2007).....	69
Tablo 31:	Altıntaş İlçe Merkezinde Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı (2006 -2007).....	70
Tablo 32:	Altıntaş Meslek Yüksekokuluna Devam Eden Öğrencilerinin Bölümlere Göre Dağılımı (2006 -2007).	71
Tablo 33:	Altıntaş İlçe Merkezinde Mahallere Göre Aile Büyüklükleri (2005). ..	72
Tablo 34:	Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusu Cinsiyete Ve İşgücüne Göre Durumu (2000)	74
Tablo 35:	Altıntaş İlçe Merkezinde İş Gücünde Olmayan Nüfusun Dağılımı (2000).	75
Tablo 36:	Altıntaş İlçe Merkezi İstihdam Edilen Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı (2000).	76
Tablo 37:	Altıntaş İlçe Merkezi İstihdam Edilen Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılım (2000).....	77

Tablo 38:	Altıntaş İlçe Merkezi İstihdam Edilen Nüfusun İşteki Durumu (2000).78	
Tablo 39:	Altıntaş İlçe Merkezinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı (2005). 84	
Tablo 40:	Altıntaş İlçe Merkezini Mahallelerinin Bina Sayısı (2000) 85	
Tablo 41:	Altıntaş İlçe Merkezi Mahallelerinin Alanlara Göre Dağılımı (2006)... 85	
Tablo 42:	Altıntaş İlçe Merkezi Konutların Fonksiyonlarına Göre Dağılımı (2000) 89	
Tablo 43:	Altıntaş İlçe Merkezi Binaların Yapı Malzemesine Göre Dağılımı (2000). 93	
Tablo 44:	Altıntaş İlçe Merkezinde Konutların Katlara Göre Dağılım (2000). 99	
Tablo 45:	Altıntaş İlçe Merkezinde Ekili Arazilerin Tarımı Yapılan Ürün Grubuna Göre Dağılımı (2006) 103	
Tablo 46:	Altıntaş İlçe Merkezi Sanayi Bitkilerinin Ekim Alanına Ve Üretim Miktarına Göre Dağılımı (2006)..... 104	
Tablo 47:	Altıntaş İlçe Merkezi Tahıl Tarım Arazisinin Tahıl Türlerine Ve Üretim Miktarına Göre Dağılımı (2006)..... 105	
Tablo 48:	Altıntaş İlçe Merkezi Yem Bitkilerinin Ekim Alanına Ve Üretim Miktarına Göre Dağılımı (2006). 106	
Tablo 49:	Altıntaş İlçe Merkezinde Bulunan Un Fabrikalarının Günlük Kapasitesi Ve İstihdam Durumu (2006)..... 108	
Tablo 50:	Altıntaş İlçe Merkezinde Atölye Tipi İşletmelerin Mesleklere Göre Dağılımı (2005)..... 109	
Tablo 51:	Altıntaş İlçe Merkezinde Tarım Kaynaklı İşletmelerin Mesleklere Göre Dağılımı (2005) 110	
Tablo 52:	Altıntaş İlçe Merkezinde Ticari İşyerlerinin Sayısı Ve Faaliyet Türleri (2005)..... 111	
Tablo 53:	Altıntaş İlçesinde Bulunan Nekropol Alanlarının Bulunduğu Yere Göre Dağılımı (2007). 115	
Tablo 54:	Altıntaş İlçesinde Bulunan Anıt Eserlerin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı (2007)..... 115	
Tablo 55:	Altıntaş İlçesinde Bulunan Arkeolojik Sit Alanlarının Bulunduğu Yere Göre Dağılımı (2007)..... 116	

Şekiller Listesi

Şekil 1:	Altıntaş'ta Sıcaklık Değerlerinin Yıllık Gidişi (1957-1970).....	16
Şekil 2:	Altıntaş'ta Sıcaklık Değerlerinin Mevsimlik Gidişi (1957-1970).....	17
Şekil 3:	Kütahya'da En Düşük Aylık Sıcaklık İle Ortalama Aylık Düşük Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı. (1929-1970).	18
Şekil 4:	Kütahya'da En Yüksek Aylık Sıcaklık İle Ortalama Yüksek Aylık Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı. (1929-1970).	19
Şekil 5:	Kütahya'nın Yıllık Ortalama Rüzgar Frekansı Gülü.	21
Şekil 6:	Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Aylara Göre Dağılışı (1957-1970).....	23
Şekil 7:	Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı.....	25
Şekil 8:	Altıntaş'ın Thornthwaite Göre Su Bilançosu	26
Şekil 9:	Altıntaş İlçe Merkezi Arazilerinin Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılımı.....	45
Şekil 10:	Altıntaş İlçe Merkezi Arazilerinin Kullanım Sınıflarına Göre Dağılımı.....	46
Şekil 11:	Altıntaş İlçe Merkezinde Nüfusun Sayım Devrelerine Göre Genel Durumu (1927-2005).....	53
Şekil 12:	Altıntaş İlçe Merkezin Kadın Ve Erkek Nüfus Durumu.....	60
Şekil 13:	Altıntaş İlçe Merkezi Nüfus Ve Yaş Piramidi (2005).....	62
Şekil 14:	Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusunun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması (2005).	64
Şekil 15:	Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusunun Okur Yazar Durumuna Göre Gruplandırılması (2000).	65
Şekil 16:	Altıntaş İlçe Merkezi Okuma Yazma Bilen Nüfusunun Cinsiyete Göre Gruplandırılması (2000).	65
Şekil 17:	Altıntaş İlçe Merkezinde Okuma Yazma Bilmeyen Nüfusunun Cinsiyete Göre Gruplandırılması (2000).	66
Şekil 18:	Altıntaş İlçe Merkezinde Okur Yazar Nüfusun Mezun Olduğu Eğitim Kademesine Göre Dağılımı (2000).	67
Şekil 19:	Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusunun İş Gücü Durumuna Göre Dağılımı ...	74

Şekil 20:	Altıntaş İlçe Merkezinde İş Gücünde Olmayan Nüfusun Dağılımı (2000).	75
Şekil 21:	Altıntaş İlçe Merkezi İstihdam Edilen Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı.....	77
Şekil 22:	Altıntaş İlçe Merkezi İstihdam Edilen Nüfusun İşteki Durumu.....	78
Şekil 23:	Altıntaş İlçe Merkezi Konutlarının Fonksiyonlara Göre Dağılımı	89
Şekil 24:	Hürriyet Mahallesi Doku Örneği	90
Şekil 25:	Bozbay Mahallesi Doku Örneği	90
Şekil 26:	İstiklal Mahallesi Doku Örneği	91
Şekil 27:	Cumhuriyet Mahallesi Doku Örneği	91
Şekil 28:	Altıntaş İlçe Merkezi Binalarının Yapı Malzemesine Göre Dağılımı ...	93
Şekil 29:	Altıntaş İlçe Merkezi Eski Tip Evlerin İskeletini Oluşturan Mertekler.	96
Şekil 30:	Eski Tip Evlerin Eklentisi Olan Ambarların Şekli.	96
Şekil 31:	Eski Tip Evlerin Birinci Katı.....	97
Şekil 32:	Eski Tip Evlerin İkinci Katı.....	97
Şekil 33:	Altıntaş İlçe Merkezinde Konutların Mahallere Ve Kat Sayısına Göre Dağılımı.	100
Şekil 34:	Altıntaş İlçe Merkezinde Katlara Göre Konutların Sayısı.	100
Şekil 35:	Altıntaş İlçe Merkezi Ekilebilir Arazinin Tarım Çeşidine Göre Dağılımı	102
Şekil 36:	Altıntaş İlçe Merkezinde Ekili Arazilerin Tarımı Yapılan Ürün Grubuna Göre Dağılımı.....	103
Şekil 37:	Altıntaş İlçe Merkezi Sanayi Bitkilerinin Ekim Alanına Göre Dağılımı	104
Şekil 38:	Altıntaş İlçe Merkezi Tahıl Bitkilerinin Ekim Alanına Göre Dağılımı .	105

Haritalar Listesi

Harita 1:	Araştırma Sahasının Konum Haritası	4
Harita 2:	Altıntaş Ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası.....	8
Harita 3:	Altıntaş Ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası.....	12
Harita 4:	Altıntaş Ve Aslanapa Ovalarının Eş Yağış Haritası.	24
Harita 5:	De Martonne'ye Göre Türkiye'nin İklimi.....	27
Harita 6:	Erinç'e Göre Türkiye'nin İklimi	28
Harita 7:	Thornthwaite'a Göre Türkiye İklimi.....	29
Harita 8:	Altıntaş İlçe Merkezinden Dışarıya Yönelik Göçlerin İllere Göre Dağılımı.....	58
Harita 9:	Altıntaş İmar Planı	87
Harita 10:	Altıntaş Ulaşım Haritası.	114

Fotoğraflar Listesi

Fotoğraf 1: Çaltepe Mevkiinde Yüzeyleyen Mermer Formasyonundan Bir Görünüm.....	7
Fotoğraf 2: Altıntaş Ovasından Bir Görünüm.	10
Fotoğraf 3: Çaltepe De Mermerler Üzerinde Gelişmiş Lapyalar.....	11
Fotoğraf 4: Altıntaş'ın Doğusunda Bulunan Bataklık Sahasından Bir Görünüm....	31
Fotoğraf 5: Altıntaş Ovasında Bulunan Sığ Kuyudan Bir Görünüm.	32
Fotoğraf 6: Altıntaş'ta Oldukça Fazla Görülen Kahverengi Orman Topraklarından Bir Görünüm.	37
Fotoğraf 7: VIII. Sınıf Arazinden Bir Görünüm.....	41
Fotoğraf 8: Çaltepe'nin Alt Kesimlerinde Gelişen Sığır Kuyruğu (Verbascum) Bitkileri.....	47
Fotoğraf 9: Altıntaş İlçe Merkezinin Batısında Bulunan Küçük Bir Deredeki Nilüfer (Lotus) Bitkisinden Bir Görünüm.....	48
Fotoğraf 10: Pınarcık'ta Bulunan Appia Şehri Paraları.	81
Fotoğraf 11: Çaltepe'de Kalıntı Temellerden Bir Görünüm.	81
Fotoğraf 12: Toplu Yerleşme Özelliği Gösteren Altıntaş İlçe Merkezin'den Bir Görünüm.....	86
Fotoğraf 13: Eski Tip Evlerde Eklenti Olarak Görülen Ambarlardan Bir Görünüm..	98
Fotoğraf 14: Büyükbaş Hayvanlardan Sığırın Beslenme Alanlarından Bir Görünüş.	108
Fotoğraf 15: Altıntaş'ta Ticari Aktivitenin Yoğunlaştığı Hürriyet Caddesinden Bir Görünüm.....	112
Fotoğraf 16: Zafertepeçalköy'de Bulunan Zafer Anıtından Bir Görünüm.....	117
Fotoğraf 17: Yüzbaşı Şekip Efendi Anıtından Bir Görünüm.....	118
Fotoğraf 18: Toy Kuşlarından Bir Görünüm.	119

Kısaltmalar

a.g.e	: Adı Geçen Eser
a.g.r	: Adı Geçen Rapor
a.g.t	: Adı Geçen Tez
Böl.	: Bölümü
C	: Cilt
cm.	: Santimetre
D.	: Dere
D.İ.E	: Devlet İstatistik Enstitüsü
D.S.İ	: Devlet Su İşleri
da.	: Dekar
Derg.	: Dergi
DMİGM.	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
Edeb.	: Edebiyat
Enst.	: Enstitü
Fak.	: Fakülte
ha.	: Hektar
K.	: Kuyu
kg.	: Kilogram
km.	: Kilometre
km ²	: Kilometrekare
lt.	: Litre
m.	: Metre
M.T.A	: Maden Tetkik Arama Enstitüsü
mb.	: Milibar
mm.	: Milimetre
PE	: Potansiyel Evapotranspirasyon
sn.	: Saniye
Sr.	: Sırt
T.	: Tepe
Üniv.	: Üniversite
Yay.	: Yayınları

I. PROBLEM

Altıntaş ilçe merkezi coğrafi yönden araştırılması gereken bir sahadır. Yerleşmenin tarihi çok eski yıllara dayanmasına rağmen saha gelişmeyi yakalayamamıştır. Araştırma sahası coğrafi olarak çok farklı arazi yapısı arz etmeyen üniteler üzerinde kurulmuştur. İlçe merkezi beş mahalleden meydana gelmektedir.

II. AMAÇ

“Altıntaş (Kütahya) İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü” adlı tez konusu seçilirken yörenin fiziki coğrafya özellikleri yanında, beşeri ve ekonomik özelliklerini tespit eden bir kaynak oluşturmak amaçlanmıştır. Bu araştırmanın amacı yörenin mevcut durumunu ortaya koymak, tespit edilen sorunlar ve bunlarla bağlantısı olan diğer olayları ortaya koyarak çözüm önerileri sunmak ve yörede var olan potansiyel kaynakları ve bu kaynakların değerlendirilmesi için gerekli önerileri ortaya koymaktır.

Altıntaş ilçe merkezinde daha önceki yapılan çalışmalara baktığımızda Araştırma sahasında böyle kapsamlı bir çalışmanın yapılmadığını görmekteyiz. Bunun için tezimiz araştırma sahasındaki bu eksikliği tamamlayarak inceleme alanının çeşitli sorunlarını ortaya koyacaktır.

III. ÖNEM

“Altıntaş (Kütahya) İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü” adlı bu çalışma özellikle geleceğe yönelik oluşumlara ışık tutacaktır. Coğrafi açıdan oldukça ilginç özelliklere sahip sahanın tanıtılmasıyla birlikte gelecekte önemli bir kaynak oluşturacaktır.

Coğrafya biliminin temel ilkelerine bağlı kalınarak hazırlanan bu çalışma, Altıntaş ilçesinin fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerinin toplandığı bir kaynak olacaktır.

IV. VARSAYIMLAR

Altıntaş ilçe merkezi kurulduğu yer itibarıyla uygun topografya şartlarına sahip olmasına rağmen, yöre arazilerinin su sıkıntısı içinde olması tarımın; yeterli hammaddenin olmayışı ve ulaşım ağının yetersiz olması, sanayinin gelişmesine mani olmuştur. Sahada bundan dolayı hizmetler sektörü ekonomik sektör olarak ön plana çıkmıştır. Yörenin ekonomik açıdan gelişmesi için sanayinin ve tarımın desteklenmesi faydalı olacaktır

V. SINIRLILIKLAR

Araştırma sahasında coğrafi anlamda daha önce böyle bir çalışmanın yapılmaması önemli bir eksiklik oluşturmuştur. Yörede meteoroloji istasyonunun bulunmaması iklimle ilgili en yakın istasyon olan Kütahya Meteoroloji İstasyonu verilerini ile Devlet Su İşleri verilerinin dikkate alınmasına neden olmuştur. Ekonomik göstergelerin ve istatistiki verilerinin geçmişinin olmayışı; ekonomik gelişiminin, günümüze doğru incelenememesindeki en büyük sorundur. Belediye imar planının daha tamamlanamamış olması karşılaşılan diğer önemli sorundur.

VI. YÖNTEM

Bu araştırma, coğrafya biliminin temel ilkelerine bağlı kalınarak hazırlanmıştır. Araştırmada uygulanacak metotlarda ilk önce, araştırma sahasını doğrudan ilgilendiren literatür taraması yapılmaya başlanmıştır.

Literatür taraması yapıldıktan sonra alan araştırmalarına geçilerek, yörede gezi ve gözlem yapılmış bilirkişilerle mülakatlar uygulanmıştır. Araştırma esnasında Devlet Su İşleri, Maden Tetik Arama Enstitüsü, Türkiye İstatistik Enstitüsü, Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Altıntaş Sağlık Ocağı, Altıntaş Belediyesi, Altıntaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Altıntaş İlçe Nüfus Müdürlüğü, Altıntaş Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanlığı ve Altıntaş İlçe Tarım Müdürlüğünün verilerinden yararlanılmıştır. 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli topografik haritalar üzerinde yöre incelenmiştir. Araştırma sahasının fiziki ve beşeri özelliklerini ortaya koyabilmek için harita, grafik ve tablo gibi şekiller bilgisayar ortamında çizilmiştir.

Veriler elde edildikten sonra Coğrafya ilminin temel düşünce ilkeleri olan dağılım, bağlantı ve sebep-sonuç ilkeleri ile ifade tekniklerine bağlı kalınarak bu çalışma ortaya çıkarılmıştır.

GİRİŞ

Çalışma Alanının Konumu, Sınırları ve Başlıca Coğrafi Özellikleri

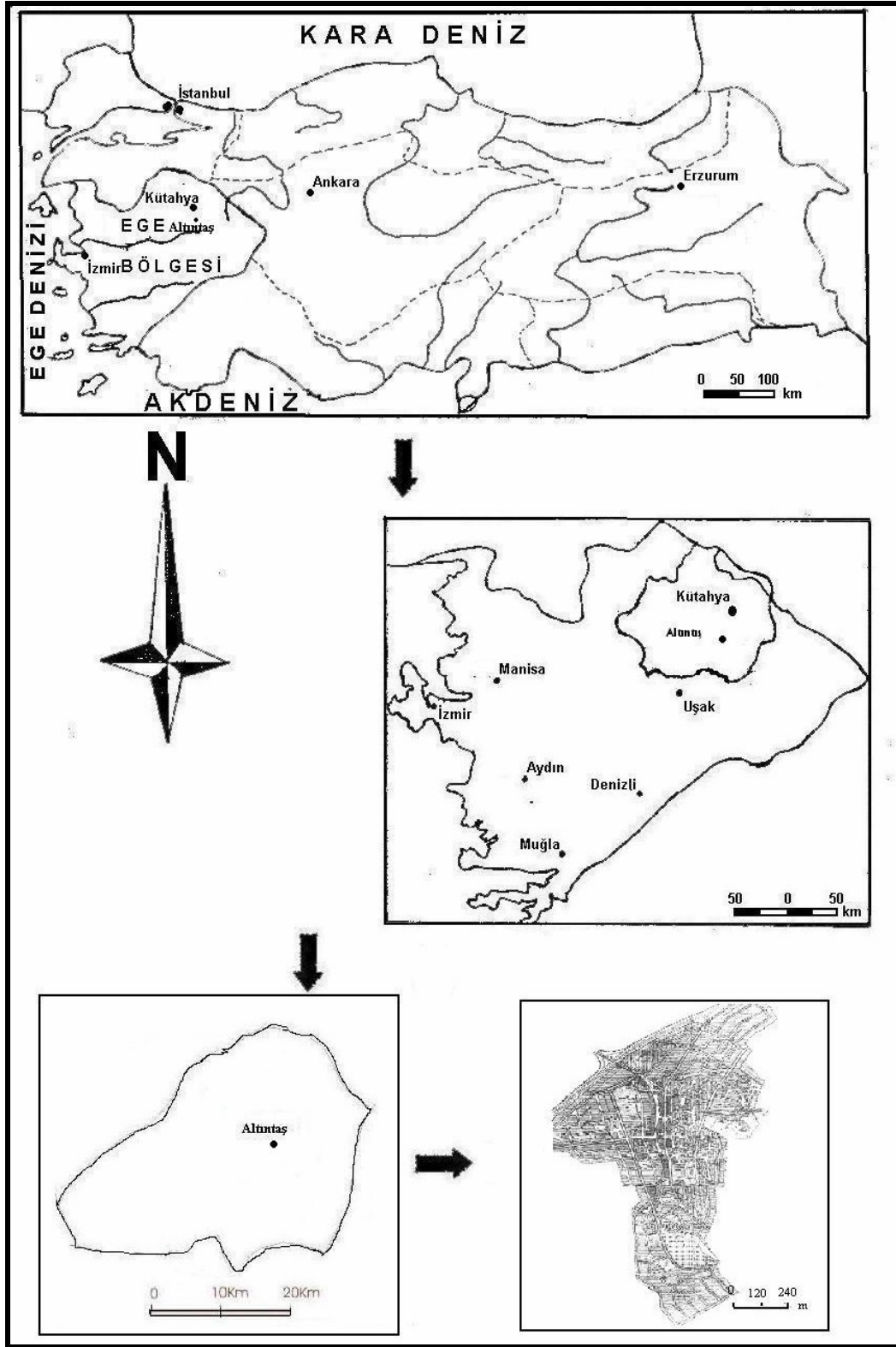
Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer alan Altıntaş ilçe merkezi, Kütahya İlinin 49 km güneyinde bulunmaktadır. İlçe idari açıdan, güneyde Dumlupınar, kuzeyde Kütahya, doğuda Afyon, batıda ise Aslanapa yerleşim birimleri ile çevrelenmiştir. Yörenin coğrafi koordinatı 39°03' kuzey enlemi ile 30°06' doğu boylamıdır.

İnceleme alanında Paleozoik, Tersiyer ve Kuaterner formasyonları görülmektedir. Araştırma sahası Aslanapa – Altıntaş – İhsaniye havzası içinde yer alır. Depresyon kuzeybatı–güneydoğu eksenini boyunca uzanır ve tektonik kökenlidir. Depresyonun uzun eksenini ile fayların uzanışı birbirine paraleldir. Altıntaş söz konusu depresyonunu güney batısında, Çaltepe ile ovanın temas ettiği alanda kurulmuştur. İnceleme alanının en yüksek birimi 1204 m. rakımla Çaltepe'dir.

Altıntaş'ta yazlar kurak ve sıcak, kışlar soğuk geçer. Yıllık ortalama sıcaklık 10,6 °C'dir. Yıllık ortalama sıcaklık yılın hiçbir ayında sıfırın altına düşmemektedir. İnceleme alanında yıllık ortalama yağış 430 mm. dir. Ortalama yağışın aylara göre dağılımı bakıldığında en fazla yağış aralık ayında en düşük yağış ise ağustos ayında düşmektedir. Saha iklim bakımından Marmara, Ege ve İç Anadolu iklim bölgeleri arasında kalmaktadır.

Araştırma sahasının hakim bitki örtüsü steptir. Yörede görülen stepler antropojen karakterdedir. Araştırma sahasının yakın çevresinde, yükseltinin nispeten fazla, iklimin nemli özellik gösterdiği alanlarda ormanlar bulunmaktadır. Ormanlar genelde karaçam (Pinus nigra) ağaçlarından oluşmaktadır. İnceleme alanında en fazla görülen büyük toprak grubu Kahverengi Orman Toprağı'dır. Toplam arazilerin 5885 dekarlık bölümünde tarım yapılmaktadır.

İnceleme alanı Sakarya Nehri hidrografik havzası içindedir. Sahanın sularının Sakarya'nın Porsuk Çayı drene eder. Porsuk Çayının kaynaklarını aldığı yer Araştırma sahasının güneydoğusundaki Murat Dağı silsilesidir. Porsuk Çayı'nın araştırma sahasındaki başlıca kollarını ise Balıklı Dere, Beşirözü Deresi, Kokarçayı, Avşar Deresi, Kocaçay ve Yağcılar akarsuları oluşturur.

Harita 1: Araştırma Sahasının Konum Haritası.

Altıntaş ilçe merkezi nüfusu 2000 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre 6375 kişidir. Saha nüfusunun cinsiyet dağılımında denge görülmektedir. 2005 Yılı itibariyle erkek nüfus % 50,3 iken kadın nüfus % 49,7'dir. İnceleme alanı nüfusun dar aralıklı gruplandırılmasına bakıldığında 20 - 24 yaş grubunun % 9,8 ile fazlalığı dikkat çekmektedir. Nüfusun % 93'ü okuma yazma bilmektedir. Okur yazar olmayan nüfusun cinsiyete göre dağılımında, % 69 ile kadın nüfusun fazlalığı görülmektedir. İlçe merkezinde üç ilköğretim, iki ortaöğretim, bir yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. İlköğretim öğrencilerinde kız-erkek dengesi görülürken, ortaöğretimde erkek öğrenci daha fazladır. İnceleme alanında ortalama aile büyüklüğü 3,9 olup, mahallelere göre farklılık göstermektedir. Yeni Mahalle'de 4,5 olan aile büyüklüğü İstiklal Mahallesi'nde 3,4'e kadar düşmektedir. Araştırma sahası nüfusunun % 23'ü istihdam edilmekte, istihdam edilen nüfusun da % 72'si hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Sahanın Matematik Nüfus Yoğunluğu ise hektar başına 42 kişi olarak hesaplanmıştır.

Sahanın yerleşim tarihi M.Ö. 4000 yıllarına dayanmaktadır. Türkiye Selçukluları döneminde Türk hakimiyetine girmiştir. Yerleşim biriminde toplu yerleşme dokusu görülmektedir. Altıntaş ilçe merkezi beş mahalleden oluşmaktadır. Alan itibariyle en büyük mahalle İstiklal Mahallesi'dir. Nüfusun en fazla olduğu mahalle ise 1318 kişi ile Cumhuriyet Mahallesi'dir.

Altıntaş ilçe merkezinde hakim olan ekonomik sektör, hizmetler sektörüdür. Yöre halkının % 72'lik bölümü hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. Bunun yanında sahada ikinci iş olarak tarım ve hayvancılık görülmektedir. İlçe merkezinde 5185 dekarlık alanda tarımsal faaliyet yapılmaktadır. İnceleme alanında sanayi fazla gelişmemiştir. Sahada 6 adet un fabrikası bulunmakta olup, yörede daha çok atölye tipi sanayi gelişmiştir. İnceleme alanı ulaşımı, kara ulaşımı ile sınırlıdır. İlçe merkezinden tüm köylere ve civar illere ulaşım yapılmaktadır. Altıntaş turistik değerler açısından oldukça zengindir. İlçe genelinde 41 adet sit alanı bulunmaktadır. Bunun yanında sahada doğa yürüyüşüne uygun alanlar da mevcuttur. Tüm bunlara rağmen inceleme alanı turizmde gelişmemiştir. Bunun temel nedeni tanıtım eksikliğidir.

I. BÖLÜM

FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1. JEOLJİK ÖZELLİKLERİ

Araştırma sahası ve yakın çevresinde farklı zamanlara ait formasyonlar yüzeylenmektedir. Bunlar sırasıyla Paleozoik, Neojen ve Kuaterner ait birimlerdir.

Altıntaş ilçe merkezi ve yakın çevresinde arazinin temelini Paleozoik yaşlı mermerler ve şistler oluşturur. Bu formasyon araştırma sahasının doğusundaki Çaltepe mevkiinde ve Altıntaş ovasının yer yer güney kesimlerinde yüzeye çıkmıştır (Fotoğraf 1). Devlet Su İşlerinin yapmış olduğu sondaj çalışmalarına göre Paleozoik yaşlı bu temelin en derin olduğu yer ovanın orta ve kuzey kısmında tespit edilmiştir. Adı geçen formasyon Altıntaş'ın batısında Akçaköy – Gecek arasında kalan Çaltepe (1204 m.), Zeyret Tepe (1155 m.), Yeldeğmez Tepe (1136 m.) ve çevresinde yüzeylenmektedir. Altıntaş İlçe Merkezinin doğusunda bulunan Çaltepe'de mermerler gri renkli olup, üzerinde mikro karstik şekiller gelişmiştir. Mermer formasyonu şistlerle dokunaklıdır. Bu dokunak Çaltepe'nin kuzeyinde bulunan mermer ocağında oldukça belirgindir. Mermerler dirençli olmaları nedeni ile topografya da belirgin olarak gözlenmektedir. Şistler ise Altıntaş'tan güneydoğu istikametinde devam ederek Kayapa mevkiine kadar uzanır. Yerleşim birimindeki konutların büyük bir kısmı bu formasyon üzerindedir. Şistler koyu bir renge sahip olup, oldukça fazla deformasyona uğramış ve kıvrımlı haldedirler. Bu haliyle basık bir topografya arz eder. Ayrıca şistler içinde kuvarsit blokları bulunmaktadır. Şistlerin içinde fosil tespit edilemediğinden paleozoik yaşlı olması muhtemeldir. Devlet Su İşlerinin Altıntaş Ovası Hidrojeolojik Etüt Raporunda şistlere paleozoik yaşı verilmiştir. M.T.A'nın yapmış olduğu çalışmada ise bu birim Kıyır formasyonu olarak adlandırılmış ve Alt Trias – Üst Krateseye dahil edilmiştir.

Altıntaş ilçe merkezi ve yakın çevresinde yükseltinin nispeten fazla olduğu alanlarda Neojen serisi kendini göstermektedir. Bu formasyon riyolitik tüf, aglomera, kıltaşı, killi kalker, kumlu kalker, çakıltaşı, çörtlü kalker gibi birimlerden oluşur. Neojen göl fasiyesindeki kalkerler genel olarak yataydır. Yalnız Dere içlerinde ve eski masiflerin kenarlarında 10 – 20⁰ kadar eğim gösterirler.¹ Araştırma sahası ve yakın

¹Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Jeoteknik Hizmetler ve Yeral tıuları Dairesi Başkanlığı, *Altıntaş Ovası Hidrojeolojik Etüt Raporu*, Ankara, 1976, s. 23.

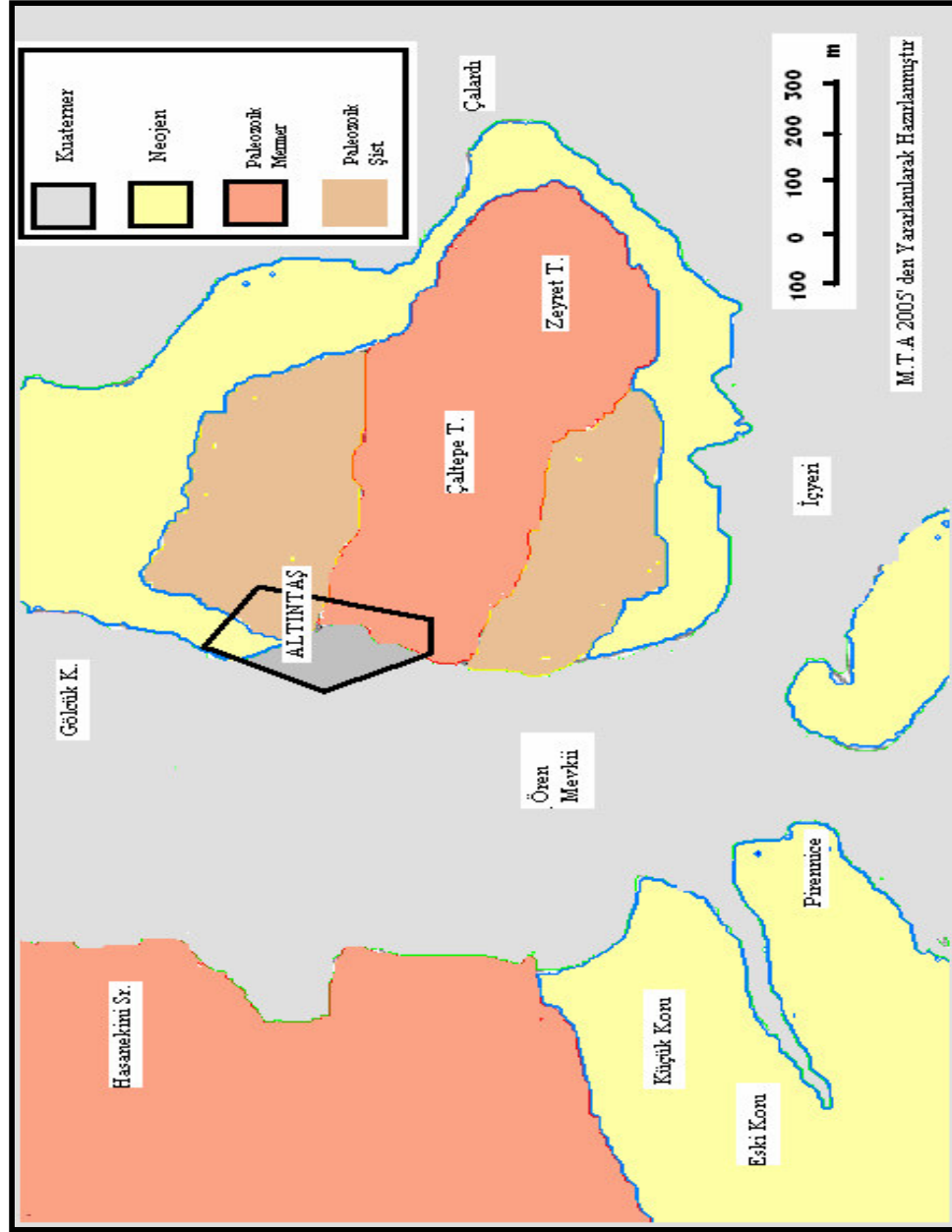
çevresinde Neojen serileri; Çaltepe'nin kuzeyinde Çürükkır, Seydiahmet Kuyusu etrafında, araştırma sahasının batısında Piremeçe Tepesi'nin etrafında, Oluklu Deresi'nin kuzeyinde, Soğulcak Deresi'nin yukarı kesimlerinde yüzeylemektedir. Neojen serileriyle kaplı olan sahada orman formasyonu fazladır. Eski Kuru, Küçük Kuru gibi ormanlık alanlar Neojen serisiyle kaplıdır.

Fotoğraf 1: Çaltepe Mevkiinde Yüzeyleyen Mermer Formasyonundan Bir Görünüm. Paleozoik Yaşlı Bu Formasyonu ise Diskordanslı olarak Neojen Yaşlı Seri Örtür.

Araştırma sahası ve yakın çevresi Kuaterner alüvyonlar ile temsil edilir. Ovada açılan sondajlarda temele ulaşılamamış olması alüvyon kalınlığının fazla olduğunu göstermektedir. Kuaterner serisi Altıntaş ilçe merkezinin batı kısmında Hürriyet Mahallesi, Ören Mevkii, İç Yeri'nde görülmektedir. Ayrıca Çaltepe yükseltisinin doğu kısmında bulunan Pınarbaşı, Çalardı, Sığırköprüsü mevkisinde de Kuaterner alüvyonları yayılım gösterir. Yörede, Kuaterner alüvyonlarıyla kaplı olan saha verimli olduğundan zirai faaliyetler yoğundur. Nitekim Altıntaş ilçe merkezinin tahmini % 70'lik bölümü bu seri üzerine yerleşmiştir. Bu yerleşmede arazinin verimliliğinin yanında arazinin engebesiz olması da oldukça etkilidir. Ayrıca Kuaterner serisiyle kaplı olan sahada taban su seviyesi diğer serilere göre daha yakın olduğundan kuyu

bakımından daha zengindir. Altıntaş'ın kuzeyinde bulunan Gölcük Kuyusu ile yerleşim biriminin şebeke suyunu kısmen karşılayan Pınarbaşı Kaynağı Kuaterner serisi üzerindedir (Harita 2).

Harita 2: Araştırma sahası ve Yakın Çevresinin Jeolojisi Haritası.

1.2. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLERİ

Araştırma sahası ve yakın çevresinde görülen belli başlı yüzey şekilleri; ovalar, tepeler ve vadilerdir. Altıntaş ve yakın çevresinin topoğrafik özellikleri harita 3'te gösterilmiştir.

İnceleme alanı ve yakın çevresinde görülen en belirgin yüzey şekli Altıntaş Ovası'dır. Altıntaş ilçe merkezi, adı geçen bu ova üzerine kurulmuştur. Altıntaş ovası; Aslanapa–Altıntaş–İhsaniye havzası içinde yer alır. Depresyon kuzeybatı, güneydoğu eksenini boyunca uzanır ve tektonik kökenlidir. Depresyonun uzun eksenini ile fayların uzanışı birbirine paraleldir. Altıntaş söz konusu depresyonunu güney batısında, Çaltepe ile ovanın temas ettiği alanda kurulmuştur. Ova İç Anadolu'nun güneybatısında Afyon, Kütahya illeriyle Uşak ili sınırları içinde $38^{\circ} 45'$ ve $39^{\circ} 25'$ kuzey enlem daireleriyle $29^{\circ} 43'$ ve $30^{\circ} 28'$ doğu boylam daireleri arasında yer alır. Drenaj alanı 2300 km^2 , ova alanı ise 262 km^2 'dir. Ovanın yaklaşık uzunluğu 45 km.dir, genişliği ise 2 ile 7 km. arasında değişir². Altıntaş ovasının denizden yüksekliği batı kesiminde 1010 m. iken doğu kesimi 1200 m.'ye ulaşır³. Ovanın doğu drenaj sınırını Afyon - Akarçay havzası olup her iki ova birbirinden İhsaniye – Gazlıgöl sırtı ile ayrılır. Diğer drenaj sınırlarında olduğu gibi bu kesimde yüzey şekilleri pek fazla engebelli değildir. Onun için Altıntaş Ovası'nın Afyon ile ulaşımında bu drenaj sınırı kullanılmaktadır. Ovanın kuzeyinde Yellice Dağı, Kocadağ, Demirci Dağı ve Kulaksız Dağları; güneyinde ise Gökdağ, Murat Dağları, batısında ise Tavşan Dağ ve Tava Dağları yer alır. Altıntaş Ovası tam bir kapalı havza konumunda iken 1957 yılında açılmış olan⁴ Haydarlar drenaj kanalı ile ovanın suları Porsuk Çayı'na aktarılmıştır. Bu şekilde ova bataklıktan kısmen kurtulmuş, tarıma ve yerleşmeye uygun hale getirilmiştir. Altıntaş Ovası'nda günümüzde halen mevsimlik de olsa bataklıklar görülmektedir.

---

² D.S.İ.,a.g.r., s. 14.

³ D.S.İ.,a.g.r., s. 14.

⁴ D.S.İ.,a.g.r., s. 25.

Fotoğraf 2: Altıntaş Ovasından Bir Görünüm. Fotoğraf Batıdan Doğuya Doğru Alınmıştır.

Araştırma sahasında görülen ikinci yüzey şekli Çaltepe'dir. Çaltepe, Altıntaş ilçe merkezinin doğusunda bulunur ve yerleşim biriminin doğu sınırını oluşturmaktadır. Altıntaş ilçe merkezinin doğu istikametinde gelişmesinde Çaltepe doğal bir set oluşturarak ilçenin kuzey-güney yönlü gelişmesini sağlamıştır. Çaltepe 1204 m. yüksekliğindedir. Temelde tek blok olarak yükselen Çaltepe, 1130 m.'den sonra iki ufak tepeye ayrılarak doğu kısmındaki bölümüne Zeyret Tepe, batı kısmındaki bölümüne Çaltepe adı verilmiştir. Zeyret Tepe'nin yükseltisi 1150-1160 m. arasındadır. Çaltepe yükseltisinin temel kısmı mermer ve şistlerden meydana gelmiştir. Mermerler üzerinde lapyalar görülmektedir (Fotoğraf 3). Çaltepe'nin batısında ise şistler yüzeylenmektedir. Altıntaş yerleşmesi şistler ile Kuaterner yaşlı formasyonlar üzerine gelişmiştir. Şistler aşınma karşı dirençsiz olduğundan basık bir topoğrafyaya sahiptir. Çaltepe'nin batısı ile doğu yamacı arasındaki asimetride bu litolojik farklılıktan kaynaklanır. Arazide mermerler ve şistlerin varlığı, Çaltepe yükseltisinin temelinin Paleozoik yaşta oluştuğunu gösterir. Çaltepe mevkisinin alt bölümünde dolomitli kireç taşları yaygındır. Çaltepe, Altıntaş Ovası'na hakim bir konuma sahiptir. Mermerlerin dirençli olması nedeniyle topografyada belirgin olarak görülür.

Çaltepe civarında kalker yüzeyleri üzerinde lapyalar meydana gelmiştir. Kalkerler üzerinde oluşan lapyalar, kireçtaşları üzerinde küçük sel yarınları ve oyuklar şeklinde bulunurlar⁵. Lapyalar eğimli yamaçlar üzerinde sel sularının süpürmesine bağlı olarak oluk şeklinde sık bir halde bulunurlar⁶.

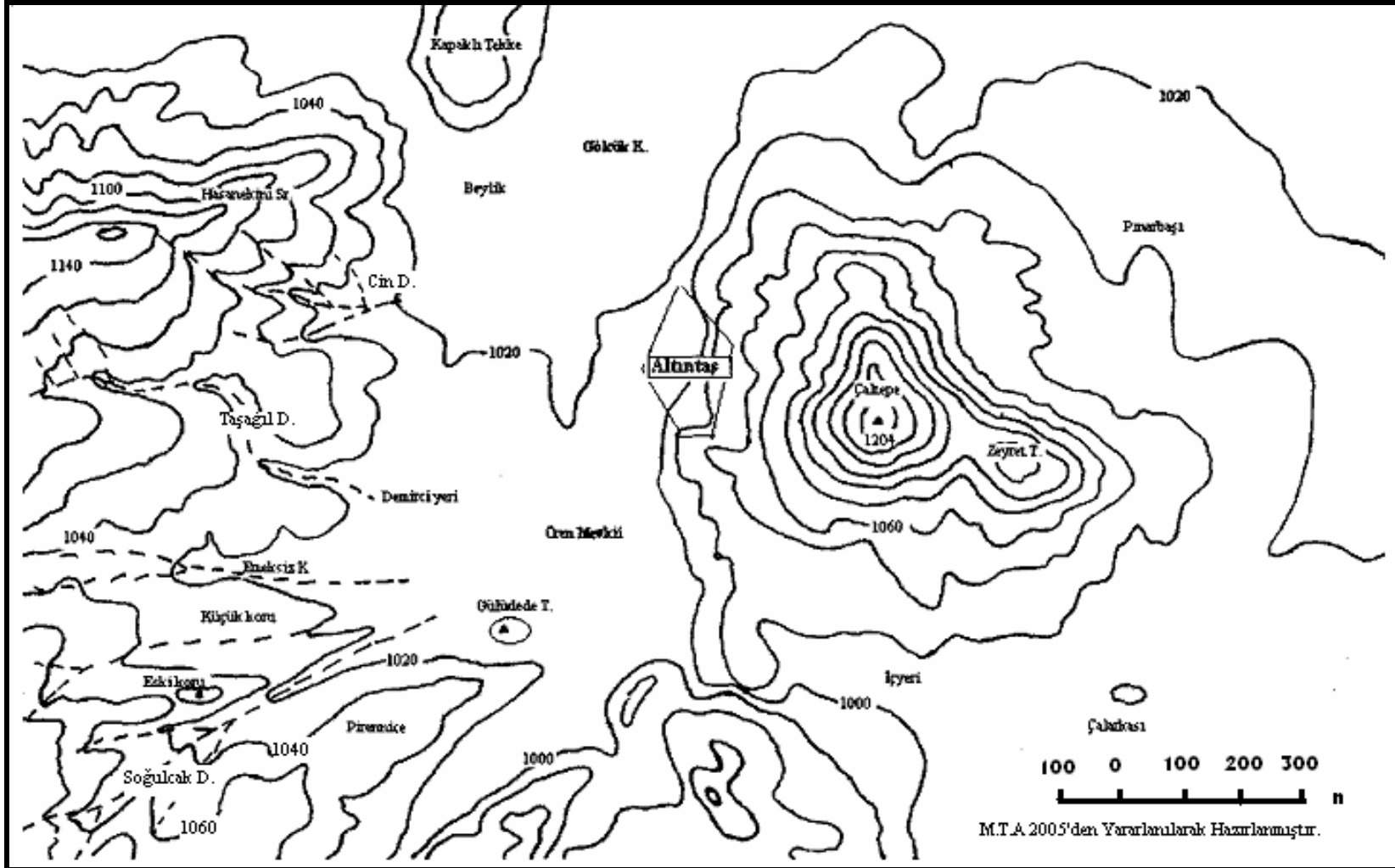

Fotoğraf 3: Çaltepe’de Mermerler Üzerinde Gelişmiş Lapyalar.

Araştırma sahasında ve yakın çevresinde görülen diğer bir yüzey şekli ise akarsu vadileridir. Yörede Balıklı Deresi, Kokarçayı, Avşar Deresi, Koçaçay, Yağcılar Deresi, Kureyşler Derelerinin oluşturduğu vadiler görülmektedir. Akarsuların eğimleri az olduğundan menderesler resmederek akış gösterir. Yeraltı su seviyesinin yüksek olmasından dolayı Çaltepe’nin doğu kısmında bataklıklar gözlenmektedir. Ayrıca yerleşim biriminin batısında Cin Deresi, Soğulcan Deresi, Taşağıl Deresi gibi periyodik akımlı akarsular bulunmaktadır (Harita 3).

⁵ Cemalettin ŞAHİN, *Türkiye Fiziki Coğrafyası*, (Gündüz Eğitim ve Yay., Ankara, 2002), s.50.

⁶ Akif AKKUŞ, *Jeomorfolojiye Giriş*, (Öz Eğitim Yay., Konya, Yay. No. 2, 1995), s.120.

Harita 3: Altıntaş ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası.

1.3. İKLİM ÖZELLİKLERİ

Bir yörenin iklimin özelliklerini belirleyebilmek için o yöreye ait sıcaklık, basınç ve rüzgarlar ile yağış ve nem gibi iklim elemanları hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Yapılan araştırmalar sonucunda, Altıntaş'a ait iklim elemanlarından sıcaklık ve yağış hakkında 1957 ile 1970 yılları arasında bilgi bulunmuştur. Bu bilgilerin yetersiz olmasından dolayı inceleme alanının iklimi hakkında daha ayrıntılı olarak bilgi vermek için araştırma sahasının bulunduğu İç Batı Anadolu Bölümü'nün genel iklim özellikleri ile Kütahya'ya ait iklim verilerinden faydalanılmıştır.

İklimi, iklim elemanları belirlediğine göre iklim elemanlarını etkileyen faktörleri bilmek gerekmektedir. İklim elemanlarını etkileyen etkenler; coğrafi faktörler (rejyonal ve lokal iklim faktörleri) ve planeter faktörler (makroklima faktörleri) olarak iki büyük grupta toplanmaktadır⁷.

İklim elemanlarını etkileyen planeter faktörler bakımından incelendiğinde; Türkiye subtropikal kuşakta Akdeniz İklim Tipi olarak adlandırılan jenetik bir makroklima içerisinde ve onu oluşturan etkenlerin etkisi altındadır⁸. Buna göre Altıntaş yazın tropikal kökenli hava kütesinin, kışın da kutupsal kökenli hava kütesinin etkisi altında kalmaktadır. Ülkemizi dolayısıyla araştırma sahasının bulunduğu alanı etkileyen hava kütleleri tablo 1'de belirtilmiştir.

Araştırma sahası ve yakın çevresinin genel itibariyle iklimi, Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi ve İç Anadolu Bölgesi arasında geçiş tipidir. Bu bakımdan her üç bölgenin özelliklerini taşır. Yöre sıcaklık bakımından daha çok İç Anadolu Bölgesi'nin, yağış şartları bakımından ise Marmara Bölgesi'nin tesiri altında kalmaktadır⁹. Altıntaş'ta hakim rüzgar sektörü kuzeydir. Kuzey sektöründen esen rüzgarların oranları mevsimlere göre değişmektedir. Nitekim mevsimlik olarak, ilkbaharda % 51'ini, yazın % 72' sini, sonbaharda % 47' sini kuzey sektörü rüzgarları oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi kuzey sektörlü rüzgarların hakimiyetlerini en fazla hissettirdikleri mevsim yazdır. Kış mevsiminde ise hakim rüzgar yönü güney sektörüdür¹⁰.

⁷ Sırrı ERİNÇ, *Klimatoloji ve Metodları*, (İstanbul Üniv. Yay. No: 994, İstanbul, 1969) s.294.

⁸ ERİNÇ., 1969, a.g.e.,s.295.

⁹ Yusuf DÖNMEZ, *Kütahya Ovası ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası*, (İstanbul Üniv. Yay. No: 1759, İstanbul,1972),s.37.

¹⁰ DÖNMEZ.,1972, a.g.e.,s.87.

Tablo 1: Türkiye’yi Etkileyen Hava Kütleleri.

Hava Kütleleri	Menşe Sahası	Mevsim
Denizel, Kutbi, Sıcak	Kuzey Atlantik	Soğuk Mevsim
Denizel, Kutbi, Soğuk	Kuzey Atlantik	Bütün Yıl
Denizel, Tropikal,Sıcak	Asor ve Akdeniz	Bütün Yıl
Karasal, Kutbi, Sıcak	Güney Rusya, Balkanlar	NispetenDaha Sıcak
Karasal, Kutbi, Soğuk	Sibirya, Rusya ve Fenno Skandinavya	Soğuk Mevsim
Karasal Tropikal, Sıcak	G. Balkanlar, K. Afrika, Orta Doğu	Bütün Yıl

ERİNÇ, 1969’ dan Alınmıştır.

Araştırma sahası, kış aylarına doğru nemli ve soğuk hava kütlelerinin etkisi altına girmeye başlar. Bu mevsimde yöre karasal kutbi soğuk hava kütlelerinin etkisi altında kalmaktadır. Yine bu mevsimde inceleme alanının güneyinde karasal tropikal sıcak hava kütlesi yer almaktadır¹¹. Bu farklı karakterlerdeki hava kütlelerinin birbirleriyle karşılaşması sonucu kış aylarında sık sık cephesel yağışlar görülmektedir. Bundan dolayı Altıntaş ilçe merkezinin yağışlı mevsimi kış mevsimidir. İnceleme alanı yaz mevsiminde Basra kökenli karasal tropikal sıcak hava kütlelerinin etkisi altında kalmaktadır. Kış mevsiminde etkili olan karasal kutbi soğuk hava kütlesi kuzeye doğru çekildiğinden, yaz mevsiminde Basra kökenli karasal tropikal sıcak hava kütlesi kararlı (stabil) hava kütlesi halini almaktadır. Bu durum yaz mevsiminin az yağış almasında etkili olmaktadır.

İklim elemanlarını etkileyen coğrafi faktörler bakımından incelendiğinde; araştırma sahası Aslanapa–Altıntaş–İhsaniye havzası içinde yer alır. Depresyon kuzeybatı–güneydoğu eksenini boyunca uzanır saha çöküntü alanı içinde olduğundan etrafı dağlarla kaplıdır. Depresyonun uzanış şekline uygun olarak Altıntaş ilçe merkezinde hakim rüzgar kuzeybatı–güneydoğu yönündedir. Ayrıca Altıntaş ilçe merkezinin yükseltisinin 1025 m. olması, kışın ikliminin soğuk olmasına sebep olmaktadır. Diğer yandan bakı faktörüne uygun olarak, inceleme sahasının Çaltepe’nin güney eteğinde bulunması iklimin aynı yükseklikte bulunan ve kuzeye bakan bir yerleşme birimine göre daha sıcak olmasını sağlamaktadır.

¹¹ ERİNÇ., a.g.e., s.299

1.3.1 Sıcaklık Koşulları

Araştırma sahasında 1957 ile 1970 yılları arasında yapılan gözlemlere göre ortalama sıcaklık değerlerinin aylara göre tasnifi tablo 2’de gösterilmiştir. Altıntaş rasat istasyonunun 1970 yılında kapatılmasından dolayı sadece 1957 ile 1970 yıllarına ait ortalama sıcaklık değerleri elimizde mevcut olup, araştırma sahasında ay içinde görülen en yüksek ve düşük sıcaklık değerleri, Altıntaş’a en yakın istasyon olan Kütahya’ya ait sıcaklık verileri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

1.3.1.1 Yıllık Ortalama Sıcaklık

Altıntaş’ta yıllık ortalama sıcaklık 10,6 °C.’dir. Sahada aylık ortalama sıcaklık değerleri 0,3 °C. ile 20,3 °C. arasında değişmektedir. (Tablo 2 ; Şekil 1). Yıl içerisinde en düşük sıcaklık 0,3 °C. ile ocak ayında görülmektedir. Yörede ortalama sıcaklık ocak ayından itibaren artmakta maksimum seviyeye temmuz ve ağustos aylarında ulaşmaktadır (20,3 °C.).

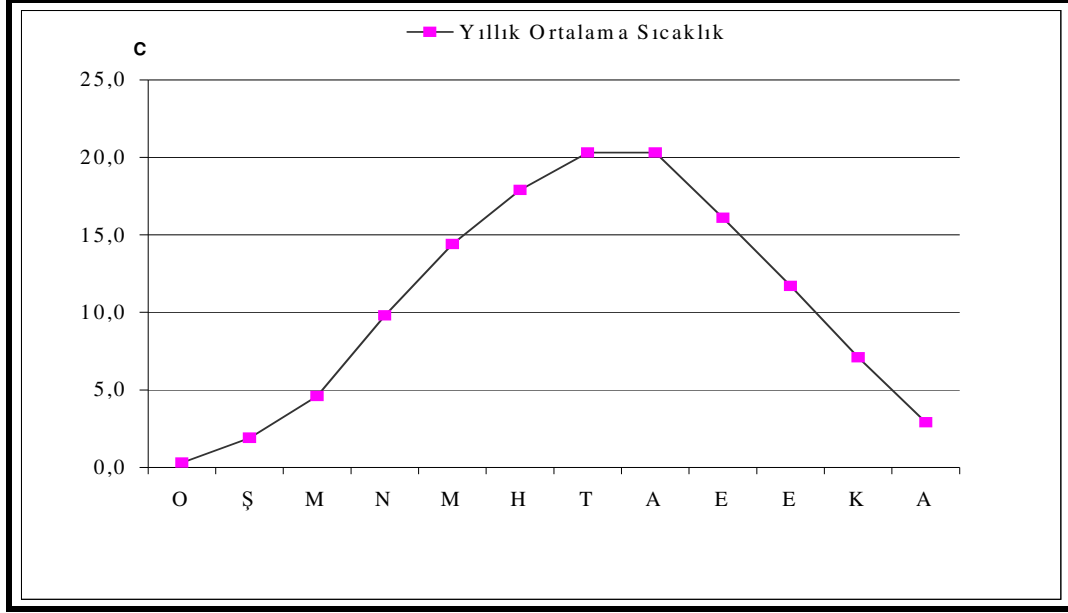
Tablo 2: Altıntaş Meteoroloji İstasyonuna Ait Sıcaklık Değerleri (1957-1970).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek.	K	A	Yıllık Ortalama
Aylık Ort. Sıcaklık (°C)	0,3	1,9	4,6	9,8	14,4	17,9	20,3	20,3	16,1	11,7	7,1	2,9	10,6

D.S.İ. Verilerinden Yararlanarak Hazırlanmıştır.

Araştırma sahasının aylık ortalama sıcaklık değerleri incelendiğinde, ortalama sıcaklığın yılın hiç bir ayında sıfırın altına inmediği görülmüştür (Tablo 2). Altıntaş’ta en sıcak ay ile en soğuk ay arasında yıllık ortalama sıcaklık farkı (yıllık amplitud) 20 °C. dir. Başka bir ifadeyle yörede termik genlik, denizel iklimler kadar az, karasal

iklimler kadar fazla değildir. Altıntaş sıcaklık özelliklerine göre orta kuşak termik rejimlerinden kontinental ve ozeanik termik rejimler arası geçiş özelliği gösterir¹².

Şekil 1: Altıntaş'ta Sıcaklık Değerlerinin Yıllık Gidişi (1957-1970).

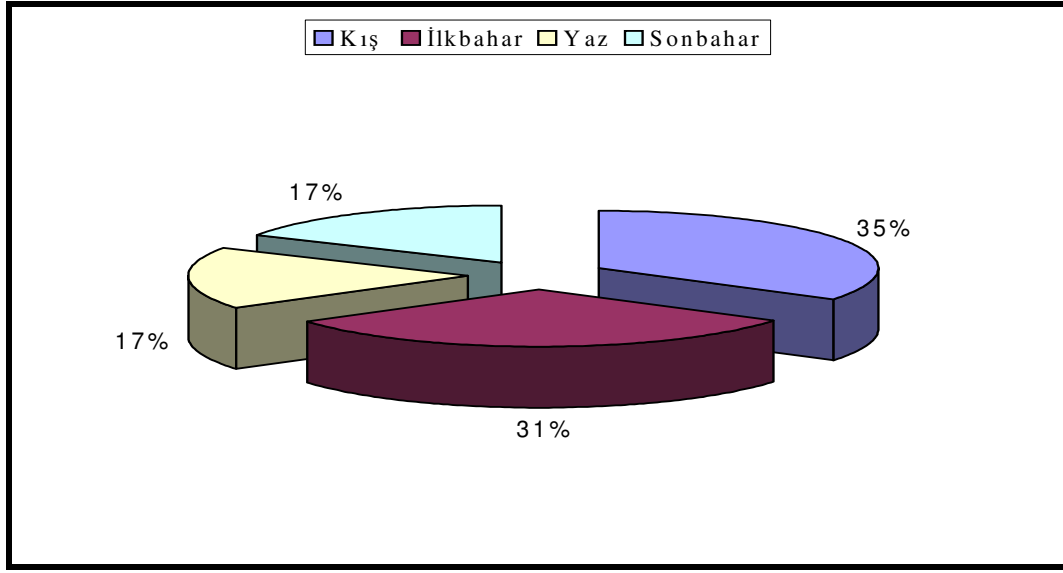
İnceleme sahasında sıcaklıkların mevsimlere göre dağılımına bakıldığında, en sıcak mevsimin yaz mevsimi olduğu tespit edilmiştir. Yaz mevsiminde Altıntaş'ta ortalama sıcaklık 19,5 °C.'dir. Kış mevsiminde ise ortalama sıcaklık 1,7 °C'ye kadar inmektedir. Altıntaş'ta mevsimlik sıcaklık farkı (mevsimlik amplitüd) 17,8 °C. olup çok yüksek değildir (Tablo3 ; Şekil 2).

Tablo 3:Altıntaş İlçe Merkezi Ortalama Sıcaklık Değerlerinin Mevsimlere Göre Dağılımı (1957-1970).

Mevsimler.	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Sıcaklık Değerleri (°C.)	9.6	19.5	11.6	1.7

D.S.İ. Verilerinden Yararlanarak Hazırlanmıştır.

¹² Ahmet ARDEL, Ajun KUNTER ve Yusuf DÖNMEZ, *Klimatoloji Tatbikatı*, (İstanbul Üniv. Yay. No: 1123, İstanbul, 1969), s. 70-71.

Şekil 2. Altıntaş'ta Sıcaklık Değerlerinin Mevsimlik Gidişi (1957-1970)

1.3.1.2. Ortalama Yüksek ve Düşük Sıcaklıklar

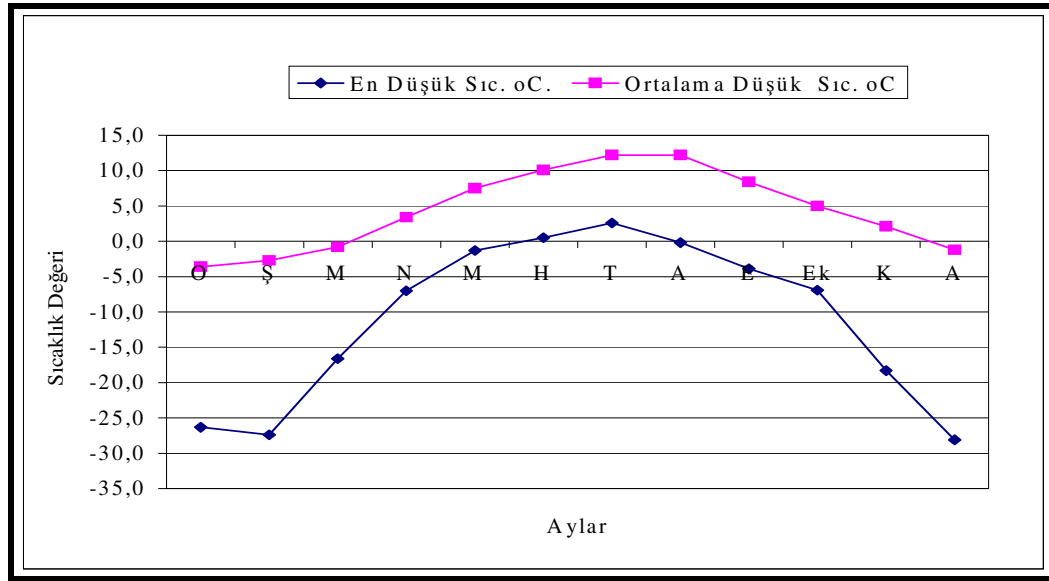
Altıntaş'ta meteoroloji istasyonu bulunmadığından ilçenin yüksek ve düşük sıcaklık verileri ilçeye komşu olan Kütahya meteoroloji istasyonu verileri ele alınarak hazırlanmıştır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Jeoteknik Hizmetler ve Yeraltısuları Dairesi Başkanlığı, Altıntaş Ovası Hidrojeolojik Etüt Raporunda, ilçenin ortalama sıcaklıkları verilirken “Kütahya’dan 0,0 °C tahsisli” ifadesi Kütahya meteoroloji istasyonu verilerini esas almamızda etkili olmuştur.

Yörede en düşük aylık sıcaklıklara bakıldığında; yıl içerisinde en düşük aylık sıcaklık $-28,3$ °C. ile aralık ayında görülmektedir (Tablo 4 ; Şekil 3). En düşük aylık sıcaklık aralık ayından itibaren tedricen artmakta, maksimum seviyeye ise $2,6$ °C. ile temmuz ayında ulaşmaktadır. Ortalama aylık düşük sıcaklık, ocak ayından itibaren artmakta temmuz ve ağustos ayında en yüksek seviyeye ($12,2$ °C.) ulaşmaktadır (Tablo 3).

Tablo 4: Kütahya’da En Düşük Aylık Sıcaklık ile Ortalama Düşük Aylık Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı (1929-1970).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A
En Düşük Aylık Sıc. °C.	-26,3	-27,4	-16,6	-7,0	-1,3	0,5	2,6	-0,2	-3,9	-6,9	-18,3	-28,1
Ort. Düşük Aylık Sıc. °C.	-3,6	-2,7	-0,8	3,4	7,5	10,1	12,2	12,2	8,4	5,0	2,1	-1,2

DMİGM. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 3: Kütahya’da En Düşük Aylık Sıcaklık İle Ortalama Düşük Aylık Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı (1929-1970).

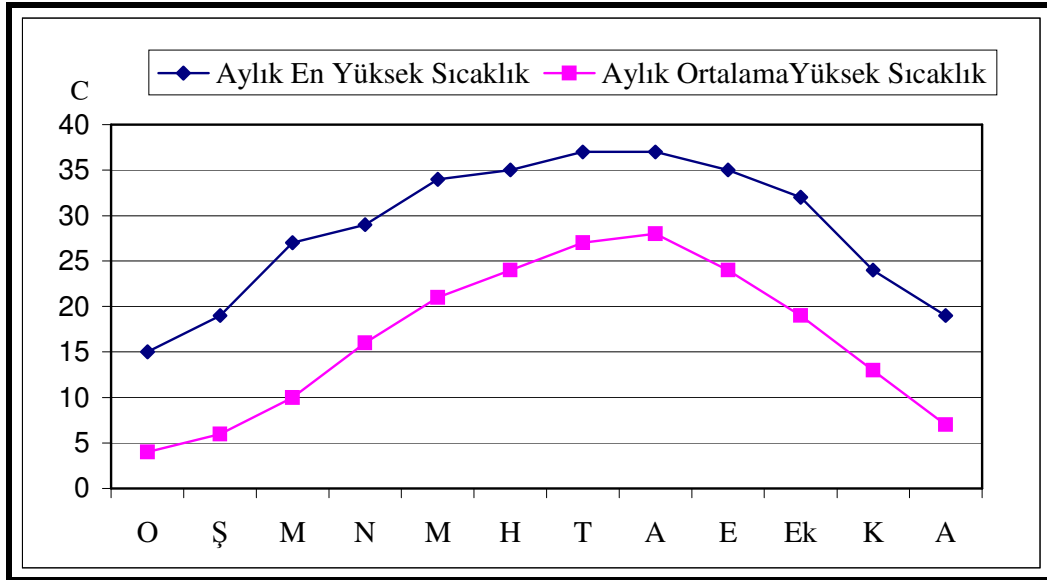
Kütahya’da ortalama düşük aylık sıcaklıklara bakıldığında; yıl içerisinde ortalama düşük aylık sıcaklık $-3,6$ °C. ile ocak ayında görülmektedir (Tablo 4 ; Şekil 3). Ortalama düşük aylık sıcaklık aralık ayından itibaren tedricen artmakta, maksimum seviyeye ise $2,6$ °C. ile temmuz ayında ulaşmaktadır. Sahada ortalama aylık düşük sıcaklık değeri $4,4$ °C. olarak hesaplanırken, en düşük aylık sıcaklık değeri ise $-10,9$ °C. olarak hesaplanmıştır (Tablo3). Sıcaklıkların kış mevsiminde en düşük seviyede

olması kanaatimizce, kış mevsiminde inceleme sahasını istila eden kontinental polar hava kütlesi ve arazinin karasallık özelliğidir.

Tablo 5: Kütahya'da En Yüksek Aylık Sıcaklık ile Ortalama Yüksek Aylık Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı (1929-1970).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek.	K	A
En Yük. Aylık Sıc. (°C)	14,9	19,6	27,0	29,0	33,8	35,0	36,8	36,8	34,6	31,6	24,3	19,0
Ort. Yüksek Aylık Sıc. (°C.)	4,4	6,0	10,0	15,9	20,7	24,3	27,4	28,0	23,9	18,9	12,9	6,8

DMİGM. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 4: Kütahya'da En Yüksek Aylık Sıcaklık ile Ortalama Yüksek Aylık Sıcaklıkların Aylara Göre Dağılımı (1929-1970).

Kütahya'da en yüksek aylık sıcaklık değerleri ile ortalama aylık yüksek sıcaklıkları, aylara göre farklılık göstermektedir. Aylık sıcaklığın en yüksek olduğu ay 36,8 °C. ile temmuz ve ağustos ayları olurken en düşük aylık sıcaklığın, en düşük olduğu ay 14,9 °C. ile ocak ayıdır. Ortalama aylık yüksek sıcaklık verilerine

bakıldığında ise ortalama aylık yüksek sıcaklığın en yüksek olduğu ay 28,9 °C. ile ağustos olurken ortalama aylık sıcaklığın en düşük olduğu ay 4,4 °C. ile ocak ayı olduğu görülmektedir (Tablo 5 ; Şekil 4). Yörede kış aylarında, zaman zaman sokulan gezici siklonların etkisiyle, aşırı sıcaklık yükselmeleri de görülmektedir¹³.

1.3.2. Basınç ve Rüzgarlar

Altıntaş'ta meteoroloji istasyonu olmamasından dolayı, sıcaklık durumunda olduğu gibi basınç ve rüzgarlar hakkında da bilgi verirken inceleme sahasına yakın olan, Kütahya meteoroloji istasyonu verilerinden faydalanılmıştır.

Hava kütlelerinin birim alana yaptığı etkiye hava basıncı veya atmosfer basıncı denmektedir. Hava basıncını sıcaklık, yükselti, enlem, hava kütlelerinin yoğunluğu gibi faktörler etkilemektedir. Hava içindeki sıcaklık ve yoğunluk farklarından doğan hava hareketlerinin bir sonucu olan basınç, yeryüzüne düzenli bir şekilde dağılmamıştır¹⁴. Kütahya'da yıllık ortalama yerel basınç 905 mb.'dır. Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğüne göre yörenin basınç değerleri tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Kütahya'da Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerlerinin Aylara Göre Dağılışı (1929-1970).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek.	K	A
Ortalama Aylık Bas.(mb)	904	903	903	903	904	905	904	904	907	908	907	905
En Yük. Aylık Bas.(mb)	923	922	919	918	916	916	913	916	917	921	923	927
En Düş. Aylık Bas.(mb)	877	873	877	885	887	893	892	894	890	885	881	883

DMİGM.Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Ekstrem basınç değerinin dağılışı incelendiğinde ortalama basınç genliliğinin fazla olmadığı görülmektedir. Ortalama aylık basıncın en fazla olduğu ekim ayı ile en az olduğu şubat ayı arasındaki basınç farkı 5,6 mb.'dır. Buna karşılık en yüksek aylık

¹³ Lütü ÖZAV, *Simav Depresyonu ve Çevresinin Coğrafi Etüdü*, (Atatürk Üniv. Yay. No: 813 , Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No: 64, Erzurum, 1996), s. 18.

¹⁴ Oğuz EROL, *Genel Klimatoloji*, (Ertem Büro, Ankara, 1984), s. 102.

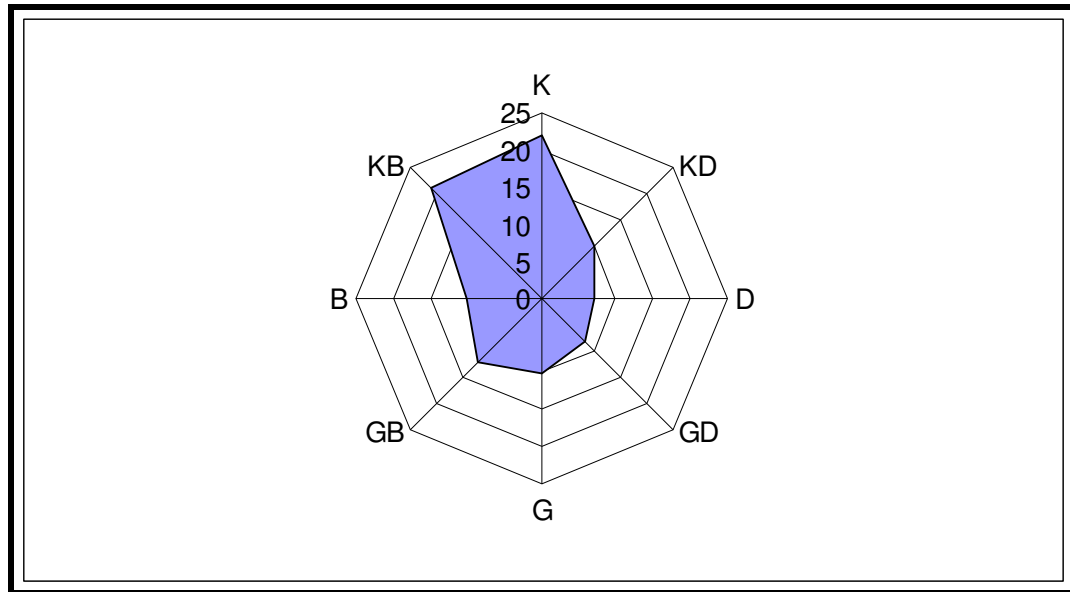
basınç değerinde basınç genliği 13,3 mb, en düşük aylık basınç değerinde basınç genliği 19,6 mb.'dır. Sahanın basınç değerleri, normal hava basıncı olan 1013 mb.'ın altındadır.

Yörede kuzey sektöründen esen rüzgarlar etkilidir. Nitekim yıl içerisinde esen rüzgarların % 22'si kuzeyden esmektedir. Kütahya'da esen rüzgarların % 7'si ise doğu yönünden esmektedir (Tablo 7 ; Şekil 4).

Tablo 7: Kütahya'da Etkili Olan Rüzgarların Yönlerine Göre Dağılışı (1929-1970).

Esiş Yönü	Esmeye Sayısı	Frekans % si
Kuzey	2994	22
Kuzeydoğu	1359	10
Doğu	1018	7
Güneydoğu	1111	8
Güney	1373	10
Güneybatı	1614	12
Batı	1354	10
Kuzeybatı	2870	21
Toplam	13693	100

DMİGM.Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 5: Kütahya'nın Yıllık Ortalama Rüzgar Frekansı Gülü.

1.3.3. Yağışlar

Araştırma sahasında meteoroloji istasyonu olmadığından Altıntaş'ın yağış özellikleri incelenirken Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu Altıntaş Ovası Hidrojeolojik Etüt Raporu verileri ile Kütahya Meteoroloji İstasyonu verilerinden faydalanılmıştır. Türkiye esas itibarıyla kutupsal ve tropikal hava kütlelerinin etkisi altında kalmaktadır¹⁵. Türkiye'nin ve inceleme sahasının genel yağış karakterini bu hava kütleleri tayin etmektedir. Devlet Su İşlerinin yapmış olduğu etüde göre Altıntaş ilçe merkezinin 1957 ile 1970 yılları arası ortalama yıllık yağışı miktarı tablo 8'de verilmiştir. Araştırma sahasının yıllık yağış tutarları arasında istikrar yoktur. Sahada en fazla yağış 543 mm. ile 1966 yılında görülürken, en az yağış ise 318 mm. ile 1961 yılında görülmüştür. Tablo 8 incelendiğinde 15 yıllık rasat süresince yağış; 6 defa 400 mm. altında, 9 defa 400 ile 500 mm. arasında, 1 defa da 500 mm.'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Sahaya yağışın 400 ile 500 mm. arasında düşme ihtimali % 56,2'dir. Yıllık ortalama yağışın 318 mm.'nin altına inmesi ve 550 mm.'nin üzerine çıkması oldukça düşük bir ihtimaldir.

Tablo 8: Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Yıllara Göre Dağılışı (1957-1970).

Yıllar	Yıllık Yağış (mm)
1957	408
1958	329
1959	354
1960	493
1961	318
1962	-
1963	500
1964	438
1965	471
1966	543
1967	360
1968	454
1969	495
1970	424
Uzun Yıllar Ortalaması	430

D.S.İ. Verilerinden Yararlanarak Hazırlanmıştır.

¹⁵ ERİNÇ, a.g.e., s.165.

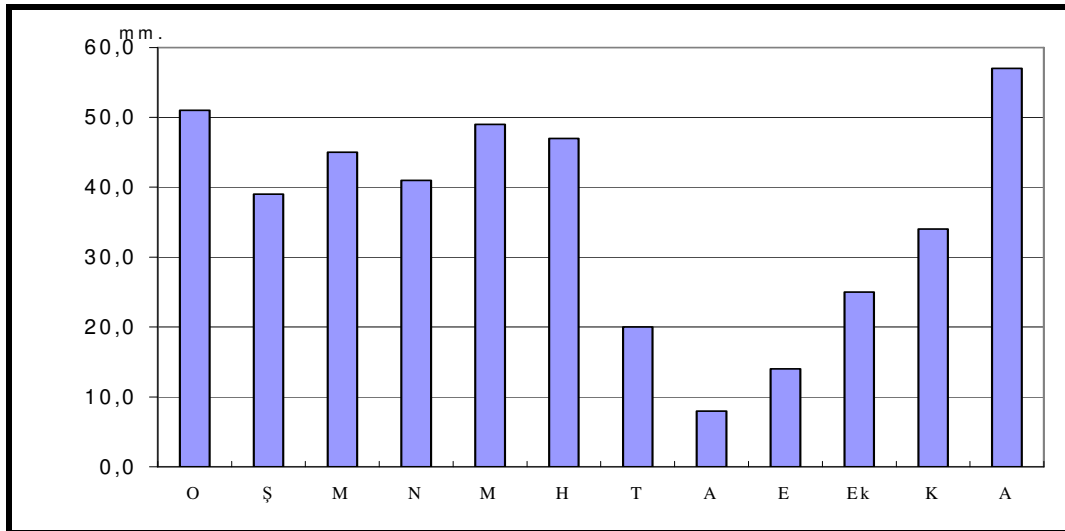
Altıntaş'ın 15 yıllık ortalama yağış ortalaması 430 mm.'dir. Söz konusu bu değer meteoroloji istasyonunun bulunduğu yer için geçerlidir. Oysa ilçe merkezinin kuzeyinde bulunan Murat Dağı'nda Schreiber formülü ile yapılan hesaplamalara göre, 1700 m. yükseklikte 1100 mm. yağış görülmektedir¹⁶.

İnceleme alanının yağış miktarının aylara göre dağılımı tablo 9, şekil 6'da gösterilmiştir. Yörede yağış miktarının aylara göre dağılımına bakıldığında, en yağışlı ay aralık ayı (57 mm.), en kurak ay ise ağustos (8 mm.) ayıdır. Ağustostan itibaren yağışlar artmaya başlar ve en yüksek seviyesine aralık ve ocak aylarında ulaşır. Aralık ayından itibaren mart ayına kadar yağışlar azalmaktadır. Mart ayında yağışların yeniden artmasıyla azalma kesintiye uğrar, daha sonra yağışlardaki azalma ağustos ayına kadar devam eder. Mart ayında yağışların artmasının sebebi karasallıktır¹⁷.

Tablo 9: Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Aylara Göre Dağılışı (1957 – 1970).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek.	K	A
Ort. Yağ.(mm)	51	39	45	41	49	47	20	8	14	25	34	57

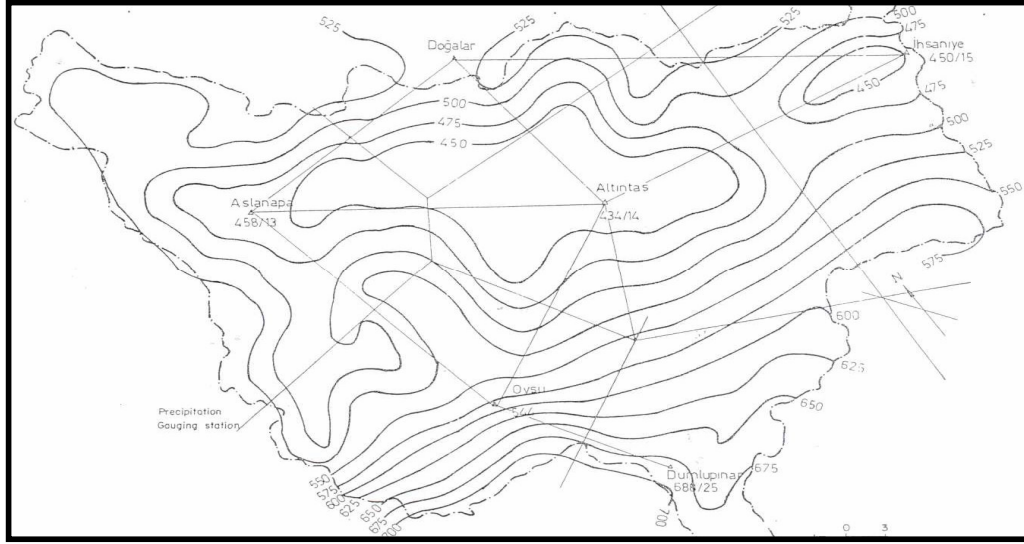
D.S.İ. Verilerinden Yararlanarak Hazırlanmıştır.

Şekil 6: Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Aylara Göre Dağılışı (1957–1970).

¹⁶ Mustafa TOKYAY, Gediz Şehrinin Coğrafi Etüdü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniv. Sosyal Bilimler Enst..2000), s. 14.

¹⁷ DÖNMEZ., a.g.e.,s.51.

Harita 4: Altıntaş ve Aslanapa Ovalarının Eş Yağış Haritası (D.S.İ. 1976'dan).

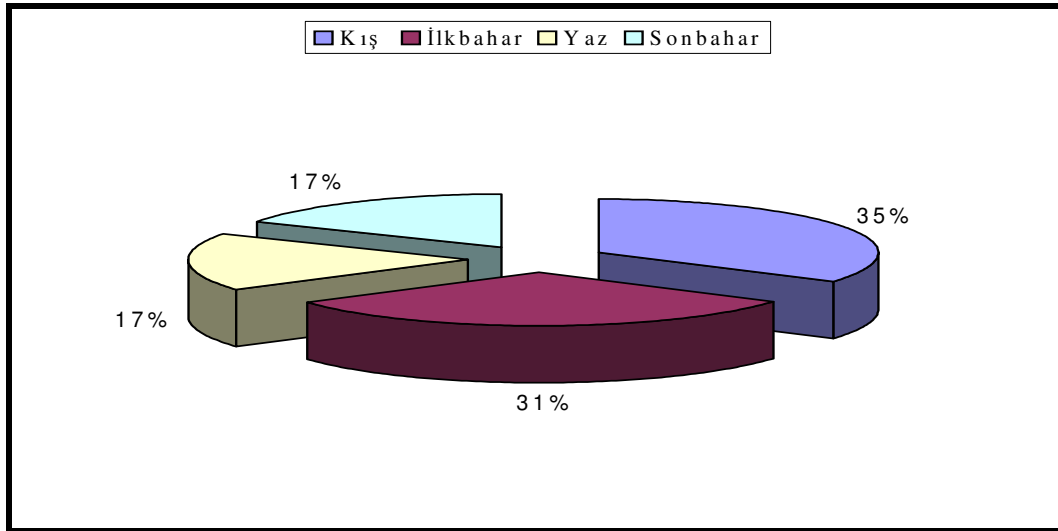
Altıntaş'ın yağış miktarının mevsimlere göre dağılımına bakıldığında en fazla yağış kış mevsiminde görülmektedir (Tablo 10 ; Şekil 6). Kış mevsimi yağışları toplam yağışların % 34,19'unu oluşturmaktadır. İkinci yağışlı mevsim % 31,40 ile ilkbahar mevsimi olurken, en az yağış % 16,97 ile sonbaharda görülmektedir. Araştırma sahası, yağış rejimi bakımından Akdeniz yağış rejimi grubu içinde yer almaktadır. Bu yağış rejiminde yağışlar genellikle kış mevsiminde düşmekte ve yaz mevsimi kurak geçmektedir¹⁸.

Tablo 10: Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı (1957-1970).

Mevsimler	Yağış Miktarı	Yağış % si
Kış	147,0	34,19
İlkbahar	135,0	31,40
Yaz	75,0	17,44
Sonbahar	73,0	16,97
Toplam	430,0	100,0

D.S.İ. Verilerinden Yararlanarak Hazırlanmıştır.

¹⁸ Yusuf DÖNMEZ, *Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları*, (İst. Üniv. Yay. No:2506, Coğ. Enst. Yay. No: 102, İstanbul, 1984), s.177-178.

Şekil 7: Altıntaş'ta Ortalama Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı.

İnceleme alanın iklim verilerinden yararlanılarak Thornthwaite yöntemine göre hazırlanan su bilançosu incelendiğinde Altıntaş'ın şu özellikleri dikkat çekmektedir. Düzeltilmiş potansiyel evapotranspirasyon 600 mm.'dir. Gerçek evapotranspirasyon ise 355,4 mm. olmasından dolayı araştırma sahasında 244,6 mm. su noksanı görülmektedir. Yine inceleme alanında 430 mm. yağış görülürken 355,4 mm. gerçek evapotranspirasyon gerçekleşmektedir. Buna bağlı olarak Altıntaş'ta 74,6 mm. su fazlası görülmektedir. Bu durum yağışların daha çok kış ayında yoğunlaşması ile ilgili olup, yağışların azaldığı ve buharlaşmanın arttığı temmuz–ekim döneminde su noksanı olarak ifade edilmektedir .

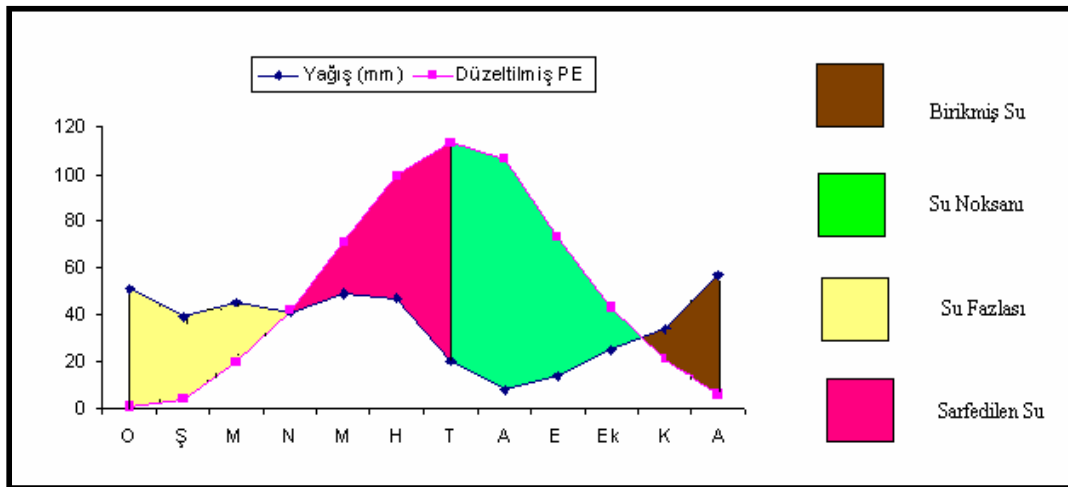
Araştırma sahasında yağış miktarının potansiyel evapotranspirasyondan fazla olduğu kasım ayından itibaren su birikimi başlar. Birikme aralık ayında devam eder. Ocak ayında ise 100 mm.'lik doyma sınırına ulaşarak toprak su ile doymuş hale gelmektedir. İnceleme alanında ocak, şubat, mart aylarında 74,6 mm. su fazlası olup, bu sular yüzeysel akıma geçmektedir. Nisan ayından itibaren sıcaklığın artması buna karşılık yağışın azalmasından dolayı PE. yükselmeye başlar, buna bağlı olarak toprakta su açığı meydana gelmektedir. Su açığı nisan, mayıs, haziran aylarında toprakta birikmiş olan su ile karşılanmaktadır. Temmuz ayından itibaren başlayan su noksanı ekim ayına kadar devam etmektedir. Sonuç olarak sahada görülen 430 mm.'lik yağış sahanın su ihtiyacını karşılayamamakta ve yaz aylarında bitkilerin suya ihtiyacı bulunmaktadır. Özellikle temmuz ve ağustos ayında su noksanı çok fazladır. Nemlilik oranına göre Altıntaş'ta kasımdan mart ayına kadar pozitif değerler nedeniyle su

yeterli, diğer aylarda ise su yetersizdir. Nisan'da ise fazla veya eksik sudan bahsedilemez (Tablo 11 ; Şekil 8.).

Tablo 11: Altıntaş'ın Thornthwaite Göre Su Bilançosu.

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıl.
Sıcaklık	0,3	1,9	4,6	9,8	14,4	17,9	20,3	20,3	16,1	11,7	7,1	2,9	10,6
Sıcaklık İndisi	0,01	0,23	0,88	2,27	4,96	6,9	8,34	8,34	5,87	3,62	1,7	0,44	43,56
Düzeltilmemiş PE,	1	5	15	38	58	80	91	91	70	45	25	7	526
Düzeltilmiş PE	0,9	4,2	19,5	41,8	71,3	99,2	113,8	106,5	72,8	43,2	21,0	5,8	600
Yağış (mm.)	51	39	45	41	49	47	20	8	14	25	34	57	430
Birikmiş Suyun Aylık Değişimi(mm.)	35,8	0	0	0,8	22,3	52,2	24,7	0	0	0	13	51,2	
Birikmiş Su	100	100	100	99,2	76,9	24,7	0	0	0	0	13	64,2	
Gerçek Evapotransprasyon	0,9	4,2	19,5	41,8	71,3	99,2	44,7	8	14	25	21	5,8	355,4
Su Noksanı	0	0	0	0	0	0	69,1	98,5	58,8	18,2	0	0	244,6
Su Fazlası	14,3	34,8	25,5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	74,6
Yüzeysel Akış	7,1	21	24	12	6	3	2	1	0,5	0,3	0,2	0,1	77,2
Nemlilik Oranı %	55,7	8,3	1,3	-0,1	-0,3	-0,3	-0,5	-0,9	-0,8	-0,4	0,6	8,8	

D.S.İ Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 8: Altıntaş'ın Thornthwaite Göre Su Bilançosu.

Sonuç olarak Araştırma sahasının iklim bakımından , Marmara, Ege ve İç Anadolu iklimleri arasında kalmaktadır²⁴. Sahanın mevcut bitki örtüsü bunu en iyi şekilde gösterir. Marmara ve İç Anadolu Bölgelerinin hakim bitki örtüsü ile sahanın bitki örtüsü arasında yapılacak bir mukayese, araştırma alanının bitki örtüsü bakımından ,Karadeniz, Akdeniz, ve İç Anadolu flora bölgeleri arasında yer aldığını gösterir. Ancak İç Anadolu flora bölgesinin İnceleme alanına etkisi doğrudan doğruya olduğu halde, Karadeniz ve Akdeniz flora bölgelerinin tesiri dolaylıdır. Şöyle ki Araştırma sahası ve yakın çevresine Karadeniz tesiri Marmara yoluyla , Akdeniz tesiri ise Marmara ve Ege yoluyla sokulur²⁵.

---

²⁴ Dönmez., 1972.a.g.e.,s.23

²⁵ Dönmez., 1972.a.g.e.,s.23

1.4. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ

Araştırma sahası Sakarya Nehri hidrografik havzası içinde kalmaktadır. Yörenin sularını Sakarya'nın büyük kolu olan Porsuk Çayı drene eder. Porsuk Çayı'nın kaynaklarını aldığı yer, Araştırma sahasının güneydoğusunda bulunan Murat Dağı silsilesidir. Murat Dağı Türkiye'deki su dağıtım alanlarından biri olup, Büyük Menderes, Sakarya, Akarçay, Gediz Nehrine su gönderen merkez durumundadır. Porsuk Çayı'nın araştırma sahamızdaki başlıca kollarını ise Balıklı Dere, Beşirözü Deresi, Kocarçayı, Avşar Deresi, Kocaçay Deresi ve Yağcılar oluşturur. Araştırma sahasının hidrografik özellikleri yeraltı suları, kaynaklar ve akarsular olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir.

1.4.1. Yeraltı Suları

Altıntaş ovası yeraltı suyu bakımından zengindir. Altıntaş'ın batısında yeraltı su seviyesi, Aslanapa–Altıntaş–İhsaniye deprezyonunda ana akarsu olan Porsuk Çayı'nın akış yönüyle aynı olup güneydoğu–kuzeybatı yönlüdür. Nitekim yeraltı su seviyesi eğrisi Beşkarış yakınlarında 1015 m.'iken akarsuyun deprezyonu terk ettiği Haydarlar yakınında 1005 m.'dir.

Fotoğraf 4: Altıntaş'ın Doğusunda Bulunan Bataklık Sahasından Bir Görünüm.

Yeraltı su seviyesi mevsimlik olarak değişmektedir. Yağışın fazla, suların tarım alanlarında kullanılmadığı ilkbahar ve yaz başlarında yüzeyde iken, yaz sonu ve sonbahar başlarında ise yeraltı su seviyesi düşüktür. Sahada yeraltı su seviyesinin yüksek olduğu dönemlerde bataklıklar görülür. Yapılan gözlemler sonucunda Altıntaş'ın doğu ve kuzey kısımlarında, Yapılcan'da Hıdırlık Tepesinin eteklerinde bataklıklar tespit edilmiştir (Fotoğraf 4). Tahliye olanaksızlığından dolayı bu bataklık mevsimlik karakterde seyretmektedir²⁶.

İnceleme alanında kuyular, sığ ve sondaj kuyuları olmak üzere iki başlık altında araştırılmıştır.

Sığ Kuyular: Altıntaş Ovasında D.S.İ. tarafından yapılan araştırmaya göre 300 adet adi kuyu bulunmuştur. Bu kuyuların 110'undan su alınarak toprak su laboratuvarında kimyasal analizleri yaptırılmıştır. Kullanılmayacak kötü suyun olmadığı tespit edilmiştir²⁷. Araştırma sahasında görülen sığ kuyuların ortalama statik seviyeleri 1 m. ile 26 m. arasında değişmektedir²⁸. Yörede sığ kuyulardan içme ve kullanma suyu olarak faydalanılmaktadır (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5: Altıntaş Ovasında Bulunan Sığ Kuyudan Bir Görünüm.

²⁶ D.S.İ., a.g.r.,s.31.

²⁷ D.S.İ., a.g.r.,s.46.

²⁸ D.S.İ., a.g.r.,s.32.

Sodaj Kuyuları: .Altıntaş Ovasında yeraltı suyu durumunu araştırmak ve içme suyu ihtiyacını sağlayabilmek amacıyla, 1963 – 1972 yılları arsında, D.S.İ tarafından, 11 lokasyonda 19 adet araştırma , 1958 – 1960 yılları arasında da 5 adet içme suyu sondajı olmak üzere 24 sondaj kuyusu açılmıştır. Sondaj kuyuların derinlikleri 123 m. ile 302 m. arasında değişmektedir. Açılan bu kuyulardan 6 adedi akar artezyen ve 4 adedi de verimsizdir. Diğerleri yarı artezyen özelliğindedir. Kuyu debileri 2 lt./sn. ile 21 lt./sn. arasında olup, özgül debileri ise 0,06 lt./sn. ile 5,88 lt./sn. arasında deėiřmektedir²⁹.

Altıntaş'ta görölen yeraltı sularının genel özellikleri řöyledir³⁰:

1. Sular bazik karakterdedir. (PH 7,4 den büyüktür)
2. Elektrik geçirgenlik derecesi 400 – 1200 mikroholon arasında değişmektedir.
2. Sularda kalsiyum bikarbonat tuzu hakimdir.
3. Su sertlikleri 19–47 Fs⁰ arasında değişmektedir.
4. Sularda klorüre nazaran sodyum miktarları daha fazladır.
5. Sular kullanmaya ve içmeye uygundur.

1.4.2. Kaynaklar

Araştırma sahası içinde Devlet Su İşlerinin yaptığı çalışmaya göre debileri farklı birçok sayıda kaynak tespit edilmiştir. Bu kaynaklar Altıntaş Ovasının kuzeybatı ile güney kesimlerinde toplanmıştır. Bu kaynaklardan Taşlıgeit Kaynağı hariç diğerleri grup kaynağıdır. Araştırma sahası ve yakın çevresinde bulunan belli başlı kaynaklar sırasıyla aşağıya ıkarılmıřtır³¹.

1.4.2.1. Yağcılar Deresi Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynaklar

Devlet Su İşlerinin yaptığı araştırmaya göre Drenaj alanı içinde Tokul Köyü yakınlarında 10 lt./sn. debili Emre Pınarı isimli küçük bir kaynak bulunmaktadır. Kaynak suyun sınıfı C₂S₁ dir. Kaynağın elektrik iletkenliği 360 mho./cm, sertlik derecesi ise 27 Fs⁰ dir³².

²⁹ D.S.İ., a.g.r.,s.36.

³⁰ D.S.İ., a.g.r.,s.47.

³¹ D.S.İ., a.g.r.,s.28,29,30.

³² D.S.İ., a.g.r.,tablo 9.

1.4.2.2. Kocaçay Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynaklar

Drenaj alanı içinde iki tane kaynak bulunmaktadır. Bunlardan Gökçeler Kaynağı kalkerleri arazi içinde çıkmakta olup debisi D.S.İ verilerine göre Eylül 1971 yılında 54 lt./sn., Ekim 1972 de 25/lt./sn.'dir. Kaynak suyun sınıfı C₂S₁ dir. Kaynağın elektrik iletkenliği 520 mho./cm, sertlik derecesi ise 26 Fs⁰'dir. Oysu (Başpınar) Kaynakları ise kalkerli araziden çıkmakta olup D.S.İ verilerine göre Ekim 1972'de ölçülen toplam debileri 150 lt./sn.'dir. Kaynak suyun sınıfı C₂S₁ dir. Kaynağın elektrik iletkenliği 300 mho./cm, sertlik derecesi ise 15 Fs⁰'dir.

1.4.2.3. Avşar Deresi Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynaklar

Drenaj alanı içinde dört tane kaynak bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla Çetme Kaynakları, Düden Kaynakları, Yapılcan Kaynakları ve Pınarbaşı Kaynakları'dır. Bu dört kaynak çıktıkları alanların etraflarında bataklıklar oluşturmakta olup, Düden Kaynağı hariç diğerleri Paleozoik mermerler içinden çıkmaktadır. Bu kaynakların çeşitli tarihlerde ölçülen debileri ve özellikleri aşağıya çıkarılmıştır (Tablo 12). Bu kaynaklardan Pınarbaşı Kaynağı yerleşim biriminin şebeke suyunun bir kısmını karşılamaktadır.

Tablo 12: Avşar Deresi Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynakların Yıllara Göre Debileri ve Özellikleri.

Kaynaklar	Eylül 1971 (lt./sn.)	Ekim 1971 (lt./sn.)	Eylül 1972 (lt./sn.)	Ekim 1972 (lt./sn.)	Sınıfı	Sertliği (Fs ⁰)	Elektrik İletkenliği (mho/cm.)
Çetme	26	24	26	26	C ₂ S ₁	29	550
Düden	30	29	30	30	C ₂ S ₁	16	350
Pınarbaşı	114	110	103	103	C ₂ S ₁	15	350
Yapılcan	70	65	65	65	C ₂ S ₁	30	680

D.S.İ. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

1.4.2.4. Kocarçayı Deresi Drenaj Alanı İçinde Yer Alan Kaynaklar.

Devlet Su İşleri verilerine göre drenaj alanı içinde üç tane kaynak bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla:

Taşlıgeçit Kaynağı : Beşkarış Köyünün güneyinde Paleozoik seri içindeki bir fay hattı boyunca çıkar Ekim 1972'deki debisi 50 lt./sn.'dir. Kaynak suyun sınıfı C₂S₁ dir. Kaynağın elektrik iletkenliği 580 mho./cm, sertlik derecesi ise 31 Fs⁰'dir.

Ilıcınarı : Hamurköy ve Beşkarış arasındaki Paleozoik şistlerin kırık ve çatlaklarından çıkar. Ekim 1972'deki debisi 40 lt./sn.'dir. Kaynak suyun sınıfı C₂S₁ dir. Kaynağın elektrik iletkenliği 580 mho./cm, sertlik derecesi ise 33 Fs⁰'tür.

Çakırsaz Kaynakları : Alüvyondan boşalır Ekim 1972'deki debisi 40 lt./sn.'dir. Kaynak suyun sınıfı C₂S₁ dir. Kaynağın elektrik iletkenliği 520 mho/cm, sertlik derecesi ise 26 Fs⁰'dir

1.4.3. Akarsular

Altıntaş Ovasının önemli akarsuları doğudan batıya doğru ; Balıklı Dere, Beşirözü Deresi, Kocarçayı, Avşar Deresi, Kocaçay Deresi ve Yağcılar Deresidir. İnceleme alanında sürekli akım gösteren bu akarsuların dışında yaz mevsiminde kuruyan kış mevsiminde su fazlalığından dolayı akıma geçen Cin Deresi, Taşağıl Deresi, Soğulcak Deresi gibi akarsular bulunmaktadır.

Balıklı Dere: İhsaniye'nin kuzeyinde üçler köyü civarında doğar. Çeşitli güzergahlardan geçtikten sonra Çakırsaz'da Altıntaş ovasına ulaşır. Devlet Su İşlerinin burada 1971 – 1972 yıllarında yaptığı ölçümler sonucu ortalama debi 0,350 m³/sn. olup yağış alanı 395 km²'dir. Bu dere yaz aylarında büyük oranda sulama suyu olarak kullanılmaktadır.

Kocarçayı: Dumlupınar civarında doğar batı – doğu daha sonra güneyden kuzeye doğru akım göstererek Beşkarış Köyü'nde Altıntaş Ovasına ulaşır. D.S.İ'nin burada yaptığı ölçümler sonucu minimum debi 0,423 m³/sn. olup, drenaj alanı 295 km²'dir. Kocarçayı Altıntaş ovasında zaman zaman taşkınlara sebep vermektedir.

Avşar Deresi: Allören Köyü'nün 3 km. güneyinden doğarak Altıntaş ilçe merkezinin 2 km. kuzeybatısından Altıntaş ovasına ulaşır. D.S.İ nin ovaya ulaştığı yerde yaptığı ölçümlere göre Avşar Deresinin Debisi 0,026 m³/sn.'dir.

Kocaçay Deresi: Tavşan Dağından kaynağını alan akarsu Gecek Köyünde Altıntaş Ovası drenaj kanalına ulaşmaktadır. D.S.İ yaptığı ölçümlere göre akarsuyun drenaj alanı 395 km² olup, rasat süresi içinde geçirmiş olduğu minimum debi 0,140 m³/sn. dir. Akarsu vadisinin eğimli bir morfolojiye sahip olmasından dolayı zaman zaman sel taşkınlarına sebep olmaktadır.

Yağcılar Deresi: Murat Dağının kuzey, Tavşan Dağının doğu eteklerinden kaynağını alan akarsu Nuhören Köyünde Altıntaş Ovası drenaj kanalına ulaşmaktadır. D.S.İ. nin ovaya ulaştığı anda yatığı ölçümlere göre akarsuyunu debisi minimum 0,041 m³/sn. maksimum 0,103 m³/sn. dir. Yine Devlet Su İşlerinin yaptığı ölçümlere göre akarsuyun drenaj alanı 320 km² dir.

1.5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ

Canlıların ihtiyaçları göz önüne alındığında hava ve sudan sonra gelen en önemli ihtiyaç beslenme ihtiyacıdır. Beslenme zincirinin temelinde ise toprak bulunmaktadır. Toprak gerek bitkilere besin maddesi sağlama ve gerekse bitkilere durak vazifesi görmesi açısından oldukça önemlidir. Bu açıdan bakıldığında toprak insanlığın en değerli hazinesidir. Toprak oluşumu için anakayanın parçalanması ve daha sonra parçalanan anakayanın organik madde bakımından zenginleşmesi gerekmektedir. Anakayanın parçalanmasında iklim, topoğrafya, organik etkenler rol oynamaktadır. Bu etkenlerin yeryüzünün değişik alanlarında farklılık göstermesine bağlı olarak değişik toprak tipleri oluşmaktadır. Araştırma sahasının toprak özellikleri üç ana başlık altında incelenmiştir.

1.5.1. Toprak Yapısı ve Özellikleri

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce yayınlanan Kütahya İli Arazi Varlığı Raporu incelendiğinde araştırma sahası ve yakın çevresinde sekiz büyük toprak grubu tespit edilmiştir. Altıntaş ilçesinde toplam 86.301 hektar arazi mevcuttur. Toplam arazinin 42.248 hektarını kahverengi orman toprakları oluşturmaktadır. Kahverengi orman toprakları toplam arazi varlığının % 48,96'dır (Tablo 13).

Fotoğraf 6: Altıntaş'ta Oldukça Fazla Görülen Kahverengi Orman Topraklarından Bir Görünüm

Altıntaş'ta yer alan büyük toprak gruplarının özellikleri, büyüklükleri sırasına göre aşağıda olduğu gibidir.

Kahverengi Orman Toprakları: Kireççe zengin ana madde üzerinde oluşurlar A,B,C horizonları olup bunlar birbirlerine tedricen geçiş yapmaktadırlar. Bu toprakların A horizonları iyi geliştiğinden belirgindir ve koyu kahverengidir. Bu topraklar genellikle geniş yapraklı orman örtüsü altında bulunurlar, drenaj iyidir³³. Bu topraklar zonal topraklar grubu içerisinde yer almaktadır³⁴. Altıntaş ilçesinin toplam arazi varlığının % 48,96 sını oluşturmaktadır. Bu toprak grubu üzerinde genellikle orman örtüsü ve meralar yer almaktadır.

Kahverengi Topraklar: Bu toprakta A,B,C horizonların hepsi görülmektedir. Fakat erozyona uğrayan kısımlarda yalnızca A ve C horizonları görülür³⁵. Yarı kurak step bölgelerinin karakterini yansıtan bu topraklarda, hakim pedojenik süreç kalsifikasyondur³⁶. Bu nedenle toprak profilinde bol miktarda kalsiyuma rastlanır.

³³ Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kütahya İli Arazi Varlığı, İl Rapor No: 43, Ankara, 1992, s.13.

³⁴ Lütü ÖZAV, *Sivaslı İlçesinin Coğrafi Etüdü*, (Afyon Kocatepe Üniv.Yay.No:30, Afyon,2002), s.41.

³⁵ Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, a.g.r., s.15.

³⁶ İbrahim Atalay, *Toprak Coğrafyası*. (Ege Üniv. Sosyal Bilimler Fak. Yay. No: 8, İzmir, 1982),s.201-202.

Toprak rengi kahverengi veya grimsi kahverengi olup organik madde bakımından pek fazla zengin değildir.

Tablo 13: Kütahya ve Altıntaş'ta Büyük Toprak Gruplarına Göre Toprakların Dağılımı(1992)

Büyük Toprak Grupları	Kütahya		Altıntaş	
	Alan (ha.)	%' si	Alan (ha)	%' si
Alüvyal Topraklar	70.641	5,97	13783	15,98
Çıplak Kaya ve Molazlar	27.774	2,35	2.146	2,48
Hidromorfik Alüvyal Toprak	494	0,05	39	0,04
Irmak Yatağı	1,314	0,01	-	-
Kahverengi Orman Toprakları	649.604	54,70	42248	48,96
Kahverengi Topraklar	55.519	4,69	17.297	20,05
Kestane Renkli Topraklar	8.647	0,72		
Kırmızı Kahverengi Topraklar	158	0,01	-	-
Kırmızımsı Kestane Renkli	17.525	1,47	5.591	6,48
Kireçsiz Kahverengi Orman	304.870	25,70	3.914	4,53
Kireçsiz Kahverengi Topraklar	6.939	0,58	1.142	1,32
Kulüvyal Topraklar	27.013	2,30	141	0,16
Organik Topraklar	2.633	0,25	-	-
Redzinalar	11.765	0,99	-	-
Su Yüzeyi	511	0,04		
Yüksek Dağ Çayır Toprakları	2.096	0,17	-	-
Toplam	1.187.508	100,0	86301	100,0

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kütahya İli Arazi Varlığı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Alüvyal Topraklar: Yüzey sularının tabanlarında veya tesir alanlarında akarsular tarafından taşınıp depolanan materyaller üzerinde oluşan A,C profilli topraklardır. Bu nedenle düzenli bir profil oluşumu söz konusu değildir. Dolayısıyla bu tip topraklar genç topraklar özelliğini göstermektedir. Bu topraklarda üst toprak alt toprağa belirsiz olarak geçiş yapar. İnce bünyeli ve taban suyu yüksek alanlarda düşey geçirgenlik azdır. Yüzey nemli ve organik maddece zengindir³⁷. Alüvyal topraklar azonal toprak grubu içerisinde yer almaktadır³⁸. Bu topraklar üzerinde genellikle sulamalı tarım yapılmaktadır. Adı geçen toprak üzerinde en çok ekim yapılan ürünleri ise şeker pancarı , mısır, fasulye ve çeşitli sebze ve meyveler oluşturmaktadır.

Kırmızı Kestane Renkli Topraklar: Zonal topraklar içerisinde yer alan kırmızı kestane topraklar, kahverengi topraklara oranla biraz az daha az yağışlı sahalarda oluşmuştur³⁹. Bu toprakların ana maddesi kalkerlerden volkanik kayalara kadar kireççe zengin materyaller, ayrılmış kalker, gnays, şist, bazalt ve diğer püskürüklerden ibarettir.

Kireçsiz Kahverengi Orman Topraklar: A,B,C profiline sahip topraklardır. A horizonu iyi oluşmuştur. Gözenekli bir yapısı vardır. B horizonu zayıf oluşmuştur. Kahverengi veya koyu kahverenginde granüler veya yuvarlak köşeli blok yapıdadır. B horizonunda sil birikimi yok yada çok azdır. Horizon sınırları geçişli ve tedricidir⁴⁰

Altıntaş ilçe sınırları içinde 2146 hektarlık alan çıplak kaya ve molazlarla kaplı olup, toplam arazi varlığının % 2,48'ini oluşturmaktadır.

³⁷ Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, a.g.r., s.13.

³⁸ Ahmet Ergene, *Toprak Bilimlerinin Esasları*,(Atatürk Üniv. Yay. No: 586, Ziraat Fak.Yay.No: 267, Erzurum) s.83.

³⁹ ÖZAV.,a.g.e.,s.43.

⁴⁰ Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü,a.g.r.,s.14.

1.5.2. Arazi Kabiliyet Durumu

Arazi sınıflarının tespiti ve değerlendirilmesi için, gerek etütlerde gerekse alınan numunelerin analizleri sonucu tespit edilen toprak özelliklerinin çeşitli yönden değerlendirilip derecelendirilmesi yapılmaktadır⁴¹. Ülkemiz arazileri sekiz sınıf altında değerlendirilmiştir.

I. Sınıf Araziler : Topoğrafya hemen hemen düz, erozyon zararı yok veya çok azdır. Toprak derinliği fazla drenaj iyidir. Kötür bitkilerinin yetiştirilmesi uygundur. Altıntaş ilçesinde birinci sınıf arazi 8838 hektar dır. Bu ilçenin toplam arazi varlığının % 10,24'ne tekabül etmektedir (Tablo 14). İlçede bu arazilerin 7365 hektarlık bölümü derin, 1473 hektarlık bölümü ise orta derinliktedir (Tablo 15). Ayrıca bu arazilerin tamamı düz bir topoğrafya görünümüne sahiptir.

II. Sınıf Araziler : Bu sınıftaki arazilerin kötüleşmesini önlemek için iyi bir toprak idaresi gerekmektedir. Bu sınıf araziler de kültür bitkileri çayır ve mera için uygundur. Bu grup özel toprak koruma uygulamaları su kontrol yapılan veya kültür bitkiler için kullanıldıklarında uygun işleme yöntemleri gerektirmektedir. Altıntaş ilçesinde ikinci sınıf arazi 15302 hektar olup, ilçenin toplam arazi varlığının % 17,73'ne tekabül etmektedir. İkinci sınıf arazilerin 6763 hektarlık bölümü derin, 5915 hektarlık bölümü orta derin, 2545 hektarlık bölümü sığ, 9 hektarlık bölümü ise çok sığdır (Tablo 15).

III. Sınıf Araziler : Üçüncü grup arazilerde sınırlandırma diğer iki gruba oranla daha fazla olmasına rağmen gerekli tedbirlerin alınmasıyla kültür bitkilerinin yetiştirilmesi mümkündür. Altıntaş ilçesinde 12009 hektarlık arazi üçüncü sınıf arazi olup, toplam arazi varlığının % 13,91'ne karşılık gelmektedir. Bu arazilerin 1545 hektarlık bölümü derin, 2295 hektarlık bölümü orta derin, 8169 hektarlık bölümü ise sığdır. Yine bu arazilerin 2267 hektarı düz, 4789 hektarlık bölümü hafif eğimli, 4953 hektarlık bölümü ise orta eğimlidir.

IV. Sınıf Araziler : Bu grup araziler de belirli önlemler alınarak bazı tarla ve bahçe bitkilerinin yetiştirilmesi uygundur. Bu grup arazi ilçede 6923 hektar dır. Bu ilçenin toplam arazi varlığının % 8,02'sine karşılık gelmektedir. Bu grup arazilerin derinlik ve eğim durumuna bakıldığında arazilerin çoğunluğunun sığ ve orta diklikte olduğu görülmektedir (Tablo 14 ; Tablo 15).

⁴¹ Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, a.g.r., 14.

V. Sınıf Araziler : Bu grup arazilerde kültür bitkileri doğal olarak yetişemezler. Bu grup arazilerde bitki yetiştirmek için araziye bitki besin maddesi yönünden zenginleştirmek gerekmektedir. Arazi genelde düzdür, toprakları sık olan sel baskınlarından dolayı genelde yaş veya taşlıdır. İlçede en az bulunan arazi 39 hektarla bu grup arazidir. Bu grup arazinin tamamı derin ve düz bir özelliğe sahiptir.(Tablo 14 ; 15 ;16).

VI. VII. VIII. Sınıf Araziler : Bu gruba giren araziler kültür bitkileri için uygun değildir. Bu tip arazilerde eğim fazla olduğundan arazide erozyona karşı önlem alınmalıdır. Altıntaş ilçesinde bu grupta toplam 43190 hektar lık arazi olup bunun toplam arazi varlığına oranı % 50 yi geçmektedir.

Fotoğraf 7: VIII. Sınıf Araziden Bir Görünüm. (Fotoğraf altepe'nin Batı Yamacından Alınmıştır).

Tablo 14: Altıntaş'ın Büyük Toprak Gruplarına Göre Arazi Sınıfları (Hektar 1992).

Büyük Toprak Grupları	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Alüvyal Topraklar	5259	5502	1545	840	-	637	-	-	13783
Çıplak Kaya ve Molazlar	-	-	-	-	-	-	-	2146	21465
Hidromorfik Alüvyal Topraklar	-	-	-	-	39	-	-	-	39
Kahverengi Orman Toprakları	-	2419	5602	3025	-	9092	22110	-	42248
Kahverengi Topraklar	3438	5200	4271	2618	-	771	999	-	17297
Kırmızımsı Kestane Renkli Topraklar	-	2181	591	252	-	1236	1331	-	5591
Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları	-	-	-	-	-	662	3252	-	3914
Kolüvyal Topraklar	141	-	-	-	-	-	-	-	141
Toplam	8838	15302	12009	6923	39	13352	27692	2146	86301

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kütahya İli Arazi Varlığı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Tablo 15: Altıntaş İlçesinin Arazi Sınıfları ve Toprak Derinliğine Göre Kullanım Şekli (Hektar 1992).

Derinlik	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Derin	7365	6763	1545	840	39	637	-	-	17189
Orta Derin	1473	5915	2295	234	-	-	-	-	9917
Sığ	-	2545	8169	5674	-	9294	-	-	25682
Çok Sığ	-	9	-	175	-	3421	-	-	3605
Toplam	8838	15232	12009	6923	39	13352	-	-	56393

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kütahya İli Arazi Varlığı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Tablo 16: Altıntaş'ın Arazi Sınıfları ve Eğim Gruplarına Göre Kullanım Şekli (Hektar 1992).

Eğim Grupları	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Düz	8838	5533	2267	840	39	637	-	-	18154
Hafif	-	8993	4789	175	-	88	-	-	14045
Orta	-	467	4953	5908	-	7380	4747	-	23455
Dik	-	-	-	-	-	5247	22945	-	28192
Toplam	8838	15302	12009	6923	39	13352	27692	-	84155

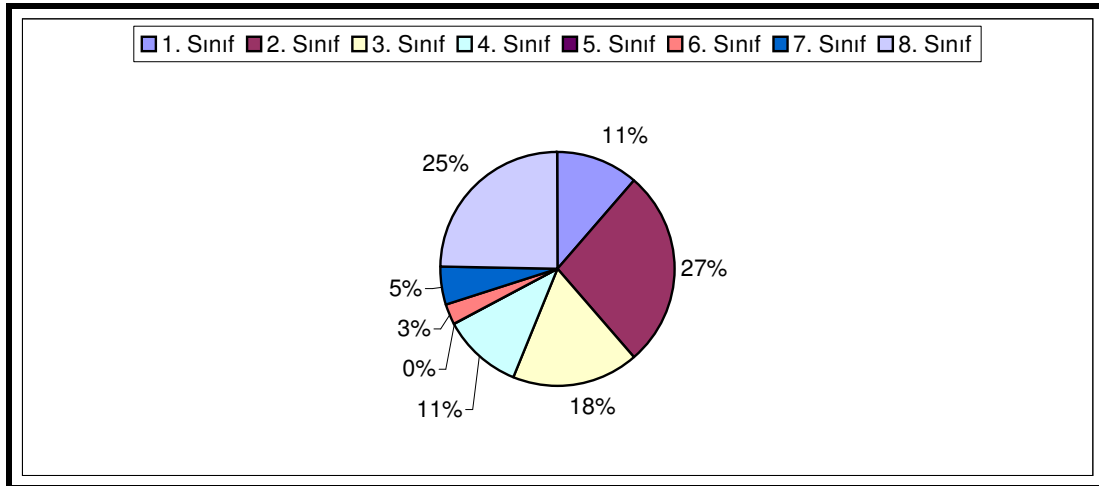
Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kütahya İli Arazi Varlığı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Altıntaş ilçesinde bulunan arazi varlığı yukarıda olduğu gibi verilmesinin sebebi araştırma sahası olan Altıntaş ilçe merkeziyle kıyaslama yapmak ve ilçenin genel durumu hakkında bilgi vermektir. Altıntaş ilçe merkezinde toplam 9785 dekarlık arazi mevcuttur (Tablo 17) . Tablo incelendiğinde en fazla arazinin 2646 dekar ile ikinci sınıf arazi olduğu görülmektedir. Bu araziden sonra araştırma sahasında 2425 dekar ile sekizinci sınıf arazi görülmektedir. Sekizinci sınıf arazi en fazla Çaltepe mevkiinde görülmekte olup 1472 dekarı boş, 953 dekarlık bölümü yoğun yerleşim birimi olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 7). İnceleme alanında en az arazi 268 dekar ile altıncı sınıf arazidir (Tablo 17 ; Şekil 9). ilçe merkezinde beşinci sınıf arazinin görülmemesi ise ilginçtir. Çünkü bu sınıf arazi genelde sel baskını olan alanlarda görülmektedir. Oysa yapılan gözlemlerde Çaltepe'nin kuzey kısımlarında bataklık tespit edilmiştir.

Tablo 17: Altıntaş İlçe Merkezinin Arazilerinin Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılımı (Dekar 1995).

Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfı	Alan
1. Sınıf	1125
2. Sınıf	2646
3. Sınıf	1728
4. Sınıf	1089
5. Sınıf	0
6. Sınıf	268
7. Sınıf	504
8. Sınıf	2425
Toplam	9785

Altıntaş Belediyesi İmar Planı (1995) Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 9: Altıntaş İlçe Merkezi Arazilerinin Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılımı.

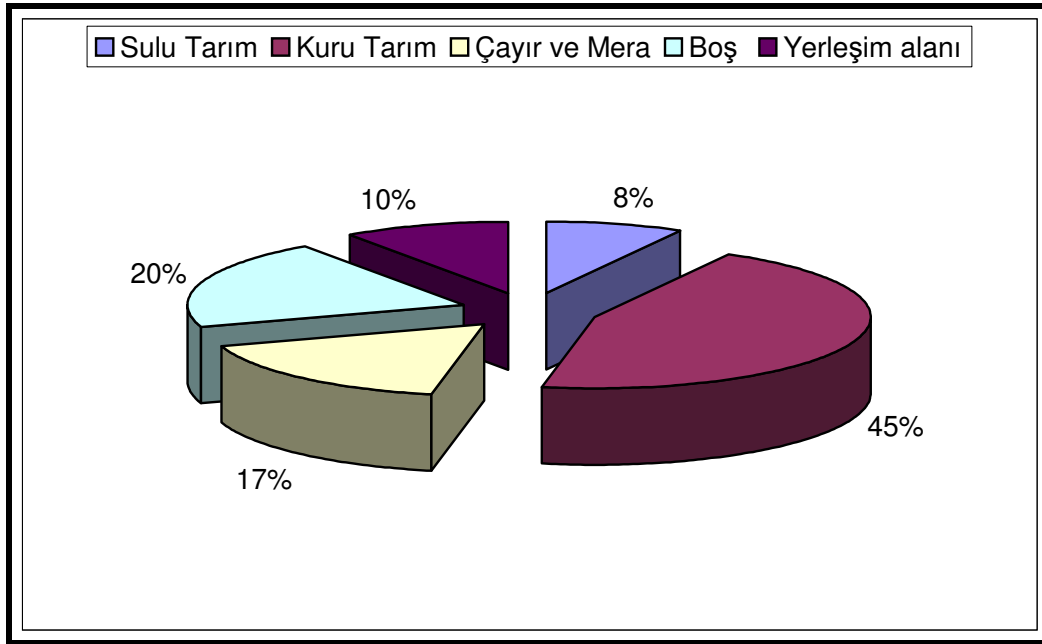
1.5.3. Toprakların Kullanım Durumu

Araştırma sahasında bulunan arazilerin kullanım durumlarına bakıldığında; toplam arazi varlığı olan 9785 dekarla en fazla kuru tarım yapılmaktadır. Kuru tarım yapılan arazi 4394 dekar olup bu miktar toplam arazi varlığının % 44,90'na tekabül etmektedir. Sırasıyla İnceleme alanını arazilerinin 1671 dekarı çayır ve mera 791 dekarlık bölümü ise sulu tarım arazisidir. İlçe merkezinde bulunan arazilerin 1976 dekarlık bölümü boş iken 953 dekarlık bölümü ise yoğun yerleşim birimi olarak kullanılmaktadır (Tablo 18 ; Şekil 10).

Tablo 18: Altıntaş İlçe Merkezinin Arazilerinin Kullanım Sınıflarına Göre Dağılımı (Dekar 1995).

	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Çayır ve Mera	Boş	Yerleşim Alanı	Toplam
1. Sınıf	595	530	-	-	-	1125
2. Sınıf	196	2450	-	-	-	2646
3. Sınıf	-	1008	720	-	-	1728
4. Sınıf	-	301	788	-	-	1089
5. Sınıf	-	-	-	-	-	0
6. Sınıf	-	105	163	-	-	268
7. Sınıf	-	-	-	504	-	504
8. Sınıf	-	-	-	1472	953	2425
Toplam	791	4394	1671	1976	953	9785

Altıntaş Belediyesi İmar Planı (1995) Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 10: Altıntaş İlçe Merkez Arazilerinin Kullanım Sınıflarına Göre Dağılımı.

1.6. DOĞAL BITKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ

Besin zincirinin ilk aşaması nedeniyle bitkiler yaşamın vazgeçilmezidir. Bitkilerin yetiştirme ve dağılım koşullarını bir çok faktör etkilemektedir. Bu faktörlerin başlıcalarını ise iklimik şartlar, edafik koşullar, orografik özellikler ve biyotik etkiler oluşturmaktadır⁴². Sözü edilen faktörlerin araştırma sahasında da bitki örtüsünün varlığını ve dağılımını etkilediği gözlemlenmiştir. Altıntaş ilçe merkezinde bitki örtüsünü tayin eden önemli bir unsur sahanın topoğrafik özelliği ve arazinin jeolojik yapısıdır. Nitekim Altıntaş'ın doğusunda bulunan yükseltisi nispeten fazla ve genelde VIII. sınıf arazilerin oluşturduğu, jeolojik yapı olarak mermer ve şistlerin görüldüğü Çaltepe mevkinin bitki örtüsü cılız step olarak görülmüştür (Fotoğraf 8).

Araştırma sahası bitki özellikleri bakımından Avrupa –Sibiryaya ve İran – Turan flora alanı içinde kalmaktadır. Yörede rölyefin yeterince kuvvetli olmayışı tarım ve hayvancılık amacıyla doğal bitki örtüsünün tahribini kolaylaştırmıştır. Ağaçların yerini çoğu yerde çalılar almıştır⁴³. Ormanlık alanların hızla azaldığı sahada orman tahripleri,

⁴² Reşat İZBIRAK., *Bitki Coğrafyası*. (Ankara Üniv. Dil Tarih Coğrafya Fak. Yay. No: 266, Ankara, 1976), s.18.

⁴³ Besim DARKOT, Metin TUNCEL, *Ege Bölgesi Coğrafyası*, (İstanbul Üniv. Yay. No:2365, İstanbul, 1995), s. 79.

kesilen ağaçların yerine yenilerinin yetişmemesi, iklimin elverişsiz olması, bu durumun başlıca nedenleridir.

Fotoğraf 8: Çaltepe'nin Alt Kesimlerinde Gelişen Sığır Kuyruğu (*Verbascum*) Bitkileri.

İnceleme alanında daha çok görülen formasyon step tir. Fakat yörede görülen stepler antropojen karakter göstermektedir. İklimin De Martonne'ye göre yarı nemli, Köppen'e göre step sahasının dışında nemli ılıman iklime yakın, Thorntwaite göre nemli olarak iklim özellikleri bölümünde belirlenmesi araştırmacıda böyle bir kanaat uyandırmıştır. Araştırma sahası ve yakın çevresinde görülen başlıca step türlerini, sığır kuyruğu (*Verbascum*), Kekik (*Thymus vulgaris*), ayrık (*Agropyrum repens*), üzerlik (Pegamun harmala), ebe gümece (*Malva vulgaris*), böğürtlen (*Rubus fruticosus*), eğrelti (*Plypodium vulgare*), ısırgan otu (*Urtica dioica*), çiğdem (*Colchicum autumnale*), papatya (*Matricaria*), üçgül (*Trifolium*), yabani yulaf (*Avena fatua*), ballıbaba (*Lamium rubrum*), tüylü nane (*Mentha tomanosa*) oluşturmaktadır. Sözü edilen step

türleri arasında sığır kuyruğu, böğürten, yabani yulaf, ayrik gibi bitkilerin sahada fazla yaygın olduğu görülmüştür. Bunun temel sebebi hayvanların bu bitki grubunu yememesidir.

Fotoğraf 9: Altıntaş İlçe Merkezinin Batısında Bulunan Küçük Bir Deredeki Nilüfer (Lotus) Bitkisinden Bir Görünüm.

İlçedeki bazı akarsularda nilüfer (Lotus) bitkilerinin görülmesi bitki örtüsü bakımından dikkat çekicidir. Genelde nemli ılıman iklimlerde bu bitki örtüsü görülmektedir. Oysa yaptığımız iklim çalışmalarında Araştırma sahasında yıllık ortalama sıcaklığı $10,6^{\circ}\text{C}$ olarak bulunmuş, bu sıcaklık $0,3^{\circ}\text{C}$ 'ye kadar düştüğü tespit edilmiştir. Nilüfer bitkisinin görülmesi arazinin eğiminin az, akarsularının debisinin oldukça düşük olduğunu bize göstermektedir (Fotoğraf 9).

Araştırma sahasının yakın çevresinde, yükseltinin nispeten fazla, iklimin nemli özellik gösterdiği alanlarda ormanlar görülmektedir. Ormanlarda hakim ağaç türü soğuk iklime uyum sağlama özelliği gösteren karaçam (*Pinus nigra*) ağaçlarıdır. Bununla beraber ormanlarda yer yer Doğu kayını (*Fagus orientalis*), gürgen, Lübnan meşesi (*Quercus libani*), Katran ardıcı (*Juniperus oxycedrus*), kızılçam (*Pinus brutia*)

gibi ağaçlar görülmektedir. Yörede Karadeniz florasına dahil olan, higrofit karakter gösteren Doğu kayını (*Fagus orientalis*) ağacının bulunması sahanın bazı bölümlerinde Karadeniz İklim özelliği göstermesindedir⁴⁴. İnceleme alanının etrafında bulunan bazı vadilerde söğüt (*Salix babylonica*), kavak (*Populus heterophylla*), Ahlat (*Pirus elaeagrifolia*), akasya (*Acacia*), İğde (*Elaeagnus pungens*), Çınar (*Platanus acerifolia*), adi böğürtlen (*Rubus fruticosus*) gibi çeşitli ağaç türlerine rastlanılmaktadır.

---

⁴⁴ DÖNMEZ.,a.g.e.,s.11.

I. BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. NÜFUSUN ÖZELLİKLER

Coğrafya biliminin iki temeli ögesinden birini oluşturan insanın, dolayısıyla nüfus topluluğunun çevre ile olan ilişkilerinin açıklanabilmesi için nüfus miktarı, hareketleri ve nüfusun ekonomik özellikleri gibi birçok niteliklerin ortaya konulması gerekmektedir⁴⁵.

Araştırma sahasının çok eski dönemlerine ait nüfus özelliklerini açıklayıcı istatistiki bilgilerin olmaması inceleme alanı nüfus özelliklerinin Cumhuriyet dönemi ile sınırlandırılmasına sebep olmuştur. Nüfus özelliklerini yorumlayabilmek için İller bankası, Devlet İstatistik Enstitüsü ve Altıntaş Sağlık Ocağı verilerinden faydalanılmıştır. Sahanın nüfus bilgilerine ilçe merkezi olduğu tarihten itibaren sağlıklı bir şekilde ulaşılmaktadır.

Altıntaş ilçe merkezinin İlk sayım döneminde 700 kişi olan Nüfusu 2005 yılında 4442 kişiye ulaşmıştır. 78 yıllık devre içerisinde ilçe merkezinin nüfusu 3742 kişi artmıştır. Bu devrede, nüfus artış oranı % 634, yıllık ortalama artış oranı ise % 8,13 olarak gerçekleşmiştir.

İnceleme alanın kadın erkek nüfus ile ilgili istatistiki veriler 1955 yılından itibaren tutulmaya başlanmıştır. Bunun en önemli nedeni ise Altıntaş'ın 1947 yılında ilçe statüsüne kavuşmasıdır. Genel olarak bakıldığında kadın nüfusun erkek nüfustan fazla olduğu görülmektedir. İlçe merkezinde 1960 ve 2000 sayım döneminde erkek nüfus kadın nüfusa göre fazlalık göstermekte iken diğer sayım dönemlerinde kadın nüfusun fazlalığı dikkat çekmektedir. Bunun en önemli sebebi ise sahaya diğer alanlardan iş bulmak amacıyla gerçekleşen göçlerdir. 2005 yılında ise, yörede kadın ve erkek nüfus oranı birbirine oldukça yaklaşmıştır. Nitekim, toplam nüfusun % 50,29'unu erkekler, % 49,71'ini ise kadınlar oluşturmaktadır.

---

⁴⁵ Ali TANOĞLU, Nüfus ve Yerleşme (İstanbul Üniv. Yay No: 1183, Edeb. Fak. Coğ. Enst. Yay.No: 145, İstanbul, 1966), s. 27.

2.1.1. Nüfus Artışı

Altıntaş ilçe merkezinin nüfusu hakkında doğru bilgi elde etmek ve daha gerçekçi yorumlar yapabilmek ancak periyodik şekilde yapılan nüfus sayımları ile mümkün olmuştur⁴⁶.

Türkiye’de ilk nüfus sayımları 1927 yılında yapılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan ilk nüfus sayımında sahada 700 olan nüfus 2005 yılında 4442 kişi olarak tespit edilmiştir. İnceleme alanında nüfusun artışına bakıldığında bazı dönemler dışında genel olarak bir artış eğilimi olduğu görülmektedir. Nitekim 78 yıllık süre içinde araştırma sahasında sadece 1980 ve 2005 yıllarında nüfusta bir azalma görülürken, diğer sayım dönemlerinde nüfus miktarında artış görülmüştür. İnceleme alanında nüfusun oran olarak en fazla arttığı dönem % 14,1 ile 1950–1955 dönemidir. Nüfusun, miktar olarak en fazla arttığı dönem 1183 kişi ile 1980–1985 dönemidir. Araştırma sahasının nüfus artışı, ilçe merkezi oluncaya kadar olan (1927–1950) ile ilçe merkezi haline geldikten (1950–2005) günümüze kadar olmak üzere, incelenmeye çalışılmıştır.

1927 ile 1935 yılları arasında nüfusta az da olsa bir artış görülmektedir. Nitekim 1927’de 700 kişi olan yerleşmenin nüfusu, 1935 yılında 760 kişiye ulaşmıştır. Devrenin nüfus artış miktarı 60 kişi olup, yıllık nüfus artışı ise % 1,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemdeki nüfus artışında, halkın savaştan çıkması, evlenmelerin çoğalması ve buna bağlı olarak doğal nüfus artışının yükselmesi etkili olmuştur⁴⁷ (Tablo 26 ; Şekil 11). 1935–1940 sayım döneminde nüfusta 40 kişilik cüzi bir artış meydana gelmiştir. 1935 yılında 760 kişi olan yerleşmenin nüfus 1940 yılında 800 kişiye yükselmiştir. Bu sayım döneminde yıllık nüfus artış hızı bir önceki dönemle aynı seviyede seyretmiş ve % 1,1 olarak tespit edilmiştir. Bu dönemde Türkiye’nin Yıllık nüfus artış hızı % 1,9 olduğu göz önünde bulundurulursa inceleme alanında yıllık nüfus artış hızının Türkiye genelinin altında olduğu görülmektedir. Söz konusu dönemdeki artış oranının yüksek olmasının temel nedeni doğal nüfus artışının fazlalığıdır⁴⁸. 1940-1950 yılları arasında nüfus 113 kişi artmıştır. 1940 sayım döneminde 800 kişi olan nüfus 1950 sayım döneminde 913 kişi olarak tespit edilmiştir.

1950-1955 yılları arasında İnceleme alanında nüfus oran bakımından Cumhuriyet devrinin en fazla arttığı dönem olarak dikkati çekmektedir. Gerçekten 1945

⁴⁶ ÖZAV., a.g.e., s. 53.

⁴⁷ TOKYAY.,a.g.t., s. 28.

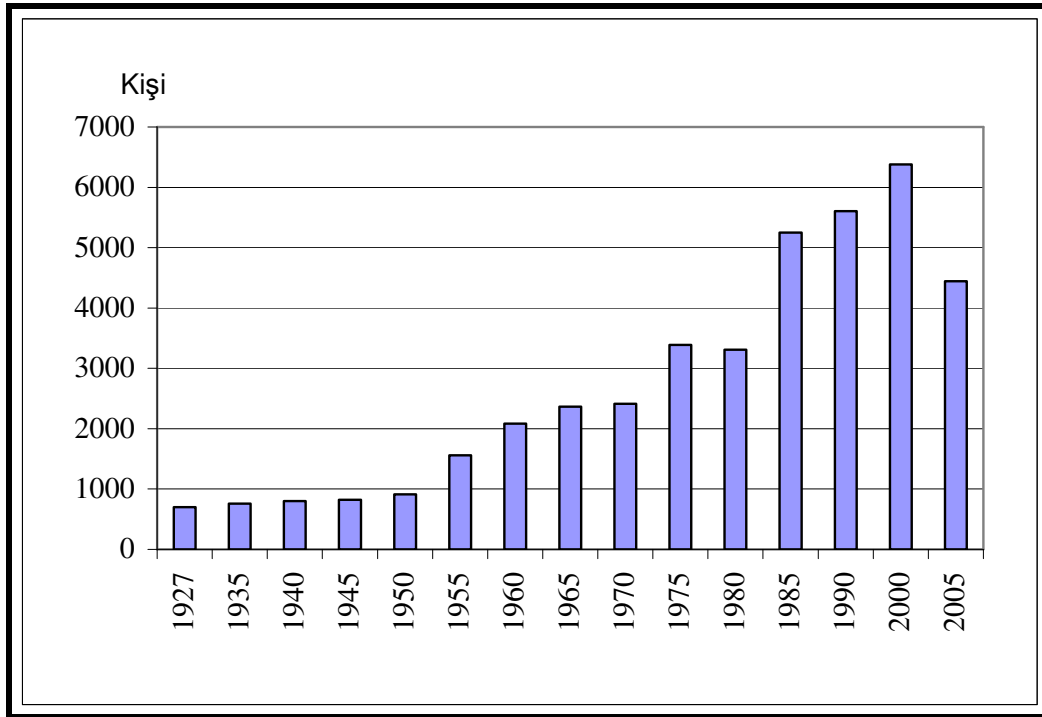
⁴⁸ TOKYAY.,a.g.t., s. 28.

yılında 913 kişi olarak tespit edilen nüfus 1955 sayım döneminde 1557 ye yükselmiştir. Bu dönemde Altıntaş ilçe merkezi nüfusuna 644 kişi eklenmiş, nüfusun yıllık artış hızı %14,1'lere kadar ulaşmıştır. Nüfusun artmasında, inceleme alanının ilçe merkezi haline gelmesi, yörenin sağlık koşulları bakımından iyileşmesi ve 1945 yılından sonra asker terhislerin olması etkili olmuştur.

Tablo 19: Altıntaş İlçe Merkezinin Sayım Yıllarına Nüfus Durumu (1927 –2005).

Sayım Yılı	Nüfus Miktarı	Nüfus Artışı	Artış %'si
1927	700		
1935	760	60	1,1
1940	800	40	1,1
1945	825	25	0,6
1950	913	88	2,1
1955	1557	644	14,1
1960	2083	526	6,8
1965	2361	278	2,7
1970	2411	50	0,4
1975	3386	975	8,1
1980	3306	-80	-0,5
1985	5252	1183	11,8
1990	5604	498	1,3
2000	6375	642	1,4
2005	4442	-1933	-6,1

Altıntaş Belediyesi, D.İ.E. ve Altıntaş Sağlık Ocağı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır

Şekil 11: Altıntaş İlçe Merkezinde Nüfusun Sayım Devrelerine Göre Genel Durumu (1927-2005).

1955-1960 döneminde nüfusta 526 kişilik bir artış meydana gelmiş ve inceleme alanının nüfusu 2083 kişiye ulaşmıştır. Bu yıllar arasındaki nüfus artış oranı %33,7 yıllık artış oranı da % 6,8'dir. Söz konusu dönemi Türkiye geneli ile oranladığımızda nüfusun Türkiye genelinin üzerinde arttığı görülmektedir. Nitekim bu dönemde Türkiye'nin nüfus artış oranı, tüm sayım dönemleri arasında en yüksek değeri olan % 2,9'a ulaşmıştır. 1960-1965 arasında nüfusa 180 kişi katılmış ve ilçe merkezi nüfusu 7486 kişiye yükselmiştir. Sözü edilen devrenin nüfus artış oranı % 2,4, yıllık artış ise % 0,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemdeki nüfus artış oranı bir önceki döneme göre az da olsa artış göstermiştir. Bu artışın nedeni, genel doğum oranındaki artış ile, sağlık koşullarındaki iyileşmelere bağlı olarak ölümlerin azalmasıdır. Araştırma sahasında 1955 yılından 1980 yılına kadar itibaren nüfus miktar olarak artmıştır. Fakat nüfusun yıllık artış oranında azalma olduğu görülmektedir. Nitekim 1955 yılına % 14,1 olan yıllık nüfus artış hızı 1980 yılında % -0,5 seviyesine inmiştir. Araştırma sahasında bu dönemlerde sağlık ve ekonomik koşullar bakımından iyileşmesine rağmen nüfusta azalma görülmesi Altıntaş ilçe merkezinden yurt dışına ve diğer şehirlere iş bulmak amacıyla göçlerin gerçekleştiğini göstermektedir. Altıntaş'ın nüfusu 1980 yılından 2000 yılları arasındaki genel durumuna bakıldığında nüfusun tekrar arttığı

görülmektedir. Gerçektende 1980 yılında 3306 olan nüfusa 2000 yılında 3069 kişi eklenerek 2000 yılında 6375 kişi olduğu tespit edilmiştir. Bu dönemde nüfus % 92,8 artmış, nüfusun yıllık artışı % 4,7 olarak gerçekleşmiştir. İlçe merkezinin sağlık, eğitim, ekonomik alanda gelişme göstermesi hem doğal nüfusun artmasına hem de İnceleme alanına diğer sahalardan özellikle kırdan göç almasına sebep olmuş bu da nüfusun artmasını sağlamıştır. 2000 - 2005 sayıma döneminde ise nüfus 1933 kişi azalmış nüfusun yıllık artış hızı % -6,1 olarak tespit edilmiştir (Tablo 19 ; Şekil 11).

2.1.2. Nüfus Hareketleri

Dinamik bir süreç olan nüfus, doğumlar, ölümler ve göç olaylarına bağlı olarak sürekli bir değişim halindedir⁴⁹. Nüfus hareketlerine yol açan bu faktörler doğumlar, ölümler ve göçler olarak belirtilebilir.

2.1.2.1. Doğumlar ve Ölümler

Bir yerdeki genel doğum ile ölüm oranı arasındaki fark nüfusun doğal artışını ifade etmektedir⁵⁰. Doğurganlık, belli bir nüfus içinde vukuu bulan canlı doğum sayısını ifade etmek için kullanılan bir terimdir⁵¹. Altıntaş Sağlık Ocağı 2005 verilerinden faydalanılarak sahanın doğum ve ölüm durumu açıklanmaya çalışılmıştır.

Altıntaş'ın doğum sayısına bakıldığında, sahada doğumun sayısının gittikçe azaldığı görülmektedir. 2002 yılında 273 canlı doğum gerçekleşirken 2005 yılında bu sayı 65'e düşmüştür (Tablo 27). 2005 yılında Türkiye de kaba doğum hızı ‰ 18,9 iken bu oran ilçe merkezinde ‰ 14,7 gerçekleşerek Türkiye ortalamasının altında bir değer göstermiştir. Evlenme yaşının yükselmesi, gelir düzeyinde meydana gelen iyileşmelerle anne ve çocuk sağlığı konularında sağlanan gelişmeler, ilçe merkezindeki doğum oranlarının giderek düşmesine neden olmaktadır.

İnceleme alanının ölüm oranı da doğum oranında olduğu gibi giderek azalmaktadır. Sahada 2003 yılında 66 ölüm vakası görülürken 2005 yılında rakam 3'e düşmüştür (Tablo 20). Genel ölüm oranı Türkiye ortalamasının altındadır. Yörede kaba ölüm oranı ‰ 0,7'dir. Oysa 2005 yılı itibariyle Türkiye genelinde kaba ölüm oranı ‰ 6.2 olarak gerçekleşmiştir. Ölüm oranlarının düşük olması yaşam koşullarına iyileşmesi

⁴⁹ TANOĞLU ., a.g.e., s.29.

⁵⁰ Hayati DOĞANAY, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, (Gazi Büro Kitapevi, Ankara, 1994), s.151.

⁵¹ İbrahim ATALAY, *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, (META Basım ve Matbaacılık Hizmetleri, İzmir,2005),s.5.

yanında, tıp hizmetlerindeki gelişme ve bu gelişmelerden faydalanma oranına da bağlılık göstermektedir.

Tablo 20: Altıntaş İlçe Merkezinde Meydana Gelen Doğumlar (1997).

Yıllar	Doğumlar		Ölümler	
	Sayısı	Kaba Doğum (%)	Sayısı	Kaba Ölüm (%)
2002	273	-	-	-
2003	214	-	66	-
2004	241	-	41	-
2005	65	14,7	3	0,7

Altıntaş Sağlık Ocağı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Ham doğum oranının yetersizliğini ortadan kaldırmak için kullanılan genel doğurganlık oranı, İnceleme alanında % 58,7 olarak hesaplanmıştır.

2.1.2.2. Göçler

Göçler insanların ailesiyle veya bireysel olarak ya da topluca yaşadıkları yerlerden sürekli veya geçici olarak ayrılıp, başka yerlere gitmesi eylemidir⁵². Nüfusun siyasal, sosyal kültürel ve ekonomik özelliklerini açıklamada göçler önemli yer tutmaktadır. Bu bakımdan nüfusun önemli göstergelerinden biri de göçlerdir⁵³. Ülkemizde özellikle kırsal alandan kopan nüfusun şehirlere yönelmesi tarzında karşımıza çıkan göç, şehirselleşme sürecinden ziyade kırsal iticilikten kaynaklanmaktadır⁵⁴. Göçler özellikle nüfus yapısı ve miktarı üzerinde oldukça etkilidir. Altıntaş ilçe merkezindeki göçlerin büyük bir bölümü, ekonomik nedenlere bağlı olarak meydana gelmektedir. Ekonomik nedenlere bağlı olarak meydana gelen göçler, nüfus ile geçim kaynakları arasındaki dengesizlik sonucu kendiliğinden oluşan çabalar olarak yorumlanmaktadır⁵⁵. Araştırma sahasında göçler dış ve iç göç olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir.

⁵² Cemalettin ŞAHİN, Hayati DOĞANAY, Nihat Ali ÖZCAN, *Türkiye Coğrafyası*, (Gündüz Eğitim ve Yay., Ankara, 2005), s.301.

⁵³ Hayati DOĞANAY, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, (Atatürk Üniv. Fen Edeb. Fak. Yay. No:98, Edeb. Kesimi Yay. No:62, Coğrafya. Böl. Yay. No:6, Erzurum, 1989), s.165.

⁵⁴ E.Murat ÖZGÜR, *Türkiye Nüfus Coğrafyası*, Ankara, 1998, s.33.

⁵⁵ Erol TÜMERTEKİN, *Beşeri Coğrafyaya Giriş*, (Erenler Matbaası, İstanbul, 1984), s.121.

2.1.2.2.1. Dış Göçler

Türkiye, 1961 yılından beri dünyada meydana gelen sanayileşme hareketlerine bağlı olarak başta Avrupa olmak üzere yabancı ülkelere sistemli olarak işgücü göndermektedir⁵⁶. Yapılan göçler gidilen ülkenin işgücü ihtiyacına ve işgücü isteyen ülkelere göre yıldan yıla değişmektedir. Ekim 1961’de Federal Almanya ve Türkiye arasında yapılan bir anlaşma ile Avrupa’ya göç hareketi başlamış ve günümüzde de devam etmektedir⁵⁷. Bu yıllarda tek kişinin ve genelde aile reisinin, belli bir süreliğine gitmesi olarak başlayan yurt dışı göçler, daha sonra ailenin diğer fertleri ve akrabaların katılmasıyla çoğalmıştır.

Araştırma sahasından yurt dışına göçler genelde Almanya’ya olmuştur. Bu göçler 1980’li yıllara kadar artış gösterirken 1980’li yıllardan sonra Avrupa ülkelerinin işçi alımlarını azaltmaları sonucu gerilemiştir. İlk yapılan göçler devlet eliyle gerçekleşirken, günümüzde ise bu ülkelerde çalışanların çocuklarını evlendirmelerine bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Tablo 21: Altıntaş İlçe Merkezinden Yurtdışına Gerçekleşen Göçler (2006).

Göç Yapılan Ülke	Hane Sayısı
Almanya	67
Hollanda	1
İsviçre	1
Toplam	69

Bilirkişilere Uygulanan Mülakat Sonucunda Derlenmiştir.

Altıntaş’ta Almanya’yla beraber azda olsa Hollanda ve İsviçre’ye dış göçün olduğu tespit edilmiştir. 2005 yılı itibariyle 67 hane Almanya’da Bir hane Hollanda’da Bir hane İsviçre’de ikamet etmektedir (Tablo 21). Yurt dışına yapılan göçlerin bir kısmında ya emekli olduktan sonra ya da iş imkanlarının azalması sonucu geri dönüş olduğu görülmektedir. Geriye dönenlerin çoğunu yaşlılar oluşturmaktadır. Orda büyüyen ikinci ve üçüncü kuşak nüfus kalmayı tercih etmektedir.

⁵⁶ Reşat İZBIRAK, *Türkiye 2*, (Ankara Üniv. Dil Tarih Coğrafya .Fak. Yay. No:300, Ankara Üniv. Dil Tarih Coğrafya Fak. Basımevi, Ankara, 1981), s.121.

⁵⁷ ÖZGÜR., a.g.e.,s.54.

2.1.2.2.2. İç Göçler

Göç; coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleridir⁵⁸. İç göç ise bir ülkede yaşayan nüfusun bir yerden diğer bir yere çalışmak, daha iyi hayat şartları bulmak için yaptıkları göçlerdir⁵⁹. Araştırma sahasında görülen iç göç hareketlerine baktığımızda, göçlerin genelde Altıntaş'a bağlı köylerden olduğu görülmektedir. Bunun yanında inceleme alanına farklı şehirlerden kamu görevini yürütmek amacıyla çeşitli memurların göç ettiği tespit edilmiştir. Söz konusu memurların büyük bir kısmı sahada kalıcı olmayıp belli bir süre çalıştıktan sonra araştırma sahasını terk etmektedirler.

İnceleme alanından şehir dışına olan göçler genelde iş bulma amacıyla olurken, bazı ailelerin çocukların eğitimi için göç hareketine katıldıkları tespit edilmiştir. Bunun yanında evlenme ve kamu görevlilerinin tayinlerinin çıkması sonucu da göçler görülmektedir.

Altıntaş ilçe merkezinden en fazla göç Kütahya il merkezine olmuştur. Sağlık ocağı verilerinden ve bilirkişilerle yapılan sözlü görüşmeler sonucu 2005 yılı itibariyle 46 hane Kütahya'ya göç etmiştir. Bu toplam göç edenlerin % 65,3'ünü oluşturmaktadır. Altıntaş ilçe merkezinden fazla göç olan diğer il Afyon'dur. Gerek Kütahya'nın gerekse Afyon'un ekonomik alanda gelişmiş olması, çeşitli iş imkanlarının bulunması, bu yörelere olan göçü artırmıştır. Araştırma sahasından 15 merkeze göç hareketi olmuştur. En az göç ise iki hane ile İstanbul'a gerçekleşmiştir (Tablo 22 ; Harita 8).

Altıntaş'ta mevsimlik göçlerde görülmektedir. Düzenli olarak devam eden bu nüfus hareketi daha çok yakın çevreye gerçekleştirilmektedir. Yöreden özellikle arıcılık için kış mevsiminde Manisa, İzmir, Aydın gibi yerleşim birimlerine göç olduğu tespit edilmiştir. Daha uzak yerleşim birimlerine gidenleri ise, çeşitli kamu kuruluşlarında çalışan memurlar ve öğrenciler oluşturmaktadır.

⁵⁸ İnan ÖZER, *Kentleşme Kentleşme ve Kentsel Değişim*, (Ekin Kitapevi, Başak Matbaacılık Ankara, 2004), s.11.

⁵⁹ ATALAY.,a.g.e.,s.29.

Tablo 22: Altıntaş'tan Yurtdışına Yapılan Göçler (2005).

Göç Yapılan İl	Hane Sayısı	%'si
Kütahya	47	65,3
Afyon	5	6,9
İzmir	4	5,6
Manisa	4	5,6
Eskişehir	4	5,6
Ankara	3	4,2
Uşak	3	4,2
İstanbul	2	2,8
Toplam	72	100,0

Altıntaş Sağlık Ocağı Verilerinden Ve Birlikçilere Uygulanan Mülakat Sonucunda Hazırlanmıştır.

Harita 8: Altıntaş İlçe Merkezinden Dışarıya Yönelik Göçlerin İllere Göre Dağılımı.

2.1.3. Nüfusun Sosyal Ve Ekonomik Özellikleri

2.1.3.1. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Belli bir nüfus kitlesinde 100 veya 1000 kadına isabet eden erkek sayısı genel cinsiyet oranını ifade etmektedir⁶⁰. Bilindiği gibi erkeklerde hemen her yaşta ölüm oranı aynı yaştaki kadınlara nazaran daha yüksektir⁶¹. Ülkemizde ve diğer toplumlarda her 100 kız çocuğuna karşılık 103–115 arasında erkek çocuğu doğmasına rağmen, sonraları meydana gelen sosyal olaylar, iş kazaları savaşlar ve erken ölümler sonucu erkek nüfus azalmakta ve kadın nüfusu artmaktadır⁶².

Araştırma sahası nüfusunun cinsiyet ile ilgili analiz için Devlet İstatistik Enstitüsü ve Altıntaş Sağlık Ocağı verilerinden faydalanılmıştır. Altıntaş ilçe merkezi nüfusunun cinsiyet oranına genel olarak bakıldığında, ilçede birkaç sayım dönemi dışında erkek nüfusun çoğunlukta olduğu görülür. İnceleme alanında sadece 1960 ve 2000 sayım döneminde kadın nüfus erkek nüfusa göre fazladır (Tablo 23 ; Şekil 12). İnceleme alanında erkek nüfusun 1975 yılında oran olarak en fazla olduğu görülmektedir. Bu sayım döneminde 3386 olan saha nüfusunun 1870'i erkek 1516'sı kadın olarak tespit edilmiş olup, erkek nüfus toplam nüfusun % 55,2'sini oluşturmuştur. Yörede 2000 sayım döneminde erkek ve kadın nüfus eşit olarak tespit edilmiştir. Nitekim bu sayım yılında toplam nüfusun 3186'sını erkekler oluştururken 3189'unu kadınlar oluşturmaktadır. Erkek nüfusun fazla olmasının temel nedeni, kırsal yerleşmelerdeki erkeklerin iş bulmak amacıyla ilçe merkezine göç etmesidir. Bunun yanında daha çok erkek çocukların eğitim için ilçe merkezine gönderilmesi erkek nüfusun kadın nüfusa göre fazla olmasında etkili olmuştur.

⁶⁰ Alaettin TANDOĞAN, *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, (Trabzon, 1998), s.111.

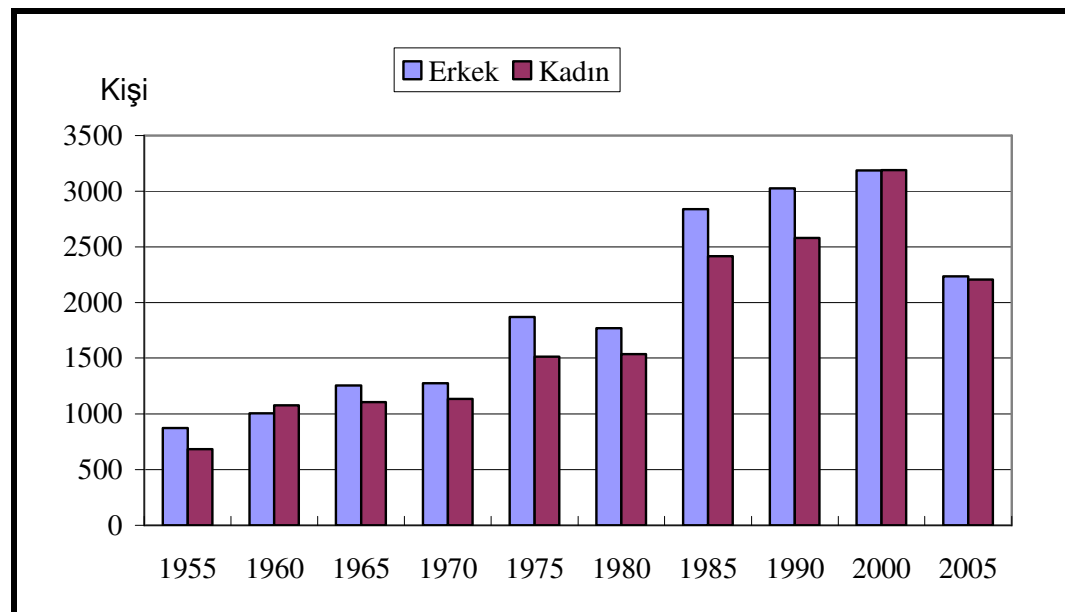
⁶¹ TANDOĞAN, a.g.e., s.110.

⁶² Ersin GÜNGÖRDÜ, *Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, (Nobel Yay. Dağıtım, Ankara, 2001), s.6.

Tablo 23: Altıntaş İlçe Merkezinin Sayım Yıllarına Göre Kadın Ve Erkek Nüfus Durumu (1955 –2005).

Sayım Yılı	Erkek Nüfus		Kadın Nüfus		Toplam Nüfus
	Nüfus	% si	Nüfus	% si	
1955	873	56,1	684	43,9	1557
1960	1007	48,3	1076	51,7	2083
1965	1254	53,1	1107	46,9	2361
1970	1278	53,0	1133	47,0	2411
1975	1870	55,2	1516	44,8	3386
1980	1770	53,5	1536	46,5	3306
1985	2836	54,0	2416	46,0	5252
1990	3024	54,0	2580	46,0	5604
2000	3186	50,0	3189	50,0	6375
2005	2234	50,3	2208	49,7	4442

D.İ.E. Ve Altıntaş Sağlık Ocağı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 12: Altıntaş İlçe Merkezinin Kadın ve Erkek Nüfus Durumu.

Yaş grubu yapısının demografik, askeri, siyasi, sosyal ve iktisadi bakımdan büyük önemi vardır⁶³. Özellikle sosyal ve ekonomik amaçlı kararların alınabilmesi, büyük ölçüde yaş yapısının bilinmesine bağlıdır⁶⁴.

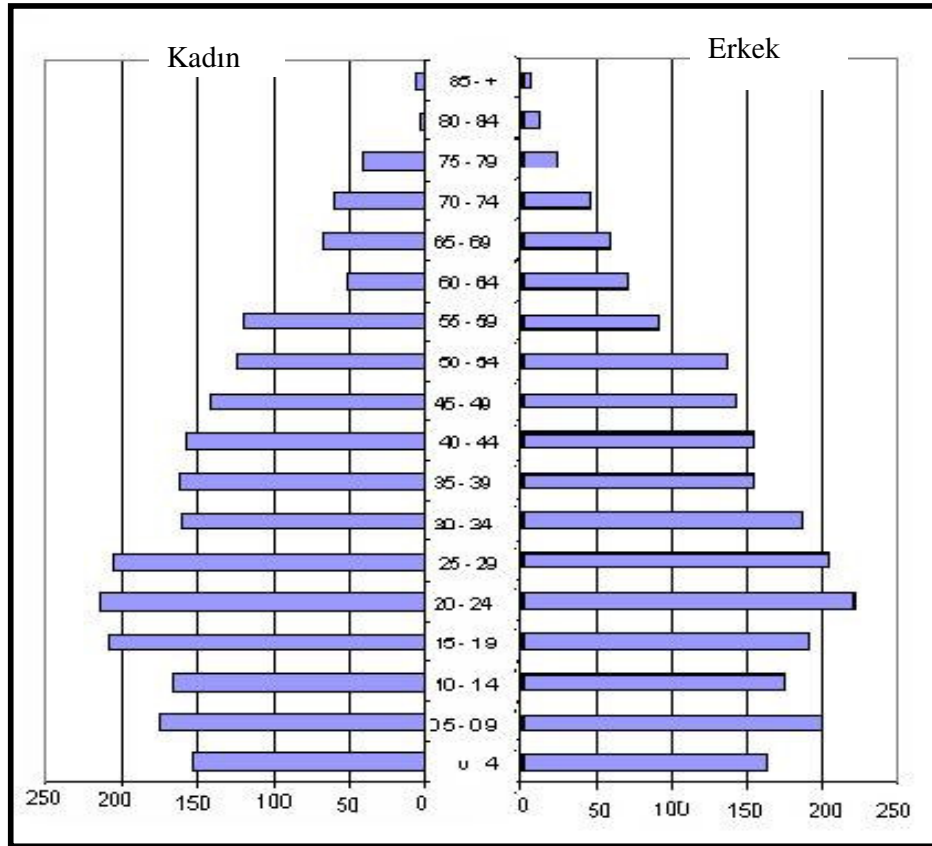
Tablo 24: Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusun Dar Aralıklı Gruplandırılması (2005).

Yaş Grubu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0 - 4	164	3,69	153	3,44	317	7,1
05 - 09	200	4,50	175	3,94	375	8,4
10 - 14	174	3,92	165	3,71	339	7,6
15 - 19	191	4,30	208	4,68	399	9,0
20 - 24	221	4,98	215	4,84	436	9,8
25 - 29	204	4,59	205	4,62	409	9,2
30 - 34	186	4,19	160	3,60	346	7,8
35 - 39	154	3,47	161	3,62	315	7,1
40 - 44	154	3,47	158	3,56	312	7,0
45 - 49	143	3,22	142	3,20	285	6,4
50 - 54	136	3,06	123	2,77	259	5,8
55 - 59	92	2,07	119	2,68	211	4,8
60 - 64	71	1,60	51	1,15	122	2,8
65 - 69	58	1,31	66	1,49	124	2,8
70 - 74	45	1,01	60	1,35	105	2,4
75 - 79	24	0,54	41	0,92	65	1,5
80 - 84	12	0,27	2	0,05	14	0,3
85 - +	5	0,11	4	0,09	9	0,2
Toplam	2234	50,3	2208	49,7	4442	100,0

Altıntaş Sağlık Ocağı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

⁶³ TANDOĞAN, a.g.e., s.115.

⁶⁴ ÖZAV, a.g.e., s.70.

Şekil 13: Altıntaş İlçe Merkezi Nüfus Ve Yaş Piramidi (2005).

Araştırma sahasının nüfus piramidi ve nüfusunu dar aralıklı gruplandırılması incelendiğinde yaş gruplarında cinsiyetin dengeli dağıldı görülmektedir. Sahada en fazla nüfus 20–24 yaş aralığında görülmektedir. Bu yaş grubunda 436 kişi bulunmakta olup, toplam nüfusun % 9,82'sine karşılık gelmektedir (Tablo 24 ; Şekil 13).

2.1.3.2. Nüfusta Bağımlılık Oranı

Araştırma sahasında nüfusun 0–14, 15–64 ve 65+ şeklinde geniş aralıklarla gruplandırılması özellikle aktif ve bağımlı nüfusun tespit edilmesinde büyük önem taşır⁶⁵. Bir saha içindeki nüfusun bağımlılık durumu bize o yörenin ekonomik durumu hakkında bilgi verir. Birleşmiş Milletler istatistiklerinde 15-64 yaş grubu aktif nüfus olarak kabul edilirken, 0-14 yaş grubundaki çocuklar ve 65 yaşın üzerindeki yaşlılar

⁶⁵ ÖZAV, a.g.e., s.73.

bağımlı nüfus olarak kabul edilmektedir⁶⁶. 15-64 yaş arasındaki çalışabilir nüfusa demografik aktif nüfus denilmektedir⁶⁷. İncelme alanının nüfusunun geniş aralıklı gruplandırılmasına bakıldığından demografik aktif nüfusu oluşturan 15–64 yaş grubunu belirgin bir şekilde fazlalığı dikkat çekmektedir. Nitekim sahada bu nüfus 3094 kişi olup, toplam nüfusun % 69,7'sini oluşturmaktadır (Tablo 25 ; Şekil 14). Yaşlı olarak kabul edilen 65 yaş üzeri nüfus 317 kişi ile toplam nüfusun % 7,1'ini oluştururken çocuk olarak kabul edilen 15 yaş altı nüfus ise 1031 kişi olup, toplam nüfusun % 23,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 25: Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusun Geniş Yaş Gruplarına Dağılımı (2000).

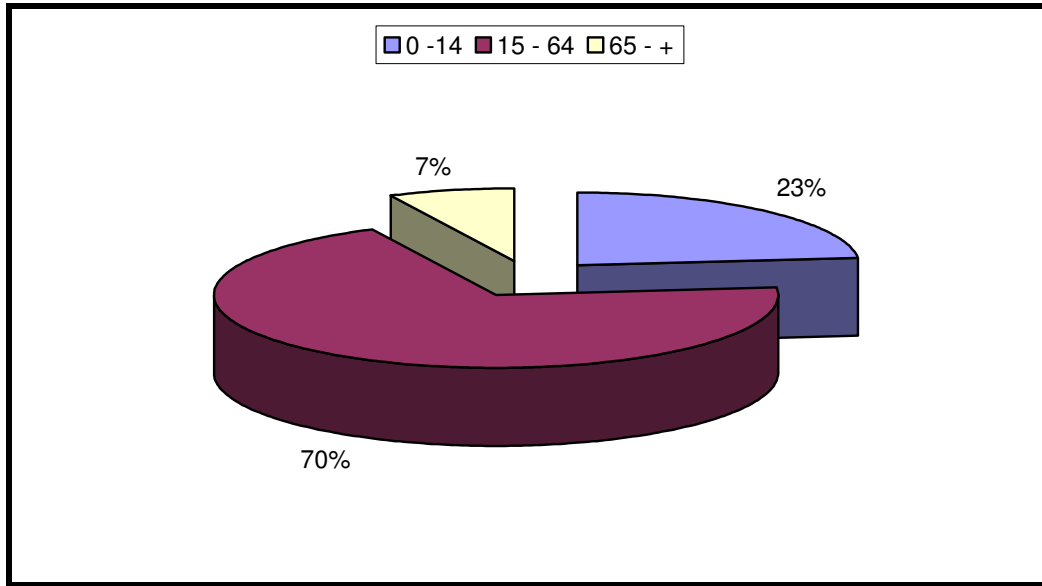
Yaş Grubu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-4	538	12,1	493	11,1	1031	23,2
15-64	1552	34,9	1542	34,7	3094	69,7
65-+	144	3,2	173	3,9	317	7,1
Toplam	2234	50,3	2208	49,7	4442	100,0

Altıntaş Sağlık Ocağı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Altıntaş ilçe merkezinde bağımlı nüfus oranı ise % 43,6'dır. Buna karşılık aktif nüfus oranı ise % 57,4'tür. Yani bir kişi kendisi ile birlikte 1,8 kişiye bakmaktadır. Gerçekte bu durum farklıdır. Çünkü çalışma çağı nüfus grubu içerisinde olup da eğitim ve öğretim görme, işsizlik gibi nedenlerden dolayı çalışamayan nüfusta bulunmaktadır. Nitekim Araştırma sahasında bulunan 213 lise öğrencisinin çalışmadığı bilinmektedir.

⁶⁶ DOĞANAY, 1989, a.g.e., s.102.

⁶⁷ İbrahim ATALAY, *Türkiye Coğrafyası*, (Ege Üniv. Basımevi, Bornova -İzmir, 1994), s.277.

Şekil 14: Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusunun Geniş Aralıklarla Gruplandırılması (2005).

2.1.3.3. Nüfusun Eğitim Durumu

Toplumun eğitim düzeyi nüfusun kalitesini belirleyen en önemli göstergedir⁶⁸. Ülkelerin kalkınmasında büyük rol oynayan sosyal sermaye, bilim ve teknoloji sayesinde ülkelerin sanayi, siyaset ve askeri yönden gelişerek büyük ülke olmasını sağlar⁶⁹. Altıntaş ilçe merkezi nüfusunun 5211'i okuma yazma bilirken 418'i okuma yazma bilmemektedir (Tablo 26). Toplam nüfus içinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 7'iken okur yazar oranı % 93'tür (Şekil 15).

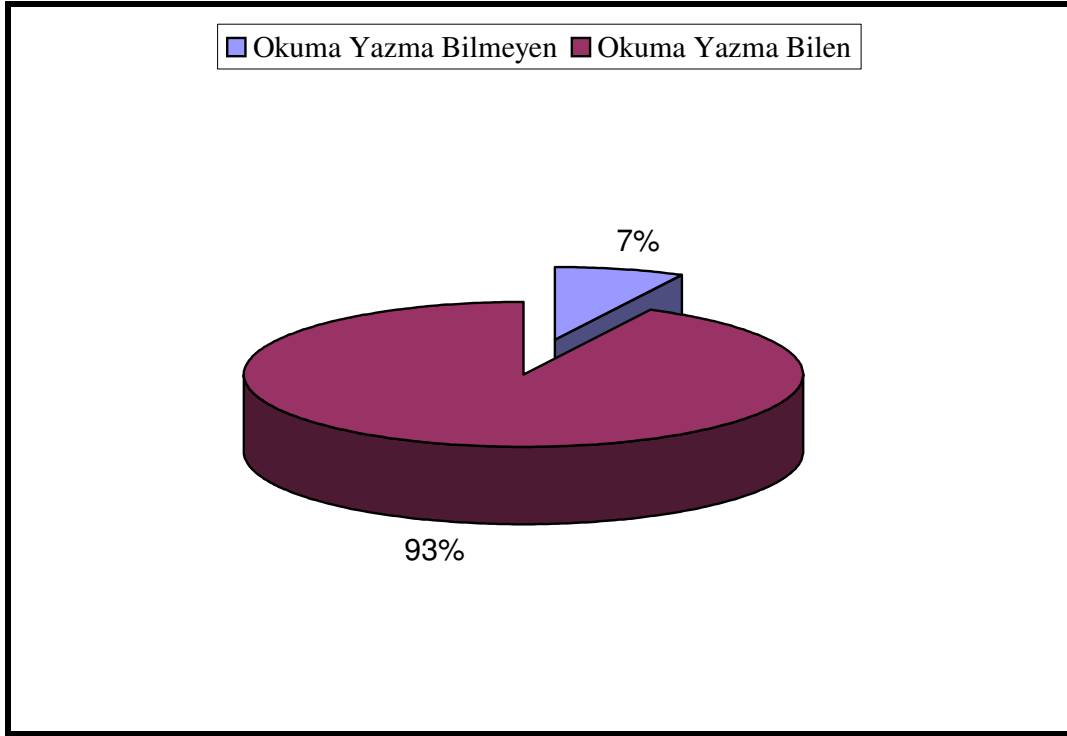
Tablo 26: Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusun Okur Yazar Durumuna Göre Dağılımı (2000).

Okur Yazar Durumu	Erkek	Kadın	Toplam
Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus	128	290	418
Okuma Yazma Bilien Nüfus	2669	2542	5211
Toplam	2669	2542	5211

D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

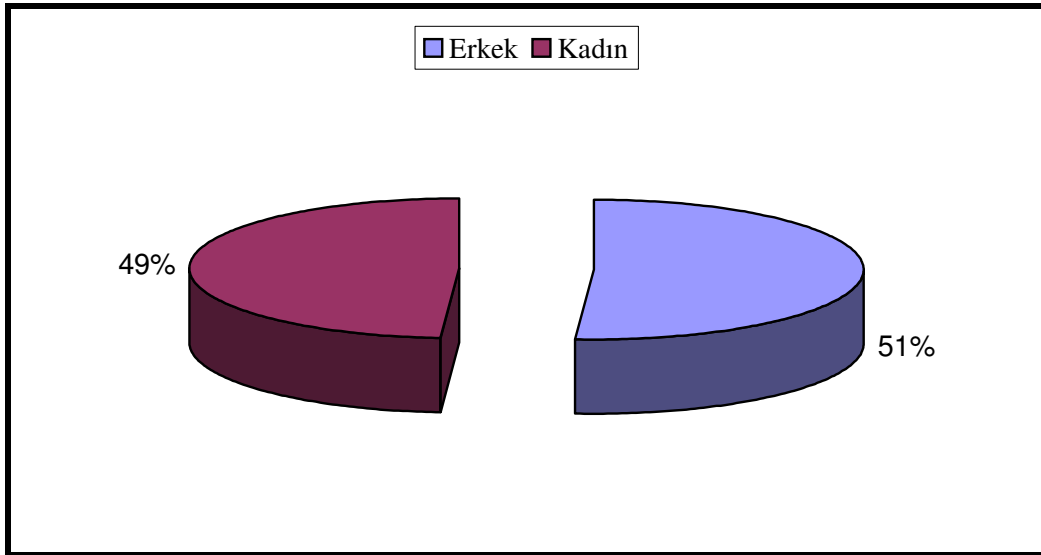
⁶⁸ TANDOĞAN, a.g.e., s.116.

⁶⁹ ŞAHİN, DOĞANAY, ÖZCAN, a.g.e., s.298.

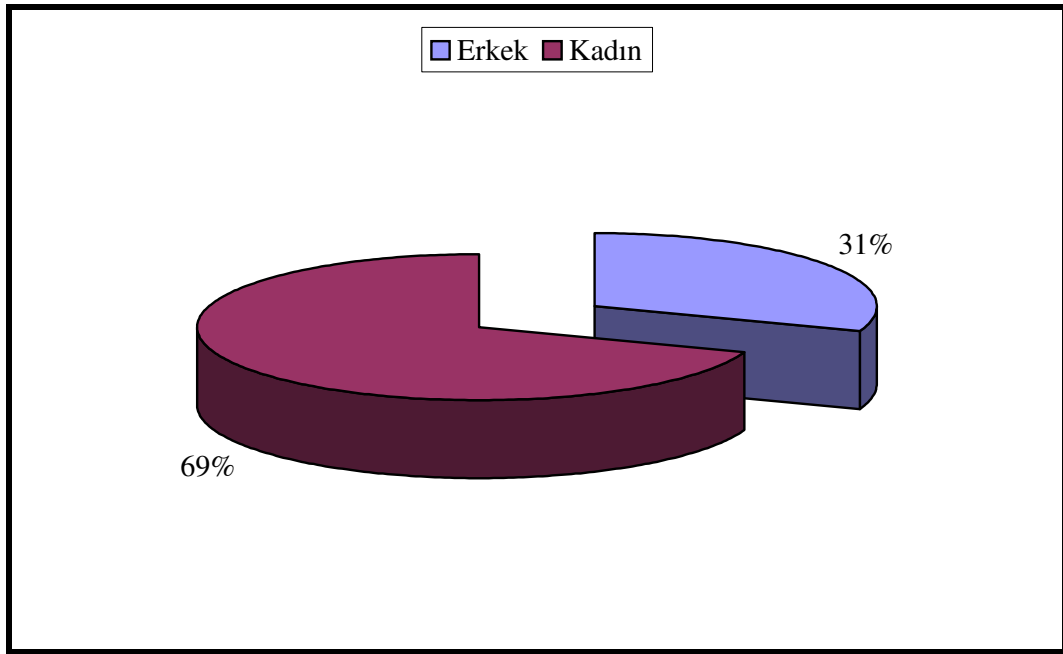
Şekil 15: Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusunun Okur Yazar Durumuna Göre Gruplandırılması (2000).

İnceleme alanında okur yazar nüfusun cinsiyete göre dağılımında erkek nüfusun fazla olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim ilçe merkezinde okuma yazama bilen erkek nüfus 2669 olup, okur yazar nüfusun % 51'ini oluşturmaktadır (Şekil 16).

Şekil 16: Altıntaş İlçe Merkezi Okuma Yazma Bilen Nüfusunun Cinsiyete Göre Gruplandırılması (2000).

Araştırma sahası içinde okuma yazma bilmeyen nüfus 418 kişi olup, toplam nüfusun % 7,4'üne karşılık gelmektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfusun cinsiyete göre dağılımı yapıldığında kadın nüfusun fazla olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 33 ; Şekil 17). Bunun sebebi erkeklerin eğitime daha fazla önem verilmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca okuma yazma bilmeyen erkek nüfusun askerlik hizmeti sırasında veya daha sonra çeşitli sebeplerle açılmış olan okuma yazma kurslarına daha fazla katılması okur yazar erkek nüfusu artırmıştır.

Şekil 17: Altıntaş İlçe Merkezinde Okuma Yazma Bilmeyen Nüfusun Cinsiyete Göre Gruplandırılması (2000).

Altıntaş ilçe merkezi okur yazar nüfusun % 21,1'i bir okul bitirmeden, açılan kurslarla veya kendi çabaları sonucu okuma yazmayı öğrenmiştir. Saha nüfusunun büyük bir bölümü ilkokul mezunudur. İlkokul mezunu olan 2387 kişi toplam nüfusun % 45,8'ini oluşturmaktadır (Tablo 27 ; Şekil 18).

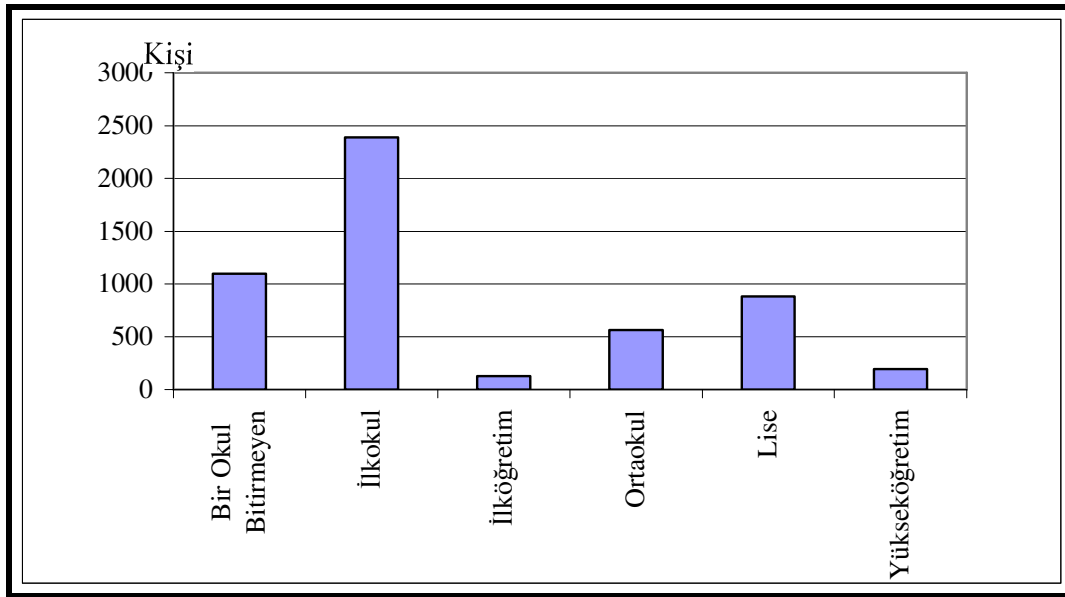
İnceleme alanında ilköğretim ve üzeri eğitim kademesi mezunlarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında erkek nüfusun üstünlüğü açık bir şekilde görülmektedir. Bunun sebebi ise yöre halkının erkek çocuğun eğitime önem vermesinden kaynaklanmaktadır. İlköğretim ve lise eğitiminden sonra bir üst eğitim kademesine

devam eden öğrencilerde azalma olduğu görülmektedir (Şekil 18). Nitekim lise mezunu 882 kişiden sadece 194'ü bir yükseköğretim mezunudur.

Tablo 27: Altıntaş İlçe Merkezinde Okur Yazar Nüfusun Mezun Olduğu Eğitim Kademesine Göre Dağılımı (2000).

Mezun Olduğu Okul	Erkek	Nüfusun %'si	Kadın	Nüfusun %'si	Toplam	Nüfusun %'si
Bir Okul Bitirmeyen	540	10,4	558	10,7	1098	21,1
İlkokul	994	19,1	1393	26,7	2387	45,8
İlköğretim	81	1,6	44	0,8	125	2,4
Ortaokul	388	7,6	133	2,5	565	10,1
Lise	532	10,2	350	6,7	882	17,0
Yükseköğretim	130	2,5	64	1,2	194	3,7
Toplam	2669	51,2	2542	48,8	5211	100,0

D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 18: Altıntaş İlçe Merkezinde Okur Yazar Nüfusun Mezun Olduğu Eğitim Kademesine Göre Dağılımı (2000).

İnceleme alanının günümüz eğitim öğretim durumuna bakıldığında, sahada üç ilköğretim okulu iki ortaöğretim okulu bir yükseköğretim kurumu bulunmaktadır (Tablo 28). Altıntaş'ın toplam öğrenci sayısı 1626'dır. Bu öğrencilerin 826'sını erkekler, 803'ünü kızlar oluşturmaktadır. Öğrencilerin cinsiyet durumuna bakıldığında, kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında denge olduğu görülmektedir.

Tablo 28: Altıntaş İlçe Merkezinde Öğretim Kurumlarının Öğrenci Sayıları (2006).

Okul Türü	Öğrenci Sayısı			
	Sayısı	Erkek	Kızı	Toplam
İlköğretim	3	464	450	914
Ortaöğretim	2	173	43	213
Yükseköğretim	1	189	310	499
Toplam	6	826	803	1626

Altıntaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ve Dumlupınar Üniversitesi Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Araştırma sahasında bulunan ilköğretim okullarının genel durumuna bakıldığında, sahada ilköğretim okullarında toplam 914 öğrenci eğitim öğretime devam etmektedir. İlköğretim öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımında denge olduğu görülmektedir. Bunun temel sebebi ilköğretim zorunlu olmasıdır. İlçe merkezi ilköğretim kurumlarında toplam 67 idareci ve öğretmen görev yapmaktadır (Tablo 26). Sahada eğitim öğretim yapan İstiklal İlköğretim Okulu ile Zafer İlköğretim Okulu sadece ilçe merkezinden öğrenci alırken, Mustafa Kemal İlköğretim Okulu taşıma merkezi olarak eğitim öğretime devam etmektedir. Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'na 15 yerleşim merkezinden toplam 344 öğrenci devlet tarafından getirilmektedir (Tablo 30). Okulda öğle yemeği verilmektedir. Ayrıca okulda ilçe merkezinden 56 öğrenci de eğitim öğretim görmektedir.

Tablo 29: Altıntaş İlçe Merkezinde İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı (2006 -2007).

Okullar	Erkek	Kız	Toplam	% si	Öğretmen
İstiklal İlköğretim Ok.	186	142	328	35,9	27
Mustafa Kemal .Ö.Ok.	185	194	379	41,5	28
Zafer İlköğretim Ok.	93	114	207	22,6	12
Toplam	464	450	914	100,0	67

Altıntaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Tablo 30: Mustafa Kemal İlköğretim Okuluna Devam Eden Öğrencilerin Taşınım Yerlerine Göre Dağılımı (2006 - 2007).

Yerleşim Birimi	Taşınan Öğrenci Say.	Yerleşim Birimi	Taşınan Öğrenci Say.
İlçe Merkezi	56	Yolçatı	24
Çakırsaz	42	Genişler	22
Pınarcık	32	Yapılcan	20
Ali Bey Köy	30	Kuyucak	18
Puson	30	Altıntaş	18
Akçaköy	28	Yeni Mahalle	17
Gecek	27	Osmaniye	9
Karaağaç	24	Aykırıkçı	3
Toplam Öğrenci Sayısı			400

Altıntaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

İnceleme alanında Altıntaş İmam Hatip Lisesi ve Altıntaş Çok Programlı Lisesi olmak üzere iki tane ortaöğretim kurumu bulunmaktadır (Tablo 31). Altıntaş Çok Programlı Lisesi'nde toplam 187 öğrenci eğitim öğretim görmekte olup, 20 idareci ve öğretmen görev yapmaktadır. Okul içinde bilgisayar, elektrik ve genel lise olmak üzere toplam üç bölüm bulunmaktadır. Bölümler arasında en fazla öğrenci genel lise bölümünde bulunurken en az öğrenci elektrik bölümünde görülmektedir. Ayrıca elektrik bölümünde hiç kız öğrenci bulunmaması dikkat çekicidir. İnceleme alanında eğitim öğretime devam eden ikinci ortaöğretim kurumu Altıntaş İmam Hatip Lisesi'dir. Okulun öğrenci sayısı oldukça azdır. Toplam 26 öğrenci eğitim öğretime devam etmekte olup, bu öğrencilerin 10'unu kızlar 16'sını erkekler oluşturmaktadır. Altıntaş İmam Hatip Lisesi ilçe ortaöğretim öğrencilerinin % 12,2'sine eğitim öğretim vermektedir. Okulda toplam dört idareci ve öğretmen görev yapmaktadır (Tablo 31).

Tablo 31: Altıntaş İlçe Merkezinde Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı (2006 -2007).

Okullar	Erkek	Kız	Toplam	%'si	Öğretmen
A) Altıntaş İmam Hatip Lisesi	10	16	26	12,2	4
B) Altıntaş Çok Programlı Lise	163	27	187	87,8	20
a) Elektrik Bölümü	17	0	17		
b) Bilgisayar Bölümü	20	12	32		
c) Genel Lise Bölümü	126	15	141		
Toplam	173	43	213	100,0	24

Altıntaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Altıntaş ilçe merkezinde, ilköğretim öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında denge görülmesine rağmen aynı dengenin ortaöğretimde görülmediği dikkat çekmektedir. İlçe merkezinde ortaöğretim eğitime devam eden 213 öğrenciden 173'ü erkek 43'ü kız öğrencidir. Erkek öğrenciler, toplam ortaöğretim öğrencilerin % 81,2'sini oluşturmaktadır. Bunun temel sebebi söz konusu okullara devam eden ve çevredeki kırsal yerleşmelerden gelen erkek öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Çünkü

kırsal yerleşmelerden gelenlerin büyük bir bölümünü, erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Ayrıca, ulaşım giderlerinin ailelere ek bir maliyet getirmesi velilerin kız çocuklarını erkek çocuklarına göre, ikinci plâna itmesine neden olmaktadır. Bu nedenle de ortaöğretimde okuyan kız öğrenci sayısı azalmaktadır⁷⁰.

İnceleme sahasında Dumlupınar Üniversitesine bağlı bir meslek yüksek okulu bulunmaktadır. Altıntaş Meslek Yüksek Okulu, Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 14/02/1992 tarih ve 94.5.332 sayılı kararı ile eğitim öğretime başlamıştır. Okul iki yıllık ön lisans eğitimi vermektedir. Okul ilçe merkezine 3 km. mesafede olup kendine ait 500 dönüm arazi üzerinde, 1500 m² kapalı alanda tek katlı binada eğitim vermektedir. Meslek yüksek okulunda tam donanımlı bir bilgisayar laboratuvarı, bir kütüphane, bir kantin ve bir yemekhane bulunmaktadır. Söz konusu okulda iki yardımcı doçent, 11 öğretim görevlisi 2 okutman olmak üzere 15 akademik personel görev yapmaktadır⁷¹.

Altıntaş Meslek Yüksek Okulu'nda muhasebe, süt ve süt ürünleri, gıda teknolojisi, işletme olmak üzere dört bölüm bulunmaktadır. Ayrıca muhasebe ve gıda teknolojisi bölümleri ikinci öğretim de yapmaktadırlar. Okulun toplam öğrenci sayısı 499 olup, 310'u kız 189'u erkek öğrencidir (Tablo 32).

Tablo 32: Altıntaş Meslek Yüksekokuluna Devam Eden Öğrencilerinin Bölümlere Göre Dağılımı (2006 -2007).

Bölümler	Erkek	Kız	Toplam
Gıda Teknolojisi	22	76	108
Gıda Teknolojisi (İkinci Öğretim)	10	30	40
İşletme (İkinci Öğretim)	21	19	40
İşletme	52	62	114
Muhasebe (İkinci Öğretim)	14	25	39
Muhasebe	58	68	126
Süt ve Süt Ürünleri	12	30	42
Toplam	189	310	499

Dumlupınar Üniversitesi Resmi Web Sitesi

(<http://www.dumlupinar.edu.tr/tr/akademik/myo/mk34/ogrsayi.htm>)

⁷⁰ TOKYAY., a.g.t.,s.48.

⁷¹ Dumlupınar Üniv.Resmi Web Sitesi.

(<http://www.dumlupinar.edu.tr/tr/akademik/myo/mk34/index.htm>).

2.1.3.4. Aile Büyüklükleri

Yerleşmelerin nüfus özellikleri hakkında fikir edinmemizi sağlayan kriterlerden birisi de ailelerin sahip olduğu nüfus miktarıdır⁷². Ülkemizde sosyal ve ekonomik amaçlı yapılan araştırmalarda ülke ortalaması olan 5,5 kişilik aile büyüklüğü esas alınmaktadır⁷³. Nüfus yapısında, aile büyüklüklerinin az veya çok olması ailelerin sosyal ve ekonomik özellikleri ile yakından ilgilidir⁷⁴. Nitekim ülkemizde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde aile büyüklüğü yüksek olurken batı bölgelerinde düşmektedir. Başka bir deyişle ülkemizin batı bölgeleri çekirdek aileye doğru gitmekte iken doğu bölgeleri hala büyük aile özelliklerini devam ettirmektedir.

Araştırma sahasında ortalama aile büyüklüğü 3,9 olarak tespit edilmiştir. Altıntaş ilçe merkezinde aile büyüklüğü mahallere göre farklılık göstermektedir. İstiklal Mahallesi'nde 3,4 olan aile büyüklüğü Yeni Mahalle'de 4,5'e kadar çıkmaktadır (Tablo 33). Yeni Mahalle'de aile büyüklüğünün fazla olması mahallenin ekonomik yönden diğer mahallelere göre geri kalmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim mahalle içinde ev yapamayan veya kira için başka bir eve gidemeyen nüfus hala baba evinde kalmaktadır. Ayrıca mahalde nüfusun fazla evin az olması hane büyüklüğünü artıran bir etmendir.

Tablo 33: Altıntaş İlçe Merkezinde Mahallere Göre Aile Büyüklükleri (2005).

Mahalle Adı	Hane Sayısı	Nüfusu	Aile Büyüklüğü
Yeni Mahalle	27	122	4,5
Cumhuriyet	320	1318	4,1
Bozbay	237	916	3,9
Hürriyet	311	1226	3,9
İstiklal	250	860	3,4
Toplam	1145	4442	3,9

Altıntaş Sağlık Ocağı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

⁷² ÖZAV, a.g.e., s.76.

⁷³ Hayati DOĞANAY, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, (Milli Eğitim Bakanlığı Yay. No:2982, İstanbul, 1997), s.162.

⁷⁴ DOĞANAY, 1997, a.g.e., s.163.

2.1.4. Nüfusun Beslenmesi ve Sağlık Durumu

Altıntaş ilçe merkezi etrafındaki kırsal alanlara göre merkez konumundadır. Cuma günleri kapsamlı bir halk pazarı kurulmaktadır. Yöre insanı temel besin ihtiyaçlarını daha çok bu halk pazarından, satın alma yoluyla karşılamaktadır. Halk pazarında Antalya, Salihli, Afyon, Uşak gibi merkezlerden getirilen sebze, meyve, giyim vb. malzemeler satılmaktadır. Bununla beraber şehrin yakın çevresindeki tarımsal alanlardan elde edilen mevsimsel ürünler de bu pazarda satılmaktadır.

Araştırma sahasında içme suyu yeterlidir. Yerel yönetim her evin şebeke suyunu karıştırmıştır. Altıntaş ilçe merkezinin şebeke suyu Akpınarözü ve Pınarbaşı Kaynaklarından temin edilmektedir. Akpınarözü Kaynağı yerleşim birimine normal akımla getirilirken Pınarbaşı Kaynağı suları terfili olarak getirilmektedir. İlçe merkezinde katı atık betiraf tesisi bulunmayıp kurulması planlanmaktadır. Katı atık betiraf tesisi kuruluncaya kadar katı atıklar üç gün arayla Kütahya'ya taşınacağı Altıntaş Belediyesi Fen İşleri Müdürü tarafından bildirilmiştir. Şebeke suyu sağlık ocağının yaptığı tahliller sonucu kullanıma elverişlidir.

İnceleme alanında sağlık hizmetleri Altıntaş Sağlık Ocağı ve Altıntaş Devlet Hastanesi tarafından yürütülmektedir. Sağlık ocağında 5 doktor, 5 sağlık memuru, 10 ebe, 2 hemşire, 2 çevre sağlık teknisyeni ile 1 laborant yöre halkına hizmet vermektedir.

Altıntaş Devlet Hastanesi'nde ise 4 pratisyen doktor, bir diş hekimi, 10 sağlık memuru, 4 ebe, 7 hemşire, 4 röntgen teknisyeni, 3 laborant görev yapmaktadır. Hastane 2000 m² lik alan üzerine 800 m² kapalı alanda iki kat olarak hizmet etmektedir. Söz konusu hastanede Genel Cerrahi ve Dahiliye Polikliniği bulunmaktadır. Ancak uzman doktorların tayini çıkmasından dolayı gelen hastalar Kütahya'ya sevk edilmektedir. Altıntaş Devlet Hastanesi 25 yataklı olup, bünyesinde bir ameliyathane, bir doğumhane ve laboratuvar bulunmaktadır. Hemogram analizi yapılmaktadır. Hastanenin röntgen ultrason gibi sağlık araçları mevcuttur. Ayrıca hastane B tipi Acil Sağlık Hizmet İstasyonu olarak görev yapmakta olup, 3 doktor 10 sağlık memuru asli görevleri yanında bu birimde görev yapmaktadır.

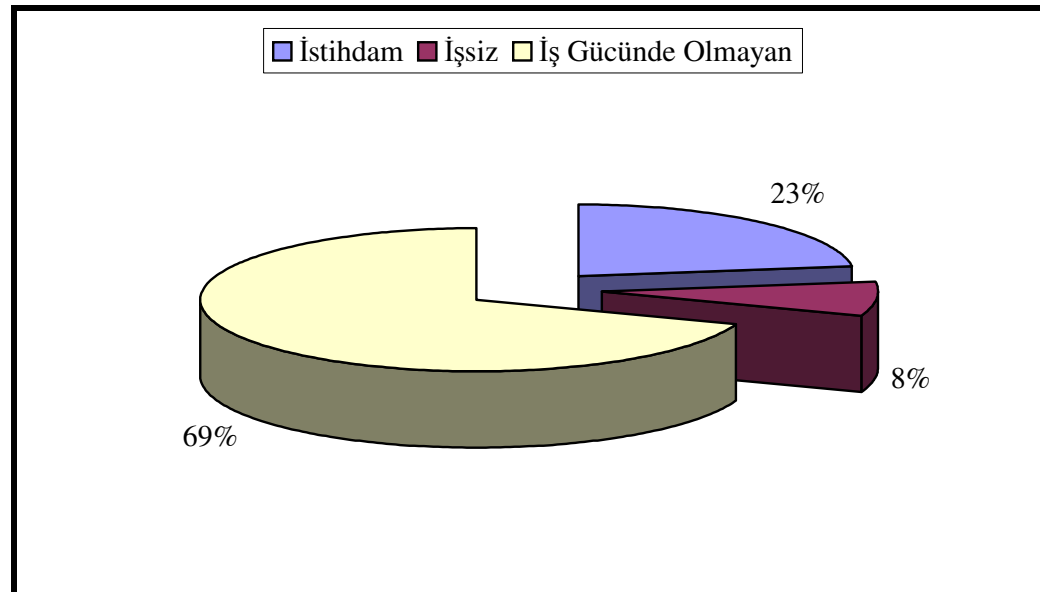
2.1.5. Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı

Altıntaş İlçe merkezi nüfusunu faaliyette bulunduğu fonksiyon alanları sanayi, hizmetler ve tarım sektörü olmak üzere üç ana grupta ele alınabilir. İnceleme altında istidam edilen nüfus 1124 kişi, işsiz nüfus 388 kişi, iş gücünde olmayan nüfus ise 3419 kişiden oluşmaktadır. İnceleme alanında istihdam iş gücü nüfusun % 22,8'ini, İşsiz nüfus % 7,9'unu iş gücünde olmayan nüfus % 69,3'ünü oluşturmaktadır (Tablo 24 ; Şekil 19).

Tablo 34: Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusu Cinsiyete Ve İşgücüne Göre Durumu (2000)

İş Gücü Durum	Cinsiyet	Nüfus
İstihdam	Erkek	1051
	Kadın	73
İşsiz	Erkek	313
	Kadın	75
İş Gücünde Olmayan	Erkek	1075
	Kadın	2344
Toplam		4931

D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

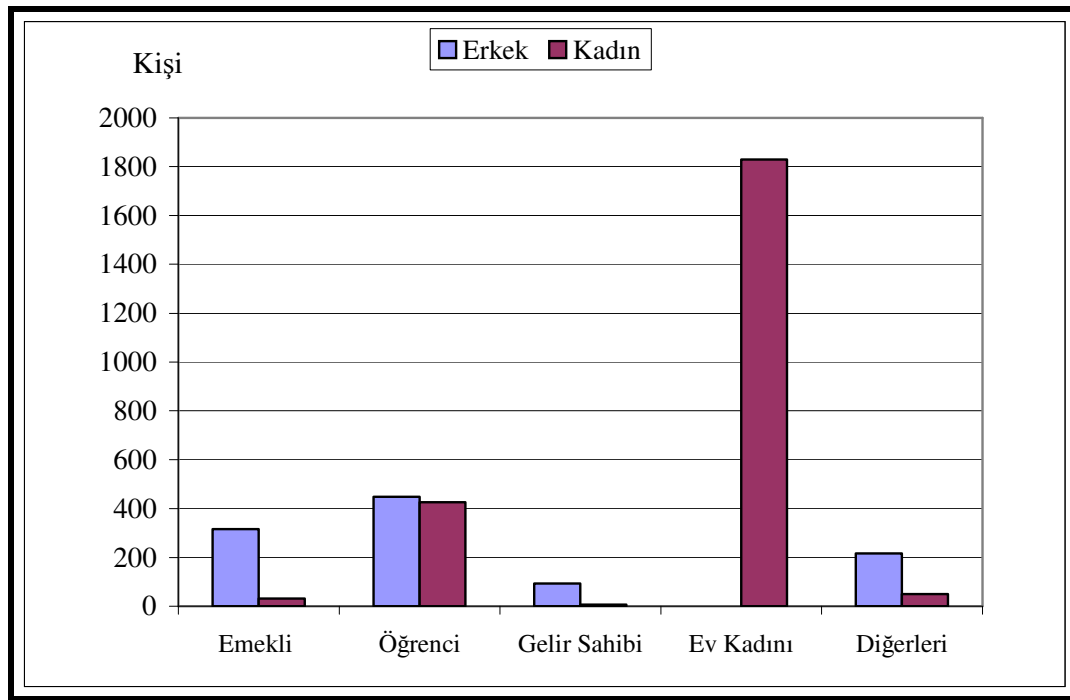
Şekil 19: Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusunun İş Gücü Durumuna Göre Dağılımı.

Araştırma sahasında 3419 kişinin iş gücünde olmadığı görülmektedir. iş gücünde olmayan nüfus, toplam nüfusun % 69'unu oluşturmaktadır. İktisadi faaliyetlere göre aktif olmayan nüfusun % 53,5'ini ev kadını, %25,6'sını öğrenci, % 10,2'sini emekli, % 2,9'unu gelir sahipleri oluşturmaktadır (Tablo 35 ; Şekil 20).

Tablo 35: Altıntaş İlçe Merkezinde İş Gücünde Olmayan Nüfusun Dağılımı (2000).

	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
Emekli	317	32	349	10,2
Ev Kadını	0	1829	1829	53,5
Gelir Sahibi	93	6	99	2,9
Öğrenci	448	426	874	25,6
Diğerleri	217	51	268	7,8
Toplam	1075	2344	3419	100,0

D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 20: Altıntaş İlçe Merkezinde İş Gücünde Olmayan Nüfusun Dağılımı (2000).

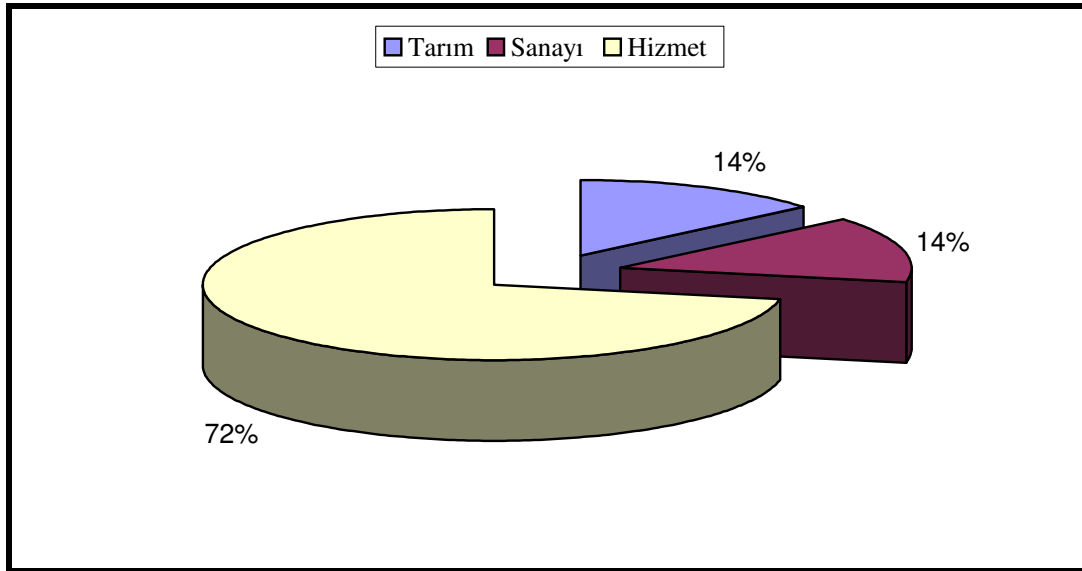
İnceleme alanının istihdam edilen nüfusu 1124 kişi olup, toplam nüfusun % 23'üne karşılık gelmektedir. İstihdam edilen nüfusun cinsiyete göre oranladığımızda erkek nüfus ile kadın nüfus arasında büyük fark olduğu görülmektedir. Nitekim istihdam edilen nüfusun % 93,5'ini erkek nüfus oluştururken % 6,5'ini kadın nüfus oluşturmaktadır. İstihdam edilen nüfusun % 72'si hizmetler sektöründe, % 14,1'i sanayi sektöründe, % 13,9'u tarım sektöründe çalışmaktadır. (Tablo 36, Şekil 21).

Tablo 36: Altıntaş İlçe Merkezi İstihdam Edilen Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı (2000).

	Tarım	Sanayi	Hizmet	Toplam
İstihdam Edilen Nüfus	156	809	159	1124
%'si	13,9	14,1	72,0	100,0

D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

İlçe merkezinde en fazla istihdam edilen nüfus hizmetler sektörüdür. İstihdam edilen nüfusun faaliyet gösterdiği ikinci önemli ekonomik sektör, sanayi sektörüdür. Modern sanayi tesislerinin az olmasından dolayı bu sektörde istihdam edilen nüfus daha çok atölye tipi sanayi kuruluşlarında çalışmaktadır. İnceleme alanında en az istihdam edilen ekonomik sektör tarım sektörüdür. Tarım sektörünün sahada ikinci iş olması bunda etkilidir. Yörede insanlar genelde tarım sektörüyle birlikte başka bir sektörde çalışmaktadır. İşi sorulduğunda tarım sektörünü değil diğer çalıştığı sektörün adını vermektedir. Nitekim 2000 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü verilerinde 156 kişi olan tarım istihdamı 2006 yılı Altıntaş İlçe Tarım Müdürlüğü Doğrudan Gelir Desteği Kayıtlarına göre 236 aile olarak tespit edilmiştir.

Şekil 21: Altıntaş İlçe Merkezi İstihdam Edilen Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı.

İnceleme alanında istihdam edilen nüfusun alt ekonomik faaliyetlere göre dağılımı tablo 37’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde toplum hizmetleri sektörünün % 37,5 ile en fazla istihdam edilen ekonomik sektör olduğu görülmektedir. En az istihdam edilen ekonomik sektör 27 kişi ile maden sektörüdür.

Tablo 37: Altıntaş İlçe Merkezi Nüfusun İstihdam Edilen Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (2000).

	Erkek	Kadın	Toplam	%’si
A) TARIM	149	7	156	13,9
B) HİZMETLER	745	64	809	72,0
a) İnşaat	94	0	94	8,4
b) Mali Kurum vb.	44	6	50	4,4
c) Perakende Ticaret	198	10	208	18,5
d) Toplum Hizmetleri	374	47	421	37,5
e) Ulaşım	35	1	36	3,2
C) SANAYİ	157	2	159	14,1
a) Atölye Tipi	120	2	122	10,9
b) Elektrik	10	0	10	0,9
c) Maden	27	0	27	2,4

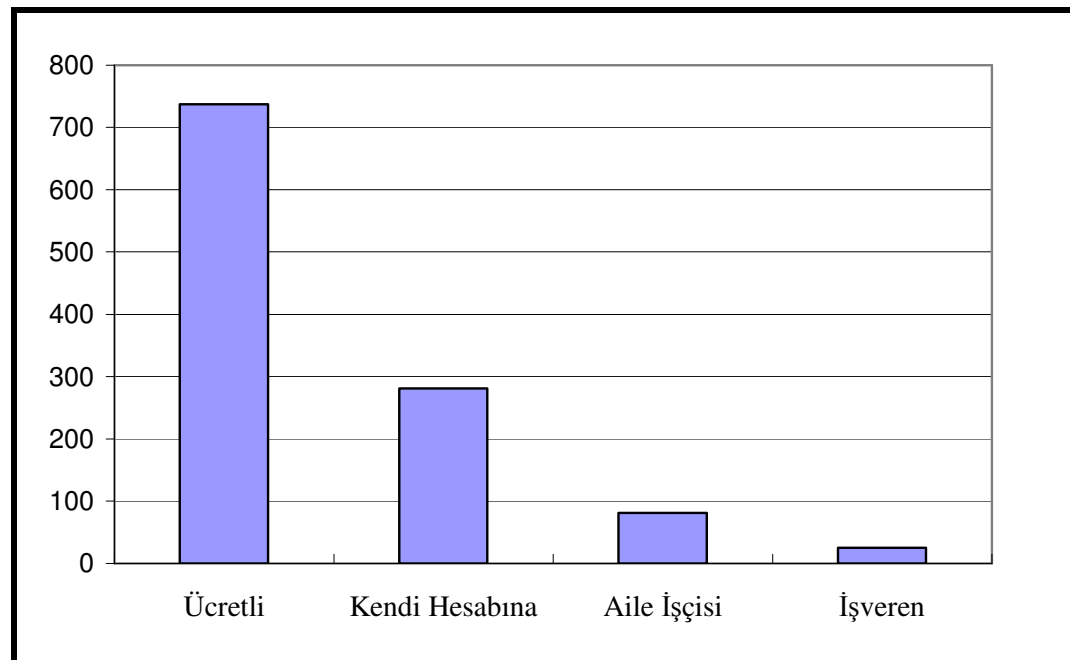
D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Altıntaş ilçe merkezinde istihdam edilen nüfusun işteki durumu bize ilçenin ekonomik yapısı hakkında önemli bilgiler vermektedir. İstihdam edilen nüfusun büyük bir bölümü (% 65,6) ücretli olarak çalışmaktadır. Ücretlileri % 25'lik oranla kendi hesabına çalışanlar izlemektedir. Aile işçisi olanlar % 7,2 ile üçüncü sırada yer alırken, nüfusun % 2,2'lik bölüm işveren olarak istihdam edilmektedir. Kendi hesabına ve işveren olarak çalışan kadın nüfus bulunmayışı dikkat çekicidir (Tablo 38 ; Şekil 22).

Tablo 38: Altıntaş İlçe Merkezi İstihdam Edilen Nüfusun İşteki Durumu (2000).

Nüfusun İşteki Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
Aile İşçisi	73	8	81	7,2
İşveren	25	0	25	2,2
Kendi Hesabına	281	0	281	25,0
Ücretli	672	65	737	65,6
Toplam	1051	73	1124	100,0

D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 22: Altıntaş İlçe Merkezi İstihdam Edilen Nüfusun İşteki Durumu.

2.1.6. Nüfusun Yoğunluğu

Toprak ve nüfus arasındaki ilişki derecesini ortaya koyan göstergelerden birisi de nüfus yoğunluklarıdır⁷⁵. Hesaplanma çeşidi açısından nüfus yoğunlukları matematiksel, tarımsal ve fizyolojik olarak üç şekilde ele alınabilir. Altıntaş ilçe merkezinde sadece matematiksel nüfus yoğunluğunu hesaplanmak mümkündür. Çünkü, tarımsal ve fizyolojik nüfus yoğunlukları genellikle tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerin ön plana çıktığı yöreler için kullanılmaktadır⁷⁶. Nitekim 2000 yılında Araştırma sahasındaki aktif nüfusun % 85,9'u geçimini sanayi ve hizmet sektöründen sağlıyordu. ilçe merkezinde tarıma elverişli alanlar sınırlı olduğundan tarım faaliyetleri pek gelişmemiştir. Nitekim 2000 yılında çalışan nüfusun sadece % 14,1'i tarımla uğraşıyordu.

Altıntaş ilçe merkezi 106 hektarlık yerleşim alanına sahiptir⁷⁷. İlçe merkezinin 2005 yılı itibariyle nüfus miktarı 4442 kişidir. Buna göre Altıntaş ilçe merkezinde matematiksel nüfus yoğunluğu hektar başına 42 kişi olarak hesaplanmaktadır.

⁷⁵ DOĞANAY, 1994, a.g.e., s.140.

⁷⁶ TOKYAY,a.g.t.,s.57.

⁷⁷Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi (<http://www.altintas.gov.tr/belediye.htm>)

2.2. YERLEŞME ÖZELLİKLERİ

2.2.1. Yerleşmenin Tarihçesi

Altıntaş Ovasında yaygın olarak bulunan höyük, tümülüs ve ören yerlerindeki buluntulardan ilçenin M.Ö 4000 –3000 yıllarında yerleşmeye açıldığı anlaşılmaktadır. İlçede Kalkolitik devir, Tunç Devri, Hitit Devrine ait eserler Kütahya Müzesindedir.

Frig Dönemi (M.Ö 1200- 600): Altıntaş Phrygia Epiltetus (Küçük Frigya) denilen yerde bulunmakta, o devirde Altıntaş bölgesine Friğce Agrostea ve Zbourea denilmektedir.⁷⁸ Gordion'dan Efes'e giden kral yolu Altıntaş ilçesi köylerinden Beşkarış'tan (Tottea) geçerdi. O devirde Altıntaş bölgesinden çıkarılan yekpare mermerler Efes Limanından Avrupa'ya dahi ihraç edilmiştir. Saha M.Ö 546–333 tarihlerinde Perslerin M.Ö 333–278 tarihlerinde Makendonya Kralı Büyük İskenderin, M.Ö 278 – 133 tarihlerinde Bitinya Krallığının idaresine girmiştir.

Roma Dönemi (M.Ö 133 M.S IV. yy.): Bu devirde Altıntaş en parlak dönemini yaşamıştır. Günümüzde bulunan heykel, mermer taşı ve sumaklar bu devre aittir. İlçe köylerinden Pınarcık'ta bulunan harabeler kendi adına para basmış Appia şehri bu devre aittir (Fotoğraf 10). Ramsay ve Elsa Gibson'nın bilgilerine göre Altıntaş Bölgesindeki Roma Dönemi Yerleşim birimlerini şu şekilde sıralamıştır:

Soa (Altıntaş, Çakırsaz, Alibey Köyleri)

Tottoia (Beşkarış Köyü)

Abeikta = Trikomia (Yalnızsaray, Üçhüyük, Çayırbaşı Köyleri)

Zingot, İskome, İsgerea, Skordapia, Spore,Gaiou Kome, Tribanta, Roma dönemi yerleşim yeri isimleridir. Bu dönemde yörenin put tanrısı Zeus Bennois'tir. Hristiyanlık zamanında yeni bir mezhep kuran Montanus Altıntaş yöresinde yaşamıştır.

Bizans dönemi (IV.yy.–1078): Bu devre ait en önemli yerleşim birimi Çaltepe'de bulunmaktadır. 1958 yılına kadar bataklık olan Altıntaş Ovası o dönemde Bizans ordularının savaş atlarının beslenip barındırıldığı bir yerdi. Tepenin üzerinden ovanın her tarafını gözetlemek mümkündü. Bundan dolayı kale izinde zahire ve yem ambarları, atların bakım ve kuşamaı, silah yapımı ile ilgili yapıların temelleri halen mevcuttur (Fotoğraf 11).

⁷⁸ Altıntaş Belediyesi. 24/09/2004 Tarih,2/407 Sayılı Fen İşleri Müdürlüğü Yazısı.

Fotoğraf 10: Pınarcık'ta Bulunan Appia Şehri Paraları. (Fotoğraf Altıntaş Kaymakamlığı Resmi İnternet Sitesinden alınmıştır. www.altintas.gov.tr, 27.02.2007).

Fotoğraf 11: Çaltepe'de Kalıntı Temellerden Bir Görünüm.

Bizans imparatorluğundan sonra Altıntaş ilçesi sırasıyla:

Selçuklular (1078–1097)

Haçlılar (1097–1182)

Selçuklular (1182–1196)

Bizanslılar (1196-1233)

Selçuklular (1233–1277)

Germiyan Beyliği (1277–1286)

II Gıyasettin Mesut (1286–1300)

I. Yakup Bey ve Mehmet Bey (1300-1361)

Süleyman Şah Dönemi (1361–1387)

II. Yakup Bey (1387–1390)

Yıldırım Bayezid (1390–1402)

Yakup Bey (1402-1411)

Karamanoğlu Mehmet Bey 1411 - ?

II Yakup Bey (? – 1429)

Osmanlı Dönemi (1429-1923)

Germiyanoglu Yakup Bey Ulu Camii'nin karşısındaki şimdiki çini müzesinin duvarında 2,10 m. eninde 3,30 m. boyunda sülüs hatla yazılmış 1411 tarihli kitabenin 8. satırında “Kürt Köyünün dahi satın aldım. Kürt oğullarından çepni ve pınarbaşını satın aldım has danişmentten.” denilmektedir⁷⁹. Buna göre bu gün Altıntaş ilçesi ismini alan Kürtköy ilçeye bağlı Yeni Mahalle ismini alan Çepni ve bundan sonra 150 – 200 sene evvel dağılan bu gün köy temelleri ve mezarlığı kalan ilçenin içme suyunun geldiği Pınarbaşı Köyü'nün 1411 yılında var olduğunu bu kitabeden öğreniyoruz. İlçe merkezinde beylik mevki burada vakıf arazisi bulunduğunu temsil edebilir. Çünkü şu anda burada okul ve belediyeye ait araziler vardır. Çakırsaz Köyü'ndeki kervansaray ile Alıncık ve Işıklar Köyleri'ndeki türbeler mimari özellikleri bakımından beylikler dönemi ve Germiyan Beyliği eserleridir.

Osmanlı Dönemi : Bu döneme ait araştırma sahası ile ilgili yazıl eser Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığının yayımladığı 438 numaralı Muharabeyi Vilayeti Anadolu defteridir. 1993 yılında yayımlanan eser Osmanlı'nın

⁷⁹ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, *Kütahya Şehri*, 1932.s. 83.

1530 yılını kapsamaktadır. Buna göre bu gün Altıntaş sınırları içinde kalan Altıntaş nahiyesine bağlı 50 yerleşim birimi geçmektedir. Bu gün hala yörede bulunan köyler; Abya (Pınarcık), Akça, Alibey, Beşkarış, Çakırsaz, Efted (Yolçatı), Eymir, Karaağaç, Kuyucak, Tatarmimar, Aydınlar (Batak), Yalnızsaray, Yapılcan, Zimmiye, Altıntaş köyü, Gecek. diğer isimleri geçen köy, mezra ve çiftlikler Osmanlının son zamanlarında komşu küçük köylere göç ederek birleşmişlerdir. Kütahya kalesi dizdarlığına Altıntaş nahiyesi, Karaağaç ve diğer köylere 7600 akçelik tımar ayrılmıştır⁸⁰.

İstiklal Savaşı'nda araştırma sahası 13 Temmuz 1921 tarihinde Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. 9 – 10 Ağustos 1921 tarihinde bu işgal Mürettep Süvari Tümeni tarafından sonlandırılmasına rağmen şehir 14 Ağustos 1922'de tekrar Yunanlılar tarafından işgal edilmiş ve 29 Ağustos 1922 tarihinde şehir tekrar Mürettep Süvari Tümeni tarafından geri alınarak kurtarılmıştır⁸¹. Başkomutan Meydan Muharebe'sinin idare edildiği Zafertepe araştırma sahası sınırları içinde kalmaktadır. Zafertepe aynı zamanda, Büyük Atatürk'ün "Ordular İlk Hedefimiz Akdeniz'dir. İleri" komutunu verdiği yerdir. İnceleme alanı 16/02/1948 tarihinde belediyeleşmiştir.

2.2.2. Yerleşmenin Dokusu Ve Strüktürel Gelişimi

Coğrafyada yerleşmeler, genellikle toplu, dağınık ve yarı dağınık olarak gururlandırılmaktadır. Doku itibarıyla Altıntaş ilçe merkezi toplu dokulu bir yerleşim birimi olduğu söylenebilir. İlçe merkezine bağlı beş mahalle bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla, Hurriyet Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, İstiklal Mahallesi, Bozbay Mahallesi ve Yeni Mahalle'dir. Saha içindeki arazilerde yerleşme yoğunluğu mahallelere göre değişmektedir. Yerleşmenin en yoğun olduğu mahalle Cumhuriyet Mahallesi'dir. Nitekim, Altıntaş Sağlık Ocağı verilerinde mahalle nüfusu 1318, Belediye İmar planında mahalle alanı 2616 m² olarak verilmiştir⁸². Buna göre Cumhuriyet Mahallesi'nde m² ye 0,50 kişi düşmektedir. Sırasıyla yerleşmelerin yoğunluğuna göre İnceleme alanı Hürriyet Mahallesi, Bozbay Mahallesi, İstiklal Mahallesi ve Yeni Mahalle'dir (Tablo 39).

⁸⁰ UZUNÇARŞILI.,a.g.e.,s. 98.

⁸¹ Genel Kurmay Başkanlığı. Şehir ve Kasabalar İşgal ve Kurtuluş Tarihleri . 1911 – 1922 . Ankara. 1977.

⁸² S. Işık NURHAL, Altıntaş İmar Planı Araştırma Değerlendirme Çalışmaları.(Yayınlanmamış Rapor Ankara, 1995).s.48,49,50,51.

Tablo 39: Altıntaş İlçe Merkezinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı (2005).

Mahalle Adı	Nüfus
Cumhuriyet	1318
Hürriyet	1226
Bozbay	916
İstiklal	860
Yeni Mahalle	122
Toplam	4442

Altıntaş Sağlık Ocağı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Araştırma sahası binalarının mahallelere göre sayısına bakıldığında en fazla Bina Cumhuriyet Mahallesi'ndedir. (Tablo. 40). Cumhuriyet Mahallesi'nin merkezde bulunması, idari ve ekonomik fonksiyonlu konutlara yakın olması, yoğun yerleşmenin sebebini oluşturmaktadır. Bina sayısı her ne kadar Cumhuriyet Mahallesi'nde fazla olsa da kentin idari hizmet fonksiyonuna sahip konutlar araştırma sahasında daha çok Hürriyet Mahallesi'nde yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Nitekim Milli Eğitim Müdürlüğü, Tapu Tescil Müdürlüğü, Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı, Nüfus Müdürlüğü, Mal Müdürlüğü, Kaymakamlık, Tarım Kooperatifi, İlçe Devlet Hastanesi Hürriyet Mahalle'sinde kurulmuştur. Araştırma sahasında idari ve hizmet fonksiyona sahip konutlar ikinci olarak Cumhuriyet Mahallesi'nde olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim İlçe Tarım Müdürlüğü, Telekom, Özel İdare, Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Halk Bankası, Jandarma gibi yerleşimler Cumhuriyet Mahallesi'ndedir. Bu durum bu iki mahallenin genel itibariyle İnceleme alanı yerleşmesinin, çekirdeğini oluşturduğunu göstermektedir. İnceleme alanında bina sayısının en az olduğu mahalle Yeni Mahalle'dir. Yeni Mahalle adından anlaşılacağı üzere en son mahalle olan yerleşim birimidir. Yeni Mahallenin nüfusu 122 bina sayısı ise 40 olup, en az yerleşimin görüldüğü mahalledir.

Tablo 40: Altıntaş İlçe Merkezini Mahallelerinin Bina Sayısı (2000).

Mahalle Adı	Bina Sayısı
Cumhuriyet	350
Hürriyet	330
Bozbay	229
İstiklal	243
Yeni Mahalle	40

D.İ.E.Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Altıntaş ilçe merkezinde, en fazla alana sahip olan mahalle 8220 m² ile İstiklal Mahallesi'dir. Kapladığı alan itibariyle mahalleler büyükten küçüğe göre sıralaması; Bozbay Mahallesi, Hürriyet Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, Yeni Mahalle'dir (Tablo 41).

Tablo 41: Altıntaş İlçe Merkezi Mahallelerinin Alanlara Göre Dağılımı (2006).

Mahalle Adı	Kapladığı Alan (m ²)
İstiklal	8220
Bozbay	3861
Hürriyet	2795
Cumhuriyet	2616
Yeni Mahalle	2068
Toplam	19.560

Altıntaş Belediyesi İmar Planı Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

İnceleme alanında ekonomik fonksiyona sahip konutlar Hürriyet Caddesi ile onu dik kesen Gediz Caddesi'nin merkeze yakın bölümlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu iki cadde genel olarak Cumhuriyet ve Hürriyet Mahallesi sınırları içinde yer alması bu iki mahallenin diğer mahallelere göre ekonomik yönden canlılık kazanmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak Araştırma sahası toplu yerleşim özelliği taşıyan bir dokuya sahiptir. İlçe Çaltepe doğal engelinden dolayı kuzey ve güney yönünde gelişim göstermiştir. Sahanın morfolojik olarak ova özelliği taşıması, ilçe merkezinin toplu yerleşim özelliği göstermesinde etkili olmuştur (Fotoğraf 12 ; Harita 9).

Fotoğraf 12: Toplu Yerleşme Özelliği Gösteren Altıntaş İlçe Merkezinden Bir Görünüm (Fotoğraf Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesinden Alınmıştır <http://www.altintas.gov.tr/fotogaleri/index.htm> 27.02.2007).

2.2.3. Konut Fonksiyon Alanları

Yerleşme şekillerinin en küçük birimini ev ve eklentileri oluşturmaktadır⁸³. Meskenler sadece içerisinde oturulan evi değil, ticari, sanayi, dini, askeri, kültürel ve eğlence ihtiyacını karşılamak üzere yapılmış bütün binaları kastetmektedir⁸⁴.

Meskenlerde kullanılan malzemelerin özellikleri, meskenlerin şekilleri, meskenlerin inşaları bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Konutlar her şeyden önce coğrafi çevre koşulları ile insan ve ekonomik faaliyetlerin birer eseridir⁸⁵. Araştırma sahasındaki konutlar, fonksiyonlarına göre, yapı malzemelerine göre, inşa tarzlarına göre ve kat sayılarına göre olmak üzere dört ayrı başlık altında incelenmiştir.

2.2.3.1. Fonksiyonlarına Göre Konutlar

Kullanım amaçlarına göre konutlar; barınma amaçlı (Aile konutları), ekonomik amaçlı (Ticari ve sanayi konutları), sosyal amaçlı (Eğitim, kültür, sağlık, spor) ve diğerleri (Resmi daireler, cami terk edilmiş konutlar) olmak üzere dört ana başlık altında incelemek mümkündür. Bu sınıflandırmaya göre İnceleme alanındaki konutların büyük çoğunluğunun barınma amaçlı konutlar olduğu görülmektedir.

Altıntaş ilçe merkezinde barınma amaçlı konutlar 1142 adet olup bu toplam konutların % 95,81'ni oluşturmaktadır (Tablo 42 ; Şekil 23). Barınma amaçlı konutların çoğunluğu (% 55,54) Cumhuriyet ve Hürriyet Mahallesi'nde görülmektedir bu iki mahallede toplam 662 adet barınma amaçlı konut bulunmaktadır. Nitekim ilçe merkezini oluşturan iki büyük cadde de bu iki mahalleden geçmektedir.

Ekonomik amaçlı konutlar İnceleme alanında az görülmele birlikte İstiklal Mahallesi ve Bozbay Mahallesi'nde yoğunlaşmaktadır. ilçe merkezinde toplam 17 adet ekonomik fonksiyona sahip konut bulunmaktadır. Bu konutların 8 tanesi ticari 9 tanesi sanayi fonksiyonuna sahiptir.

Araştırma sahasında sosyal amaçlı konut sayısı 7 adettir. Bu konutların 5 tanesi eğitim ve kültür amaçlı olurken, 2 tanesi spor amaçlıdır. Spor amaçlı konutlar İnceleme alanının merkez yerleşmesini oluşturan Hürriyet Mahalle'sinde bulunmaktadır. Bunun dışında eğitim amaçlı bulunan konutların dağılımında ise bir denge gözlenmektedir.

⁸³ DOĞANAY, a.g.e 1997, s. 21.

⁸⁴ DENKER (TOLUN), Bedriye, *Yerleşme Coğrafyası. Kır Yerleşmeler*, (İstanbul Üniv. Yay. No: 2275 , İstanbul. 1977),s.59.

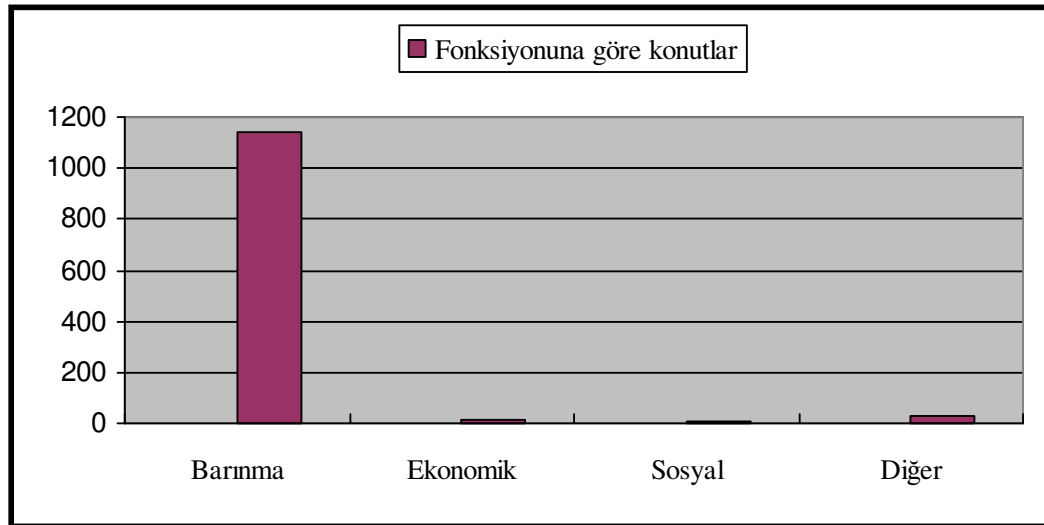
⁸⁵ Necdet TUNÇDİLEK, *Türkiye İskan Coğrafyası. Kır İskanı*, (İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Yay. No: 49, İstanbul, 1967), s.51.

Eğitim ve kültür amaçlı konutlardan İstiklal Mahallesi'nde 2, Bozbay, Cumhuriyet ve Yeni Mahalle'de birer adet bulunurken Hürriyet Mahallesi'nde hiç görülmemektedir.

Tablo :42 Altıntaş İlçe Merkezi Konutların Fonksiyonlarına Göre Dağılım (2000).

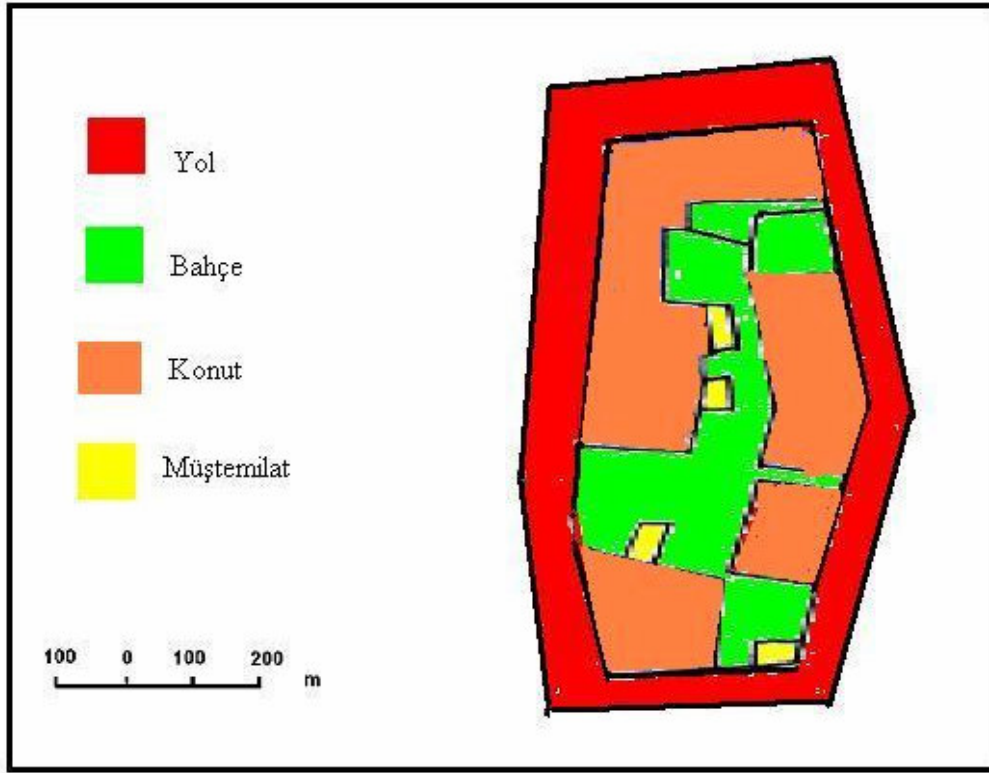
Mahalle Adı	Barınma Amaçlı Konutlar	Ekonomik Amaçlı Konutlar	Sosyal Amaçlı Konutlar	Diğer
Bozbay	219	4	1	5
Cumhuriyet	341	1	1	7
Hürriyet	321	0	2	7
İstiklal	223	12	2	6
Yeni Mahalle	38	0	1	1
Toplam	1142	17	7	26

D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

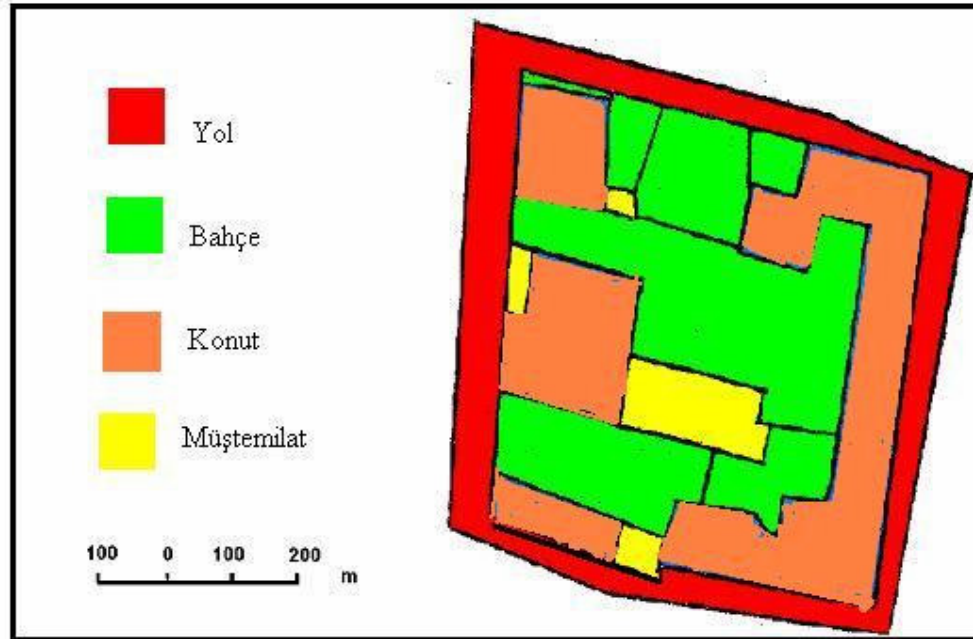

Şekil 23: Altıntaş İlçe Merkezi Konutlarının Fonksiyonlara Göre Dağılımı.

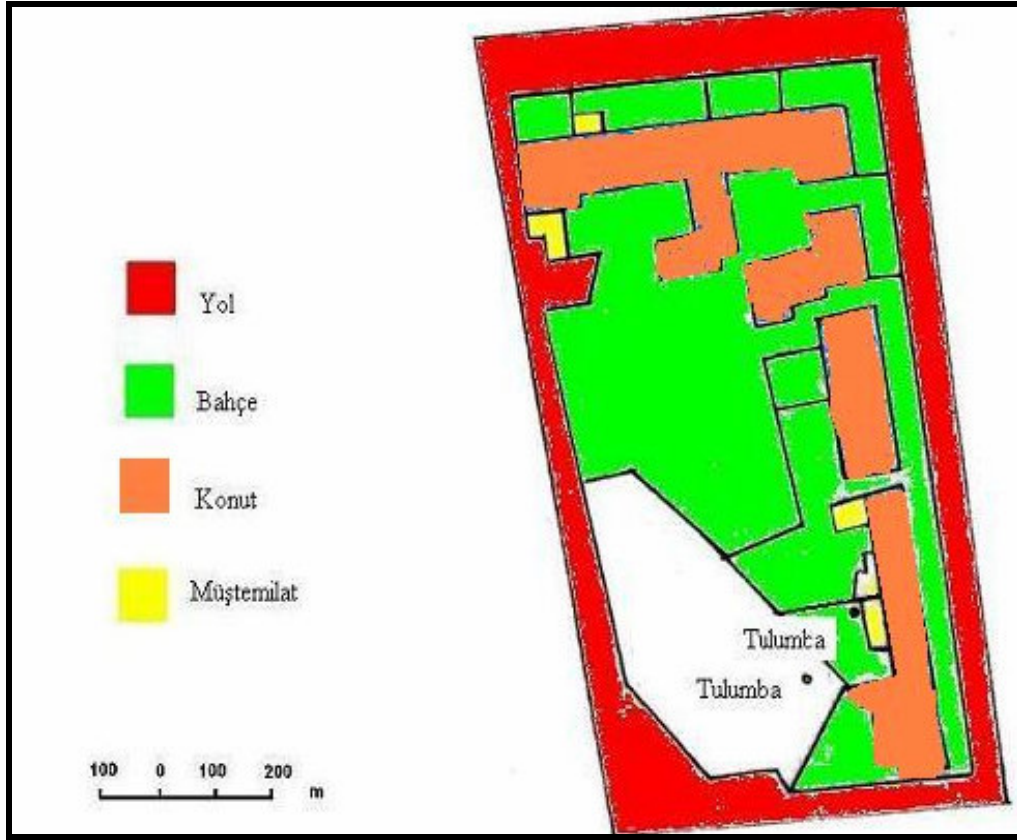
Altıntaş ilçe merkezinde 12 resmi daire, 10 dini, 3 tarımsal ve birde diğerleri olmak üzere toplam 26 adet çeşitli fonksiyonlara sahip konutlar bulunmaktadır. Her mahallede en az bir tane dini fonksiyona sahip konut bulunurken Yeni Mahalle'de resmi konutun hiç bulunmayışı dikkat çekmektedir. Resmi dairelerin en fazla bulunduğu mahallesi ise Hürriyet ve Cumhuriyet Mahallesi'dir. Bu iki mahallede toplam 9 adet resmi daire bulunmaktadır. Araştırma sahası mahallelerinin konut, müştemilat, yol ve bahçelerine göre durumları şekil 24,25,26,27'de gösterilmiştir.

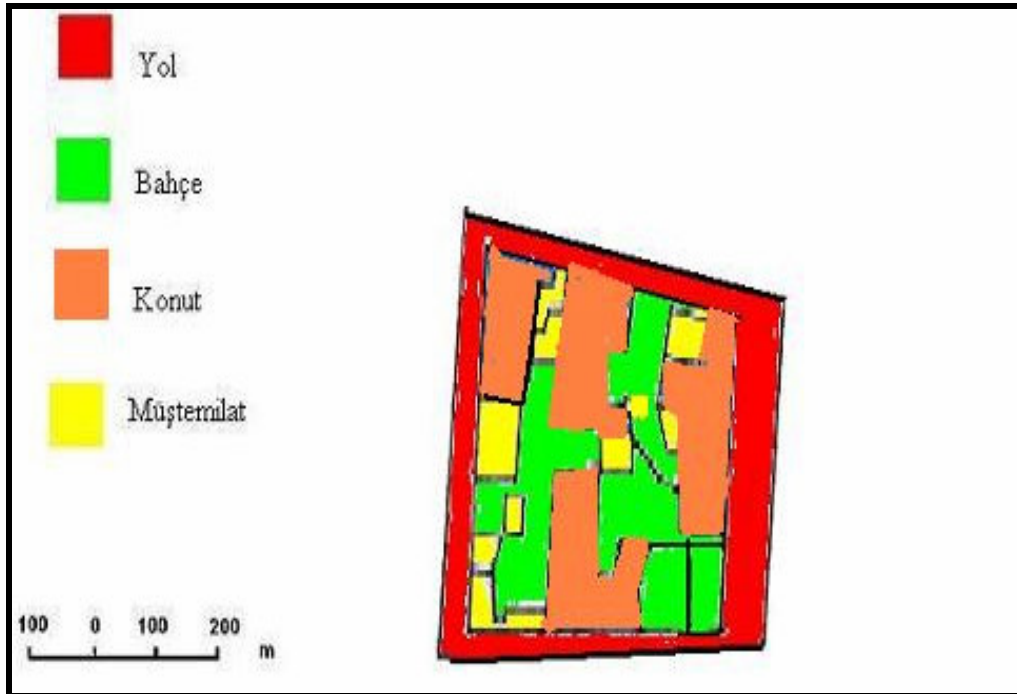
Şekil 24: Hürriyet Mahallesi Doku Örneği (Altıntaş Belediyesinden Alınmıştır 1995).

Şekil 25: Bozbay Mahallesi Doku Örneği (Altıntaş Belediyesinden Alınmıştır 1995).

Şekil 26: İstiklal Mahallesi Doku Örneği (Altıntaş Belediyesinden Alınmıştır 1995).

Şekil 27: Cumhuriyet Mahallesi Doku Örneği (Altıntaş Belediyesinden Alınmıştır 1995).

2.2.3.2. Yapı Malzemelerine Göre Konutlar

Bir bölgenin iklim özelliklerini, sosyo ekonomik faaliyetlerinin en iyi göstergesi meskenlerde kullanılan yapı malzemeleridir. Coğrafi çevreye uyum ve buldukları çevrenin etkisini taşıyan meskenler ise, daha çok kırsal kesimlerdeki konutlardan oluşmaktadır⁸⁶.

Araştırma sahasında eski tip konutlarda doğal çevre etkileri kendini gösterirken yeni tip konutlarda ise çağdaş yapı malzemeleri kullanıldığı görülmektedir. Nitekim eski meskenlerde kullanılan malzemeler yakın çevreden sağlandığı için yapının şekli ve yapıda kullanılan malzemeler doğal çevrenin iklim ve jeolojik özelliklerini göstermektedir. Eski yapılarda taş, kerpiç gibi malzemeler kullanılırken yeni konutlarda ise tuğla, çimento, kiremit gibi çağdaş yapı malzemeleri kullanılmaktadır.

Altıntaş ilçe merkezinde yapılarda tuğla, taş, kerpiç, betonarme, briket gibi yapı malzemeleri kullanılmıştır. İnceleme alanında en fazla kullanılan yapı malzemesi (% 60) tuğladır (Tablo 43 ; Şekil 28). Nitekim ilçe merkezinde görülen 1192 yapının 710 tanesinde tuğla yapı malzemesi kullanılmıştır. Tuğla yapı malzemesinin en fazla kullanıldığı mahalle ise İstiklal Mahallesi'dir. İstiklal Mahallesi'nde 243 yapının 206 tanesinde tuğla yapı malzemesi kullanılmıştır. Diğer tüm mahallelerde tuğla yapı malzemesi en fazla kullanılan yapı malzemesi olurken sadece Yeni Mahallede en az kullanılan yapı malzemesinin tuğla olması Yeni Mahalle'nin ekonomik olarak geri kalmasının göstergesidir.

İnceleme alanında en fazla kullanılan ikinci yapı malzemesi kerpiçtir. Kerpiç yörede toprakla samanın karıştırılması sonucu elde edilen bir yapı malzemesidir. Araştırma sahasında 290 yapıda kerpiç kullanılmıştır. Mahallelere göre kerpiç yapı malzemesi kullanılan yapılara bakıldığında, en fazla kerpicingin kullanıldığı mahalle Hürriyet mahallesi'dir. Hürriyet Mahallesi'nde bulunan 330 yapıdan 103 tanesinde (% 31,21) kerpiç yapı malzemesi kullanılmıştır. Mahalleleri kendi içlerinde oranladığında en az kerpiç kullanan mahalle (% 13,99) İstiklal Mahallesi olduğu görülmektedir.

Araştırma sahasında üçüncü olarak kullanılan yapı malzemesi ise taştır. Taş daha çok yerleşmenin çekirdeği konumda olan Hürriyet ve Cumhuriyet Mahallelerinde görülmektedir. Altıntaş ilçe merkezinde görülen 1192 yapının 144 ünde (% 12) taş kullanılmıştır.

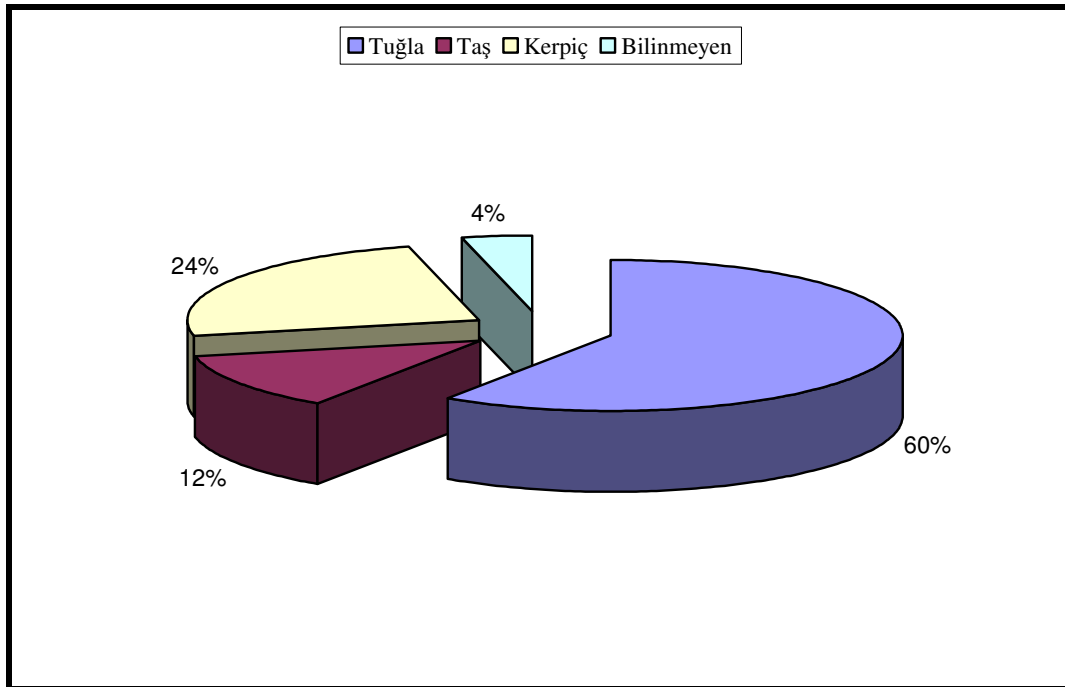
---

⁸⁶ TANOĞLU,a.g.e., s.116.

Tablo 43: Altıntaş ilçe merkezi Binaların Yapı Malzemesine Göre Dağılımı (2000).

Mahalle Adı	Tuğla	Taş	Kerpiç	Bilinmeyen	Toplam
Bozbay	180	5	43	1	229
Cumhuriyet	170	79	99	2	350
Hürriyet	152	57	103	18	330
İstiklal	206	2	34	1	243
Yeni Mahalle	2	1	11	26	40
Toplam	710	144	290	48	1 192

D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 28: Altıntaş İlçe Merkezi Binalarının Yapı Malzemesine Göre Dağılımı

Sonuç olarak bakıldığında Altıntaş ilçe merkezinde tuğla yapı malzemesinin daha çok yeni yapılarda kullanıldığı taş ve kerpiç gibi yapı malzemelerinin kentin eski konutlarında kullanıldığı görülmektedir. Yeni yapıların yığma bölümünde taş ve kerpiç

kullanımının tamamen kalkmasına rağmen, temel bölümünde taş malzeme kullanımının devam ettiği gözlemlenmiştir.

2.2.3.3. Yapım Şekline Göre Konutlar

Doğal çevre içinde yaşamını sürdürmeye çalışan insanlar, bir yandan dış etkenlerden korunmak, diğer yandan çeşitli ihtiyaçlarını gidermek amacıyla, değişik tipte bir çok konut yapmıştır. Bu yönüyle meskenler insanların yer yüzünde meydana getirdikleri en önemli beşeri tesislerden birini oluşturmaktadır⁸⁷. Konutlar yapılış tarzı, şekil ve fonksiyonları itibariyle bunları yaptıran insanlar gibi kısa ömürlü ve geçici olaylardır. Bir müddet sonra eskiyenler yıkılır, fonksiyonları itibariyle önemini kaybeder, yerlerin yenileri yapılır⁸⁸. Araştırma sahasında da konutlar hızla değişmekte yerlerini yenileri almaktadır. Altıntaş ilçe merkezindeki konutları yapım şekline göre iki başlık altında incelemek mümkündür.

2.2.3.3.1. Eski Tip Konutlar

Araştırma sahasında eski tip konutlarda yapı malzemesi olarak daha çok taş ve kerpiç birlikte ahşabına kullanıldığı dikkat çekmektedir. Doğal çevrenin sunduğu imkanlarla yapılan bu evler modern evlere göre daha dayanıksız olduğundan. sık sık bakım gerektirmektedir. Eski tip evlerin birçoğu aileden kalmıştır ve günümüzde artık imarı yoktur. Bu evlerin sahipleri göç ya da maddi imkanlarının iyileşmesi sonucu daha yeni evler yaparak bu evleri terk etmektedirler. Bu durum eski tip evlerin giderek kullanılmaz hale gelmesine ve sayıların giderek azalmasına sebep olmaktadır.

Eski tip konutlarda temel, yarım metre eninde ve 60–80 m. metre yüksekliğinde kazma ile kazılması ve genelde yontulmamış taşların çamur harcı ile tutuşturularak örülmesi sonucu oluşturulur. Temel yüzeye yaklaştığı zaman bol saman karışımı çamur kullanılarak taş temel bir metre kadar yükseltilir. Fakat ana giriş kapısının olduğu bölüme taş duvar örülmeyle ana kapının (halk arasında koca kapı denilir) zeminle bir olması sağlanır. Taş zeminin üzerine yörede atkı veya mertek denilen ve genelde ardıç ağacından yapılan ağaçlar döşenmektedir. Binanın asıl taşıyıcılarını bu hatıllar oluşturmaktadır. Yani bu hatıllar günümüzdeki kolonların yerini tutmuştur (Şekil 29).

⁸⁷ Süha GÖNEY, *Büyük Menderes Bölgesinde Köy Meskenleri*,(İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Dergisi, Sayı 18-19, İstanbul,1973), s.307.

⁸⁸ TANOĞLU, 1966, a.g.e.,s.216.

Dikilen bu hatılların arasına önceden bol samanla toprağın karıştırılmasıyla hazırlanmış dikdörtgen şeklinde günümüzdeki tuğlanın yerini alan kerpiçlerle duvar örülür. Kerpiçler samanla çamurun karıştırılması sonucu oluşan bir nevi günümüzdeki çimento yerini alan çamurla bir birilerine tutuşturulur. Bu şekilde ilk önce evin dört ana duvarı örülür. Daha sonra aynı yöntem izlenerek odaların bölünmesi tamamlanır. Esti tip evlerde modern anlamda çatı görülmemektedir. Çatı yerine evlerin üzerleri, halk arasında “Dambaş” denilen, düz kaplama ile örtülmektedir.

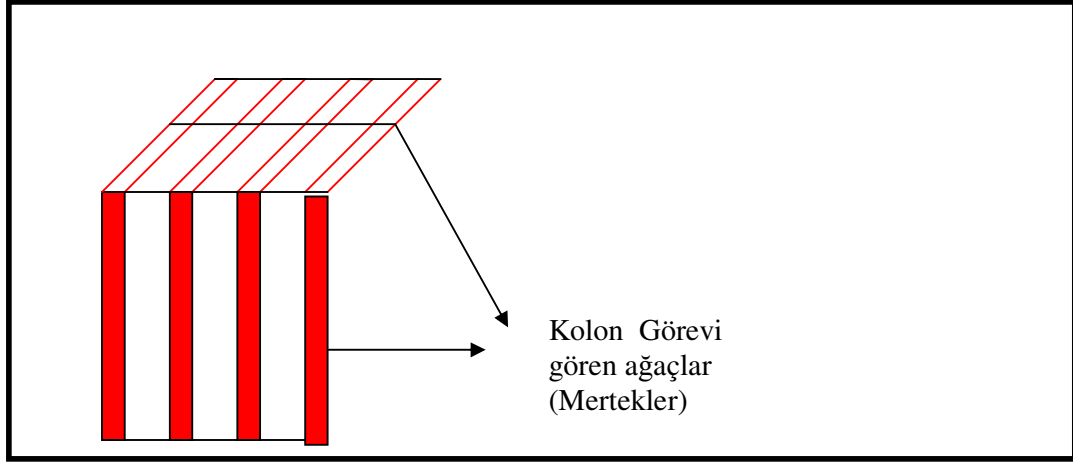
Dambaş yapımı için yüksekliği belirlenen merteklerin üstüne yöre halkı tarafından kiriş denilen uzun ve kalın ağaçlar konur ve merteklerle kirişler uzun ve kalın çivi ile sabitlenir. Kirişlerin üzerine sık sık daha ince kesilmiş ağaçlar döşenir. Döşeme üzerine toprağın düşmemesi için yarma tahta veya çam kurusu konur. Daha sonra halk arasında yağlı toprak denilen killi toprak dökülür. Bu topraklar yöre halkı arasında yurgu denilen taşla sıkıştırılarak dambaş yapımı sona erer. Her yağmur yağdığı anda sıkıştırma işlemi tekrar yapılmaktadır. Araştırma sahasında bu tip tek katlı yapılara yer evi denmektedir (Fotoğraf 13).

İnceleme alanında görülen eski tip evler genelde tek katlı olmasına rağmen bazen iki katlı evlerde görülmektedir. İki katlı evlerin birinci katı yer evi gibi yapılıdır. İkinci kata gelince merdiven konulacak yere kirişler 120 – 130 cm. uzantı eklenir. Bu kısma ikinci kata çıkma merdiveni eklenir. Bu şekilde birinci kat ile ikinci kat birbirinden ayrılır. Fakat hayvanların konduğu ahır bölümüne hayvanların durumunu öğrenmek için halk arasında dinleme deliği adı verilen küçük bir delik konur. Yörede iki katlı evlere “Haney” denilmektedir (Şekil 31 ,32) 1970’lerden sonra yapılan evlerde genelde kiremit çatı dikkati çekmektedir⁸⁹.

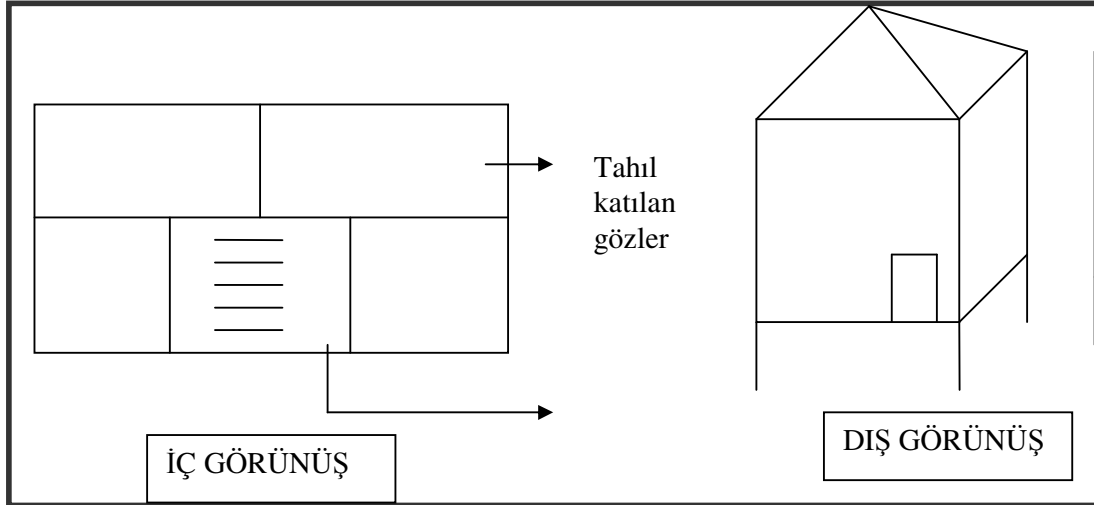
Ekonomik faaliyet açısından tarım ve hayvancılık ile geçinen yöre halkının meskenleride bu ekonomik faaliyete uygun olarak biçimlenmiştir. Evin bir bölümünde veya avluda bir eklenti olarak ambar görülmektedir. Eklenti olarak yapılan ambarlar genelde dört gözlü olmaktadır. ambarlar zararlı hayvanların girmemesi ve yerden nem almaması için yaklaşık bir metrelik ayaklar üzerine oturtulmuş ve yapı malzemesi olarak tahta kullanılmıştır (Şekil 29). Konutlar genelde bir avlu içinde yapılmaktadır. Avlunun etrafı çevrilidir. Ailenin maddi durumuna göre avlu içine samanlık, hayvan damı, ambar ve malzemelerin konulacağı bir odanın eklenti olarak yapıldığı görülmektedir.

⁸⁹ Mustafa ÇAYDERE ile 9 Şubat 2007 Tarihinde Yapılan Sözlü Görüşme.

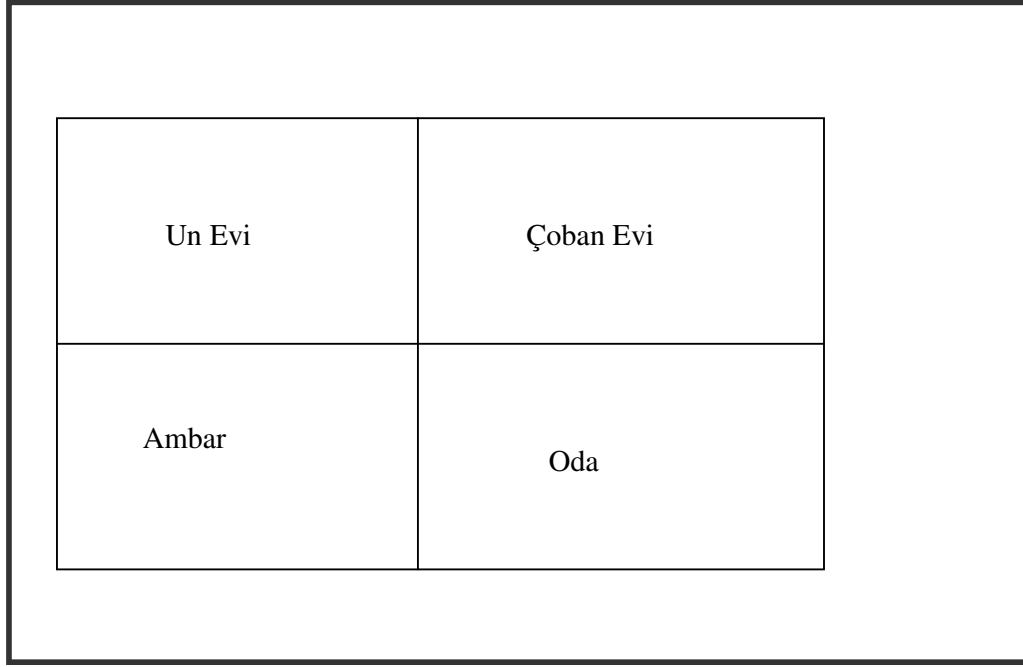
Konutların içi ise oldukça sadedir pencereler genelde güneye bakar ve küçüktür. Banyo için evde bir alan ayrılmamıştır. Yöre halkı odalarda yüklük denilen dolapların içinde banyo ihtiyacını gidermektedirler. Tuvaletler konut içinde olmayıp avlu içinde müsait bir alana inşa edilmiştir. İnceleme alanında eski tip konutlar daha çok Yeni Mahalle’de görülmektedir.

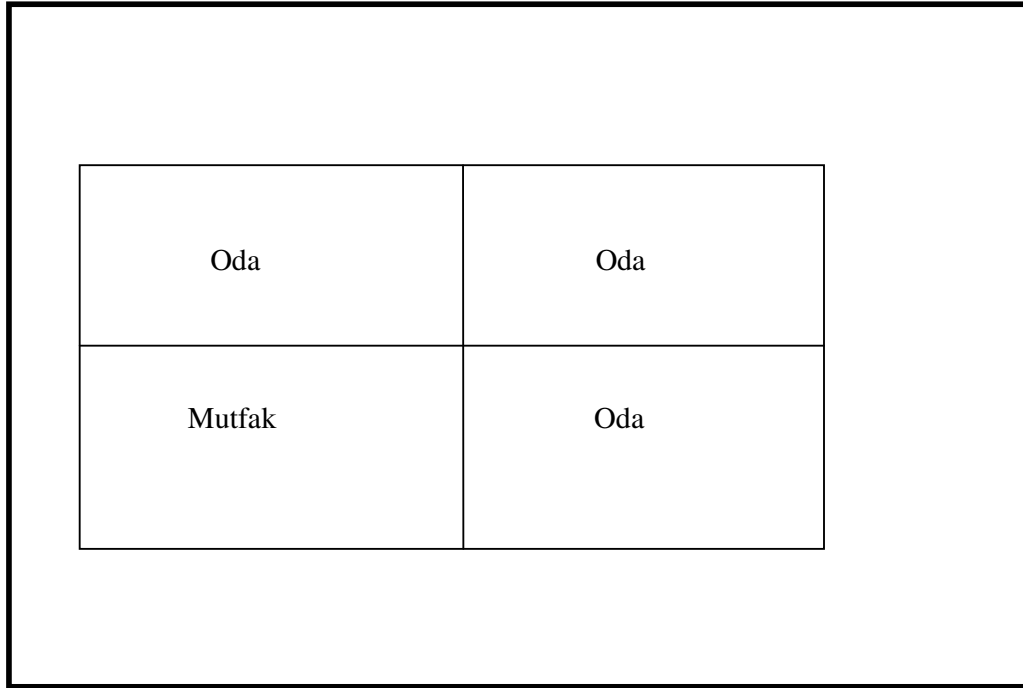
Şekil 29: Altıntaş İlçe Merkezi Eski Tip Evlerin İskeletini Oluşturan Mertekler.

Şekil 30 Eski Tip Evlerin Eklentisi Olan Ambarların Şekli.

Şekil 31: Eski Tip Konutların Birinci Katı

Şekil 32: Eski Tip Konutların İkinci Katı.

Fotoğraf 13: Eski Tip Konutlarda Eklenti Olarak Görülen Ambarlardan Bir Görünüm.

2.2.3.3.2. Yeni Tip Konutlar

Geleneksel yapımda temel amaç, güzellik, sağlamlık, ve kullanıştan önce, sığınma, koruma ve kendisine ait olan mal ve mülkü güvence altında tutma kaygısından geçiyordu⁹⁰. Bunun için halk arasında “Başımı Sokacak Kadar Bir Yer Olsa” sözü kullanılmaktadır. Bu nedenle konutlar doğal çevrenin sunduğu imkanlardan yararlanarak gayet basit işçilik ve şekille yapılıyordu. Bu yapılar ise coğrafi şartların etkisiyle çok çabuk yok oluyordu.

Ulaşım olanaklarının artması, inşaat teknolojisindeki gelişmeler ile ekonomik ve kültürel gelişim, çağdaş yapı malzeme ve teknikleri kullanılması yeni tip mesken sayısının hızla artmasında etkili olmaktadır⁹¹. Araştırma sahasında özellikle 1970’lerden sonra yeni yapılar görülmeye başlamıştır. Bunda belediyenin yaptığı imar çalışmaları etkili olmuştur. Öncelikle kamu kurumu ve kuruluşlarının hizmet binaları bu gelişmeyi başlatmış daha sonra ekonomik seviyesi iyi olan aileler yeni konutlar yapmaya başlamıştır. Tüm Türkiye’de olduğu gibi yörede de eski tip konutların yıkılması ile açılan arsalarla yeni tip konutlar hakim olmaya başlamıştır.

⁹⁰ TUNÇDİLEK,,a.g.e.,s.91.

⁹¹ Tuncer YÜKSEL, Ulubey İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi A.K.Ü Sosyal Bilimler Enst., Afyon,2000),s,100.

Yeni tip konutlarda; tuğla, beton, demir, plastik, kireç, çimento, alüminyum gibi çağdaş yapı malzemeleri kullanılmıştır. Daha önce konutların dışında olan tuvaletler içeri alınmış, banyo için evde ayrı bir alan ayrılmıştır. Ayrıca daha önce en fazla iki katlı olan konutlar çağdaş yapı malzemelerin etkisiyle çok katlı olarak görülmektedir. Araştırma sahasında yeni tip konutlar daha çok Hürriyet ve Cumhuriyet Mahallesi'nde yoğunlaşmıştır.

2.2.3.4. Kat sayısına Göre Konutlar

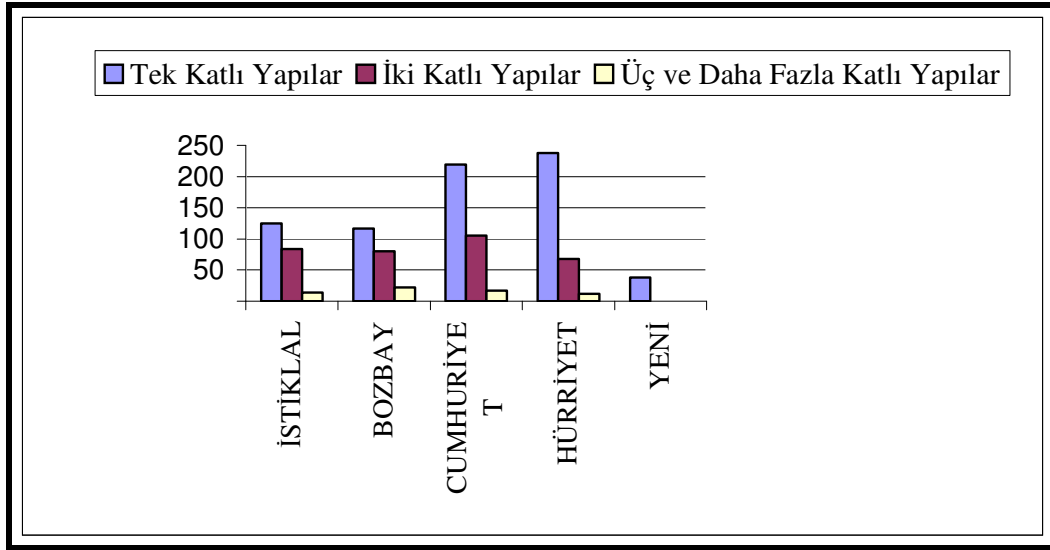
Araştırma sahasında konutların büyük bir bölümünü tek katlı evler oluşturmaktadır. Kentin kuruluş alanının düzlük olması, nüfusun artışının az olması bunun nedenleri arasındadır. İnceleme alanında görülen 1192 yapının 737'sini tek katlı (% 61,82) yapılar oluşturmaktadır. Altıntaş ilçe merkezinde en fazla tek katlı bina Hürriyet Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 44). Tek katlı konutların büyük bir bölümü barınma konutu olarak kullanılmaktadır. İnceleme alanında Yeni Mahalle'de görülen tüm yapıların tek katlı olması Yeni Mahalle'nin tarım fonksiyonlu bir yerleşim olduğunu göstermektedir

Tablo 44: Altıntaş İlçe Merkezinde Konutların Katlara Göre Dağılım (2000).

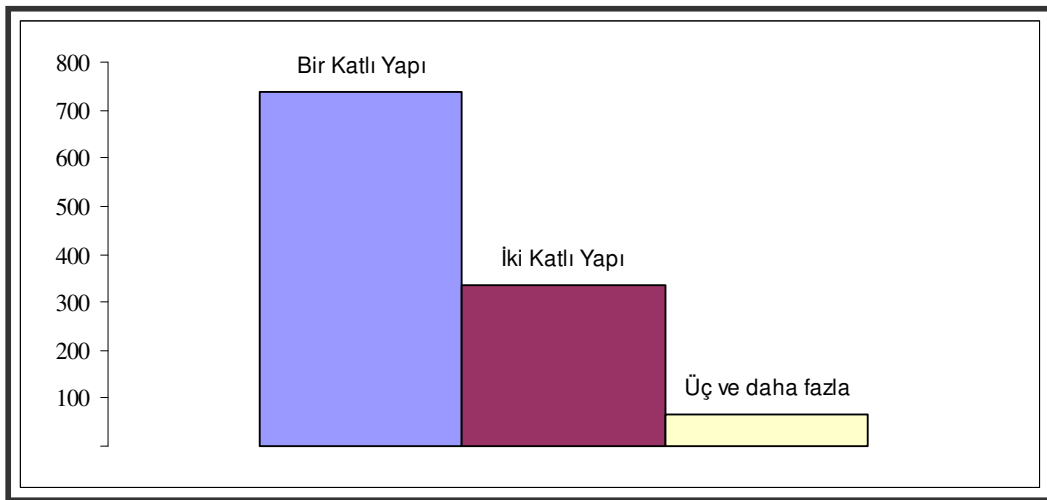
Mahalle Adı		Bir katlı yapılar	İki katlı yapılar	Üç ve daha fazla	Konut Dışı Bina	Bilinmeyen	Toplam
İstiklal	Bina	125	84	14	20	-	243
	Daire	125	168	44	-	-	337
Bozbay	Bina	117	80	22	10	-	229
	Daire	117	160	76	-	-	353
Cumhuriyet	Bina	219	105	17	9	-	350
	Daire	219	210	71	-	-	500
Hürriyet	Bina	238	68	12	9	3	330
	Daire	238	136	45	-	-	419
Yeni Mahalle	Bina	38	-	-	2	-	40
	Daire	38	-	-	-	-	38
Toplam	Bina	737	337	65	50	3	1 192
	Daire	737	674	236	-	-	1 647

D.İ.E. Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

İnceleme alanında bulunan 1192 binanın 337'sini (% 28,27) iki katlı yapılar oluşturmaktadır. İki katlı konutların birinci katları barınma amaçlı kullanıldığı gibi ekonomik amaçlıda kullanılmaktadır. Nitekim bazı iki katlı konutların birinci katlarında ufak ticarethaneler görülmüştür.. İki katlı yapıların en fazla görüldüğü mahalle Cumhuriyet Mahallesi'dir (Şekil 33). Sahada üç ve daha fazla katlı yapılar Bozbay Mahallesi'nde yoğunlaşmıştır.

Şekil 33: Altıntaş İlçe Merkezinde Konutların Mahallere Ve Kat Sayısına Göre Dağılımı.

Şekil 34: Altıntaş İlçe merkezinde Katlara Göre Konutların Sayısı.

III.BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1. GENEL ÖZELLİKLERİ

İnsanların yaşamlarını sürdürebilecek daha rahat bir ortama kavuşabilmeleri için yapmış oldukları etkinliklere, ekonomik faaliyetler denilmektedir. İnsanın hayatını kazanma faaliyetleri olarak üretim, tüketim ve değişim gibi faaliyetler ekonomik coğrafyanın İnceleme alanına girer⁹². Her yerleşim merkezinin kendine özgü potansiyel kaynakları vardır. Önemli olan bu potansiyel kaynakların verimli bir biçimde değerlendirilmesidir. Söz konusu kaynakları değerlendirecek tesisler kurulmadığı sürece, yerleşme birimi idarî bakımdan ilçe merkezi olsa bile, ekonomik açıdan dışa bağımlı olur⁹³. Ekonomik açıdan gelişemeyen bu yerlerden devamlı olarak dışarıya göçler meydana gelir⁹⁴.

İnceleme alanındaki temel geçim kaynağı tarım ve hizmetler sektörüdür. Sanayi tesislerin kurulmamasından dolayı sanayi fazla gelişmemiştir. Sahada perakende ticaret ve kamu hizmeti ön plandadır. Araştırma sahasında ulaşım olarak sadece karayolu mevcuttur. İlçe merkezi Yollarının 75.000 m² sine yerel belediye tarafından kilit taş döşemesi yapılmıştır. İlçe merkezinden tüm köylere ulaşım mevcut olup köy yollarının büyük çoğunluğu asfalttır.

Altıntaş ilçesi tarihi ve kültürel bakımdan oldukça önemli eserlere ev sahipliği yapmaktadır. İlçe genelinde 41 adet sit alanı bulunmaktadır. Atatürk'ün "Ordular İlk Hedefiniz Akdeniz'dir. İleri" Emrini verdiği Zafertepeçalköy Beldesi sınırları içinde Şehit Sancaktar Mehmetçik ve Zafer anıtı bulunmaktadır. Ayrıca nesli tükenmekte olan toy kuşları haydarlar köyü kuzeyinde bulunmaktadır.

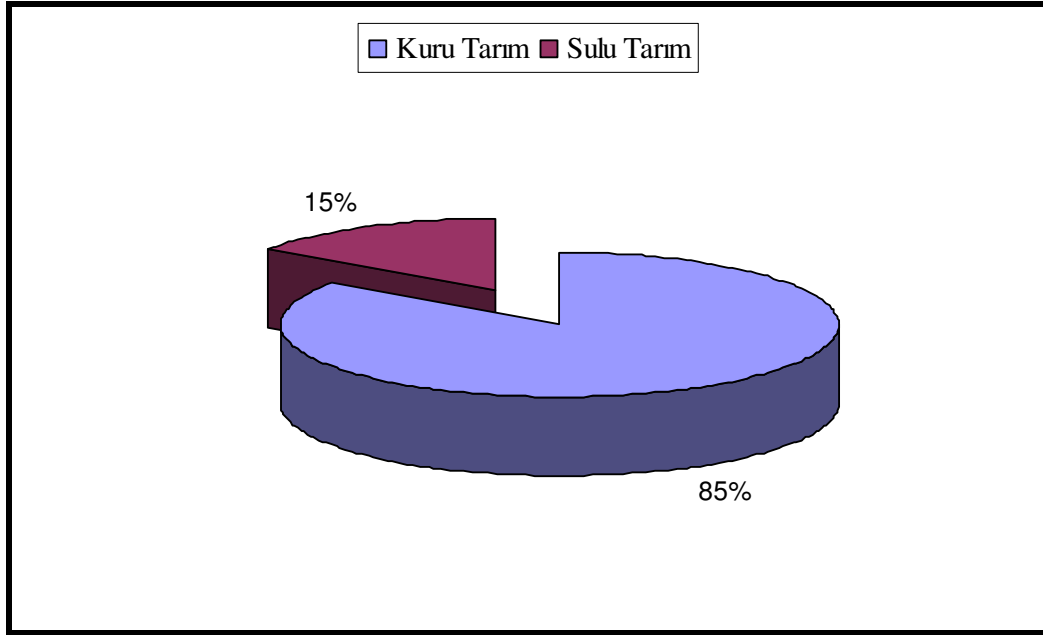
⁹² Erol TÜMERTEKİN, *İktisadî Coğrafya*, (İst. Üniv. Edeb. Fak. Yay. No:1703, İstanbul, 1972), s.23.

⁹³ TOKYAY.,a.g.t.,s.79.

⁹⁴ Mustafa ÖZDEMİR, "Ayancık İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst., 1996), s.116.

3.2. TARIM VE HAYVANCILIK

Araştırma sahasında tarımsal faaliyet, ziraat ve hayvancılık olarak kendini göstermektedir, ilçe merkezinde ormancılık görülmemektedir. Sahada sulama alanının az olması yöre halkını daha çok kuru tarıma ve hayvancılığa itmiştir. Arazilerin parçalı olması makineli tarıma geçişi zorlandırmıştır. Yağışın ilkbahar ayında görülmesi, kış mevsiminin çok soğuk geçmesi ve yılın ilk donlarının eylül ayından itibaren başlaması vejetasyon süresinin bitki yetiştirmeye elverişsiz hale getirmektedir. Ayrıca tarımsal üretimde pazarlama sıkıntısı olması, yörenin tarımınla ilgili başlıca sorunlarını oluşturmaktadır. İlçe merkezinde zirai faaliyet daha çok Yeni Mahalle’de yoğunlaşmıştır. Altıntaş Belediyesi 1995 yılı imar planına göre ilçe merkezi ekilebilir arazisi 5185 dekar olarak verilmiştir. Ekilebilir arazinin 4394 dekarında kuru tarım 791 dekarında ise sulu tarım yapılmaktadır. Kuru tarım toplam tarım arazisini % 84,8’ini oluşturmaktadır (Şekil 35).

Şekil 35: Altıntaş İlçe Merkezi Ekilebilir Arazinin Tarım Çeşidine Göre Dağılımı

İnceleme alanında ekilebilir arazilerin tarımı yapılan ürün gruplarına göre dağılımına bakıldığında sahada en fazla sanayi tarımı yapıldığı görülmektedir. Toplam

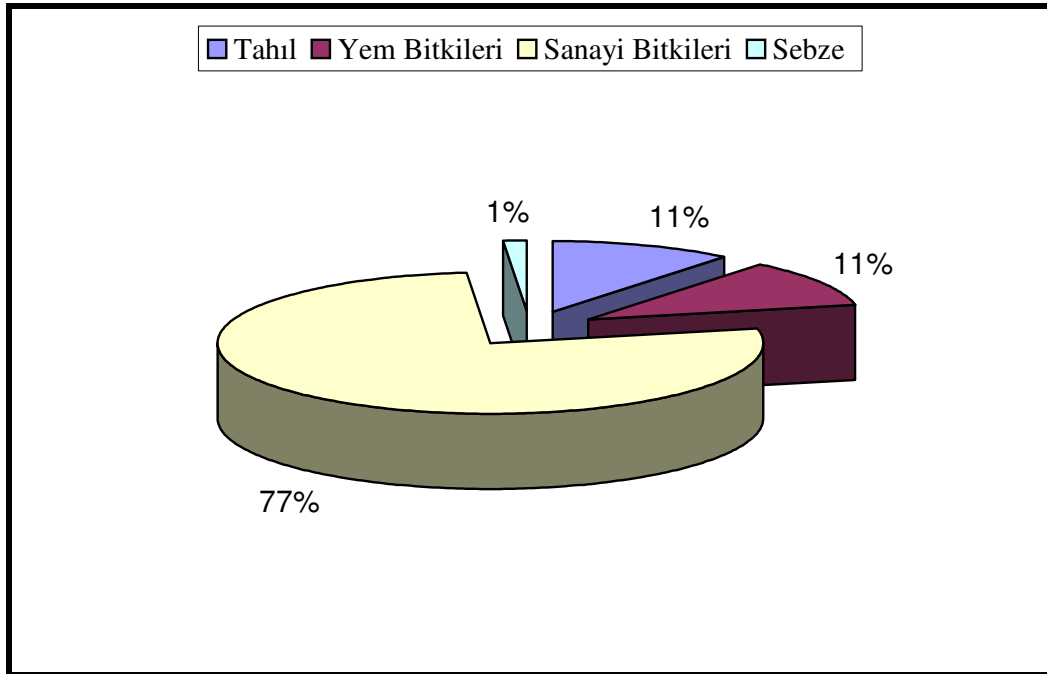

tarım arazisinin 309,7 dekarında sanayi bitkileri üretimi yapılmaktadır (Tablo 45, Şekil 36). İnceme alanında müstakil meyve bahçesi yoktur.

Tablo 45: Altıntaş İlçe Merkezinde Ekili Arazilerin Tarımı Yapılan Ürün Grubuna Göre Dağılımı (2006).

Arazinin Kullanım Şekli	Arazinin Yüz Ölçümü (Dekar)
Sanayi Bitkileri	309,7
Sebze	5,1
Tahıl Tarımı	44,1
Yem Bitkileri	43,2
Toplam	402,09

Altıntaş İlçe Tarım Müdürlüğü Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 36: Altıntaş İlçe Merkezinde Ekili Arazilerin Tarımı Yapılan Ürün Grubuna Göre Dağılımı.

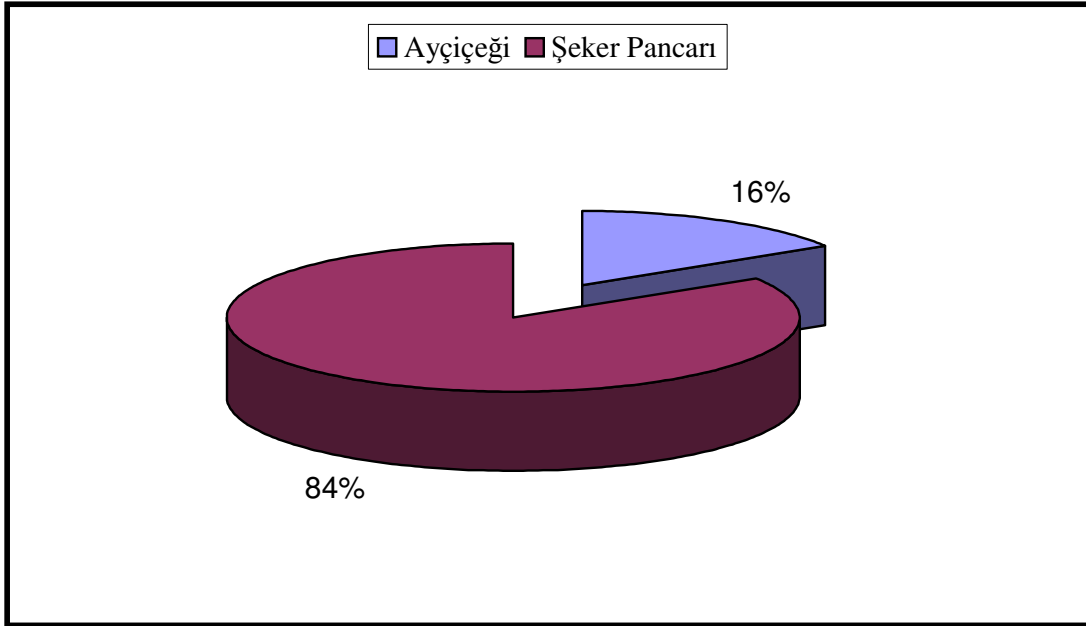
Sanayi bitkileri, ham madde niteliği taşımasından dolayı ekonomimiz için oldukça önemlidir. Araştırma sahasında iki tür sanayi bitkisi üretilmektedir. Ekim alanı en fazla olan sanayi bitkisi şeker pancarıdır. Sahada 260 dekarlık alanda şeker pancarı ekimi yapılmakta olup toplam alanın % 84'üne karşılık gelmektedir. Altıntaş ilçe

merkezinde tütün, haşhaş, ayçiçeği, susam gibi sanayi bitkileri üretilmezken 49,7 dekarlık bir alanda ayçiçeği ekimi yapılmaktadır(Tablo 46 ; Şekil 37).

Tablo 46: Altıntaş İlçe Merkezi Sanayi Bitkilerinin Ekim Alanına Ve Üretim Miktarına Göre Dağılımı (2006).

Bitki Türü	Ekiliş Alanı (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)
Ayçiçeği	49,7	84	10,2
Şeker Pancarı	260	16	1092
Toplam	309,7	100,0	1102,2

Altıntaş İlçe Tarım Müdürlüğü Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

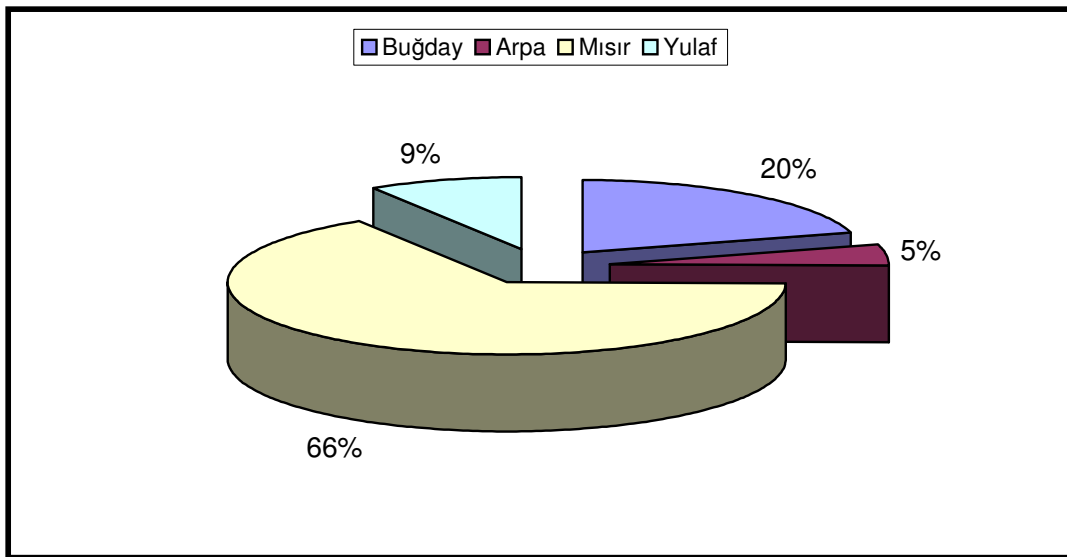
Şekil 37: Altıntaş İlçe Merkezi Sanayi Bitkilerinin Ekim Alanına Göre Dağılımı.

Tahıl tarımı Altıntaş'ta 44,09 dekarlık bir alanda yapılmaktadır. Tahıl tarımı yapılan alanda en fazla mısır ekimi tespit edilmiştir. Sırasıyla ilçe merkezinde buğday, yulaf ve arpa ekimim görülmektedir (Tablo 47 ; Şekil 38). Sahada mısır ekiminin fazla olmasının nedeni, mısırın slaj olarak hayvan besiciliğinde kullanılmasındandır. Her ne kadar ilçe merkezi üretiminde buğday az görülmekte isede Altıntaş İlçe genelinde en fazla üretilen tarım ürünü buğday olmaktadır. Altıntaş İlçesi bu yönüyle Kütahyanın adeta tahıl ambarıdır. Buğdayın ilçe genelinde bu kadar fazla üretimi ilçe merkezinde tarıma dayalı sanayiye geliştirmiştir. Nitekim İnceleme alanında 6 adet un fabrikası bulunmaktadır.

Tablo 47: Altıntaş İlçe Merkezi Tahıl Tarımı Yapılan Arazinin Tahıl Türlerine ve Üretim Miktarına Göre Dağılımı (2006).

Tahıl Türü	Ekiliş Alanı (Dekar)	%'si	Üretim (Kg.)
Arpa	2,18	4,9	980
Buğday	9,01	20,4	3700
Mısır	29,00	65,8	145.000
Yulaf	3,90	8,8	1170
Toplam	44,09	100,0	150.850

Altıntaş İlçe Tarım Müdürlüğü Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şekil 38: Altıntaş İlçe Merkezi Tahıl Bitkilerinin Ekim Alanına Göre Dağılımı

Araştırma sahasında ekilebilir arazinin 43,2 dekarında yem bitkileri tarımı yapılmaktadır. Sahada hayvancılığın önemli bir geçim kaynağı olması yem bitkileri üretimini artırmıştır. Nitekim tahıl tarımı yapılan arazi ile yem bitkileri tarımı yapılan arazi arasında çok büyük bir fark yoktur. Altıntaş ilçe merkezinde 18,1 dekarlık ekim alanı ile korunga birinci sırada yer almaktadır. Sırasıyla ilçe merkezinde yonca ve fiğ ekimi yapılmaktadır (Tablo 48).

Tablo 48: Altıntaş İlçe Merkezi Yem Bitkilerinin Ekim Alanına Ve Üretim Miktarına Göre Dağılımı (2006).

Türü	Ekiliş Alanı (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)
Fiğ	8,3	19,2	4,4
Korunga	18,1	41,9	9,1
Yonca	16,8	38,9	16,8
Toplam	43,2	100	30,3

Altıntaş İlçe Tarım Müdürlüğü Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

İnceleme alanında 5,1 dekarlık alanda sebze üretimi yapılmaktadır. Sebze üretimi karışık sebze olarak görülmektedir. Domates, biber, marul, soğan, tere, roka gibi sebze türleri ekonomik amaçlı olmayıp, yöre insanının kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla üretilmektedir.

Tarla tarımının önem kazandığı kırsal yerleşmelerde de hayvancılık önemli bir faaliyet kolu olarak yürütülmektedir⁹⁵. Nitekim, Türkiye günümüzde hayvan varlığı bakımından Avrupa'da birinci, dünyada ise 7. sırada yer almaktadır⁹⁶. Ülkemiz için oldukça önemli olan bu faaliyet Araştırma sahası içinde önemlidir.

Araştırma sahasının yüzey şeklinin elverişliliği, taban suyu seviyesinin yüksek olmasından dolayı görülen otlaklar hayvancılığı geliştirmiştir. İnceleme alanında hayvancılık tarımda da olduğu gibi Yeni Mahalle'de yoğunlaşmıştır.

⁹⁵ ÖZAV, a.g.e., s.153.

⁹⁶ Cemalettin ŞAHİN ve Hayati DOĞANAY, *Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, (Ders Kitapları Yay., İstanbul, 1998), s.151-152.

Altıntaş ilçe merkezinde 751 Sığır, 2000 koyun, 100 keçi, 15 yük hayvanı, 846 arı bulunmaktadır. İnceleme alanında yük hayvanının az olması, tarımda makineleşmenin fazla olmasının bir göstergesidir. Bitki örtüsünün keçi üretimine uygun olmaması, sahada keçi üretimini azaltmıştır. Nitekim keçi inceleme alanında en az görülen hayvan türüdür. İnceleme alanında en fazla koyun üretim yapılmaktadır. Topoğrafyanın düzlüğü ve Step bitki örtüsü koyun üretiminin artırılmasında etkili olmuştur. İnceleme alanında 846 kovan arı bulunmaktadır. Arıcılık mevsimlik karakter göstermektedir. Yazın ilçe merkezinin etrafındaki çiçeklerin bol, bitki örtüsünün gür olduğu alanlara yerleştirilen arılar, kışın iklimim daha ılıman olduğu Manisa, İzmir, Aydın gibi illere göç etmektedir.

Altıntaş İlçe Tarım Müdürlüğü 2006 yılı Doğrudan Gelir Desteği Kayıtlarına göre İnceleme alanında 238 kayıtlı çiftçi ailesi tarımsal faaliyette bulunmaktadır. Tarımsal faaliyet daha çok Yeni Mahalle'de yoğunlaşmıştır. Tarımsal üretim daha çok yöre halkına pazarlanarak tüketilmekle birlikte civar merkezlere de satımı yapılmaktadır.

Fotoğraf 14: Büyükbaş Hayvanlardan Sığırın Beslenme Alanlarından Bir Görünüş.

3.2. SANAYİ

Topraktan ve hayvanlardan elde edilen hammaddelerin veya yarı işlenmiş maddelerin fabrika ve atölyelerde işlenerek kullanıma ve tüketime hazır hale getirilmesi işlemlerine sanayi faaliyetleri denir⁹⁷. Sanayi faaliyetlerini ilkel imalat sanayisinden ayıran önemli noktalardan biri üretimin hammadde, enerji kaynağı, pazar, yatırım, ulaşım ve hizmetlerle olan ilişkisi ile ekonomik faaliyetlerin çoğalmasını ve karşılıklı ilişkilerin güçlenmesine neden olmuştur⁹⁸. Araştırma sahasında Modern sanayi fazla gelişmemiştir. İlçe merkezinde 6 adet un fabrikası bulunmaktadır.

İnceleme alanında; Altıntaş Un ve İrmik Sanayi, Akça Un, Yeldeğmez Un Fabrikası, Ceylanlar Un Fabrikası, Akbulut Un Fabrikası, Şabanoğlu Un Fabrikası olmaz üzere altı adet un fabrikası bulunmaktadır. İnceleme alanında bulunan un fabrikalarının tamamı hammadde ihtiyacını Altıntaş Ovasında üretilen buğdaylardan karşılamaktadır. Mamuller daha çok Kütahya, Uşak, Afyon, Eskişehir, İzmir gibi yakın illere pazarlanmaktadır. Sahada bulunan un fabrikalarının istihdamı ve üretimi mevsimlere göre farklılık göstermektedir. Yazın üretim artarken kış aylarında üretim azalmakta buna bağlı olarak istihdam da azalmaktadır (Tablo 49).

Tablo 49: Altıntaş İlçe Merkezinde Bulunan Un Fabrikalarının Günlük Kapasitesi Ve İstihdam Durumu (2006)

Fabrika Adı	Günlük Kapasite (Kg)	İstihdam (En az ve En çok)
Akbulut Un Fabrikası	25.000	5 – 10
Akça Un	60.000	10 – 25
Altıntaş Un ve İrmik Sanayi	42.500	10 – 25
Ceylanlar Un Fabrikası	22.500	5 – 10
Şabanoğlu Un Fabrikası	22.500	5 – 10
Yeldeğmez Un Fabrikası	22.500	5 – 15

Bilirkişilerce Yapılan Mülakat Sonucunda Hazırlanmıştır.

⁹⁷ ŞAHİN, DOĞANAY ve ÖZCAN, *a.g.e.*, s.422.

⁹⁸ Erol TÜMERTEKİN, Nazmiye ÖZGÜÇ, *Ekonomik Coğrafya*, (Çantay Kitabevi, İstanbul,1995), s.378.

İnceleme alanında Mermer yatakları da bulunmaktadır. gri renkte bulunup bazı özel şirketler tarafından işletilmektedirler. Sanayi daha çok atölye tipi olarak görülmektedir. Bu işyerleri daha çok bakım onarım işlerinin yapıldığı küçük çaptaki işletmelerdir⁹⁹. Atölye tipi sanayi daha çok Bozbay Mahallesi'nde bulunan sanayi sitesinde faaliyet göstermektedirler. Sanayi sitesi 4560 m² lik alana kurulmuş olup 76 dükkan barındırmaktadır. Sitede, başta oto tamiri olmak üzere, kaynak, kaporta, oto elektrik, egzoz sanayi ve demir doğrama atölyeleri bulunmaktadır (Tablo 50). Sanayi sitesinin yanında ilçenin değişik yerleşimlerinde atölye tipi sanayi görülmektedir.

Tablo 50: Altıntaş İlçe Merkezinde Atölye Tipi İşletmelerin Mesleklere Göre Dağılımı (2005).

İş Yeri Türü	Sayısı	%'si	İşyeri Türü	Sayısı	%'si
Marangoz	12	10,0	Değirmenci	3	2,5
Camcı	6	5,0	Fotoğrafçı	4	3,3
T.v – Radyo Tamiri	5	4,2	Traktör Tamircisi	9	7,5
Oto Lastik Tamiri	5	4,2	Oto Tamircisi	34	28,3
Ayakkabı Tamiri	5	4,2	Zirai Alet Tamiri	3	2,5
Terzi	2	1,7	Hızarcı – Mobilyacı	8	6,7
Demir Doğrama	14	11,7	Mandıra	2	1,7
Soba Tamiri	2	1,7	Yağ İmalatçısı	1	0,8
Sihhi Tesisatçı	3	2,5	Pastacı	2	1,7
Toplam				120	100,0

Altıntaş Esnaf ve Sanatkarlar Odası Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

⁹⁹ YÜKSEL.,a.g..tez.,s.125.

3.4. TİCARET

Genel anlamda kazanç elde etmek amacıyla hizmet alıp-satma işlerine ticaret denir. Ticaret bütün ekonomik faaliyetler sonucunda elde edilen mal ve hizmetlerin alıp-satma işlerini kapsar¹⁰⁰. Araştırma sahası Uşak, Afyon, Eskişehir, Kütahya gibi yerleşim birimlerine nispeten uzaktır. Bu durum İnceleme alanını etrafındaki daha küçük yerleşim birimleri için ticari merkez haline getirmiştir. Bunun yanında etrafında tarım üretiminin ön planda olması tarıma dayalı ticaretin artmasına sebep olmuştur. Nitekim ilçe merkezinde 13 ayrı sektörde toplam 69 esnaf tarıma dayalı ticaret yapmaktadır (Tablo 51).

Tablo 51: Altıntaş İlçe Merkezinde Tarım Kaynaklı İşletmelerin Mesleklere Göre Dağılımı (2005).

Tarımsal Faaliyete Dayalı Ticari Sektör	İşyeri Sayısı	%'si
Biçer Döver İşletmecisi	2	3,2
Değirmenci	3	4,8
Et Mangal	2	3,2
Hızarcı	6	9,7
Kerestecilik	1	1,6
Mandıra	2	3,2
Mobilya İmalatı	2	3,2
Traktör Tamiri	11	17,7
Yağ İmalatçısı	1	1,6
Zahireci	24	38,7
Zirai Alet Tamiri	3	4,8
Zirai İlaç Satımı	5	8,1
Toplam	62	100,0

Altıntaş Esnaf ve Sanatkarlar Odası Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

¹⁰⁰ ŞAHİN, DOĞANAY ve ÖZCAN, a.g.e., s.454.

Araştırma sahasından çevre illere tarım ürünleri ve un satımı yapılırken çevre illerden ilçe merkezine gıda, giyim, inşaat gibi ürünler satın alınmaktadır. İnceleme alanında ticaret, genel olarak perakende ticaret özelliği göstermektedir. Bununla birlikte un ve hayvan ürünleri toptan olarak pazarlanmaktadır. Altıntaş ilçe merkezinde ticari işyerlerinin sayısı ve faaliyet türü tablo 52'de gösterilmiştir.

Tablo 52: Altıntaş İlçe Merkezinde Ticari İşyerlerinin Sayısı ve Faaliyet Türleri (2005).

Faaliyet türü	İşyeri Sayısı	Faaliyet Türü	İşyeri Sayısı
Ayakkabıcı	6	Tekel Ürünleri	11
Bakkal-Tekel Bayi	98	Tamirci	52
Berber	18	Marangoz	20
Dayanıklı Tüketim Mal.	18	Oto Yedek Parça	7
Hırdavatçı	3	İnşaat	5
Kahvehane	85	Eczacı	1
Kasap	9	Petrolcü	3
Kırtasiye	7	Demir Doğrama	12
Konfeksiyon-Tuhafiye	13	Sarraf	5
Lokanta (Gıda)	39	Fotoğrafçı	5
Radio-T.v Tamircisi	5	Diğerleri	11
Seyyar Satıcı	29	Değirmenci	3
Terzi	2	Demirci	14
Zirai Ürünler	29	Nakliyecisi	14
Toplam			524

Altıntaş Esnaf ve Sanatkarlar Odası Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Ticari aktivite haftanın cuma günleri daha da yoğunluk kazanmaktadır. İlçe merkezinde Hürriyet Mahallesi'nde geniş bir alanda kurulan yerel pazara, çevre il ve ilçelerden çok sayıda seyyar satıcının yanı sıra kırsal yerleşmelerden gelen köylüler de katılmaktadır. Halk pazarında giyim, manav, zeytin, kuru yemiş gibi ürünler satılmakta olup seyyar satıcıların çoğu Afyon'dan gelmektedir. Kent içinde tek merkezden söz edilebilir. Hürriyet Caddesi ile onu dik kesen Gediz Caddesinin merkeze yakın bölümleri ticaretin yoğunlaştığı bölümlerdir. Merkez olarak nitelendirilebileceğimiz bu bölümde, yapıların zemin katlarında ticari fonksiyonlu birimler barınmaktadır¹⁰¹ (Fotoğraf 15).

Fotoğraf 15: Altıntaş'ta Ticari Aktivitenin Yoğunlaştığı Hürriyet Caddesinden Bir Görünüm.

3.5. ULAŞIM

Ulaşım ekonomik coğrafyanın önemli bir kolu olup, genel anlamı ile insan ve eşyanın bir yerden diğer bir yere taşınması faaliyetidir¹⁰². Araştırma sahasında demiryolu ve havayolu ulaşımı bulunmamaktadır. Altıntaş Belediyesi Fen İşleri

¹⁰¹ NURHAL.,a.g.plan.,12.

¹⁰² Erol TÜMERTEKİN ve Nazmiye ÖZGÜÇ, *Ulaşım Coğrafyası*, (İst. Üniv. Coğ. Enst. Yay. No:2053, İstanbul, 1987), s.1.

Müdürlüğü tarafından verilen bilgilere göre Altıntaş ilçesine Kuyucak Köyü ile Alibey Köyü arasında Pusan mevkiine havaalanı yapılması planlanmıştır. Söz konusu havaalanı, 3 km² kamulaştırma alanı, 10.000 km² üst yapı kapalı alanı, 2 yurt içi ve 2 yurt dışı kapısı bulunan ve aynı anda 4 uçağın inip kalkabileceği 3500 m. pist uzunluğuna sahip olacaktır. Havaalanı için kamulaştırma bitirilmiş olup, yapımına 2007 yılında başlanacaktır¹⁰³.

Altıntaş ilçe merkezi yolları, yerel yönetim tarafından asfalt ve kilit taş ile kaplanmıştır. Kent içi ulaşım ağının % 70 lik bölümüne, 2006 yılı itibariyle 75.000 m² lik kilit taş döşemesi yapılmıştır. Altıntaş ilçe merkezinin köylerine olan yollarının büyük bir bölümü asfaltdır. Altıntaş Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğünün verdiği bilgilere göre sadece Kuyucak – Çayırbaşı arası (4 km.) ile Karaağaç Köyü – Eydemir Köyü (10 km.) arası stabilize yol olup diğer tüm yollar asfalt kaplıdır. Yolu olmayan köy yoktur. Kış aylarında şehrin, yüksekte kalan köylerle olan ulaşımı kar nedeniyle ara sıra kesilmektedir. Yörenin köylerle olan bağlantısı köy minibüsleri ve şahısların kendi vasıtaları ile sağlanmaktadır.

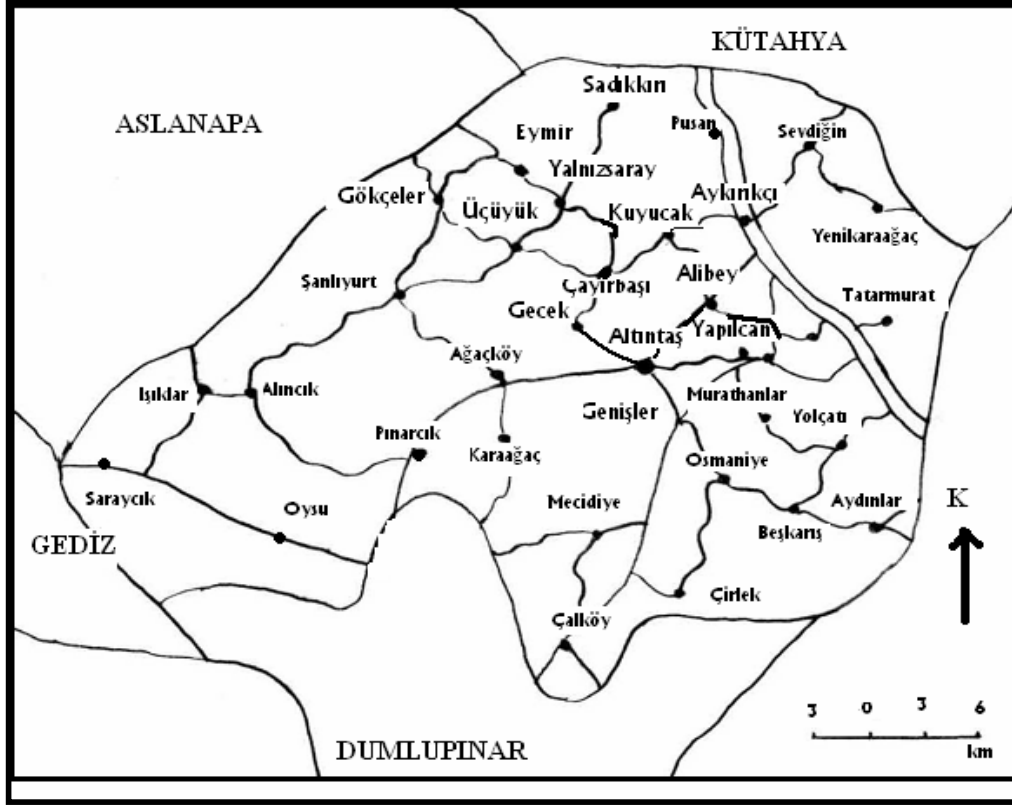
İnceleme alanından civar illere karayolu ulaşımı görülmektedir. Kütahya'ya her saat başı araba bulunmaktadır. Altıntaş–Kütahya arası 49 km. olup, yol tamamen asfaltdır. Kışın yol üzerinde zaman zaman buzlanma meydana gelmektedir. Altıntaş–Uşak arası 95 km.'dir. Uşak–Afyon karayoluna 38 km.'lik yol ile bağlanmaktadır. Yolun tamamı asfalt olup, arazinin özelliğinden dolayı yer yer virajlar görülmektedir. Kışın şiddetli kar yağdığında geçici olarak yol kapanabilmektedir. Altıntaş–Afyon arası 63 km.'dir. Altıntaş ilçe merkezi, Afyon–Kütahya karayoluna kuzeyden 8 km.'lik yol ile bağlanmaktadır. İlçe merkezinde Hürriyet Caddesi adını alan bu güzergah ilçe merkezinden batıya doğru yönelmekte ve Gediz'e ulaşmaktadır.

Araştırma sahasının komşu ilçelerle olan ulaşımına bakıldığında, Altıntaş ilçe merkezi ile Gediz arası 87 km. olup, yol asfaltdır. Arazinin morfolojik yapısından dolayı yol çok virajlı ve dardır. Kışın yol üzerinde buzlanma meydana gelmekte, karın çok yağdığı zamanda yol, geçici olarak ulaşımına kapanmaktadır. Araştırma sahası ile Aslanapa arası 80 km.'dir. Kuş uçuşu 32 km. olan iki ilçe arasındaki mesafeye arazinin morfolojik yapısından dolayı il yolu yapılmamıştır. İlçe merkezinden Aslanapa'ya, Kütahya üzerinden ulaşım sağlanmakta olup, bu da mesafeyi artırmaktadır. Her ne

¹⁰³ Kütahya Haftalık siyasi yerel gazete www.tellal.com.tr

kadar iki ilçe arasında il yolu olmasa da yöre halkı Gecek – Yalnızsaray – Eymir tali karayolunu, uygun mevsim şartlarında kullanarak Aslanapa'ya ulaşabilmektedir.

Araştırma sahasında ulaşım faaliyetlerinin düzenlendiği bir otogar yoktur. Çeşitli ulusal ulaşım firmaları kiralamış oldukları bürolar vasıtasıyla yöre halkına hizmet etmektedir. En yakın havaalanı Uşak ve Eskişehir ilinde, Deniz Limanı ise İzmir ve İstanbul illerinde bulunmaktadır.

Harita 10: Altıntaş Ulaşım Haritası.

3.6. TURİZM

Altıntaş turistik değerler açısından oldukça zengin bir yöredir. Sahada kalkolitik buluntuların yanı sıra İlk Tunç Çağı'na tarihlenen yerleşim yerlerine rastlanmıştır. Antik dönemde SOA olarak sikke ve yazılı kaynaklarda geçmektedir. Bölge arkeolojik açıdan oldukça zengindir. Antik yerleşimi tespit edilen yerler, Akçaköy, Çayırbaşı, Gecek, Yayla, Gökçeler, Üçhöyük, Altıntaş, Alibeyköy, Yalnızsaray, Oysu, Pınarcık, Aykırıkcı, Osmanlıye, Beşkarış, Çakırsaz, Erenköy, Sevdğin, Genişler, Yenikaraağaç Köyleridir. Bu yerleşmenin tarihini İlk Tunç Çağı'na kadar dayandırmaktadır. Ayrıca Altıntaş, zengin mermer yataklarından dolayı antik çağ yerleşimleri için mermer

ihtiyacının karşılandığı merkez olmuştur. Nitekim Aızanoı antik kentinin tüm mermerlerinin buradan getirildiği bilinmektedir. Pınarcık (antik adı Abya) bir Roma devleti şehri olup kendi adına sikke bastırmıştır. Osmaniye köyünde müze müdürlüğü tarafından yapılan arkeolojik kurtarma kazısında Roma Dönemine ait (M.S II-III. y.y) bir anıtsal mezar ortaya çıkarılmıştır¹⁰⁴. İlçe genelinde 31 adet arkeolojik sit alanı, 5 adet nekropol sahası ve 5 adet anıt eser bulunmaktadır (Tablo 53,54,55).

Tablo 53: Altıntaş İlçesinde Bulunan Nekropol Alanlarının Bulunduğu Yere Göre Dağılımı (2007).

S.No	Nekropolun Adı	Bulunduğu Yer
1	Dedelik Nekropolü	Genişler Köyü
2	Genişler Nekropolü	Genişler Köyü
3	Kılıçlanmıs Nekropolü	Yeni Karaağaç Köyü
4	Nekropol	Akça Köy
5	Roma Köprüsü	Pınarcık Köyü

Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi (www.altintas.gov.tr.27.02.2007).

Tablo 54: Altıntaş İlçesinde Bulunan Anıt Eserlerin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı (2007).

S.No	Anıt Eserin Adı	Bulunduğu Yer
1	Alıncık Türbesi	Alıncık Köyü
2	Işıklar Türbesi	Işıklar Köyü
3	Selçuklu Dönemine Ait Antikan	Çakırsaz Köyü
4	Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtı	Zafertepeçalköy Beldesi
5	Zafer Anıtı	Zafertepeçalköy Beldesi

Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi (www.altintas.gov.tr.27.02.2007).

¹⁰⁴Kütahya Kültür Müdürlüğü Resmi Web Sitesi .(<http://www.kutahyakultur.gov.tr/web/altintas.aspx>)

Tablo 55: Altıntaş İlçesinde Bulunan Arkeolojik Sit Alanlarının Bulunduğu Yere Göre Dağılımı (2007).

S.No	Arkeolojik Sit Alanının Adı	Bulunduğu Yer
1	Abya Höyük	Pınarcık Köyü
2	Alibey Höyüğü	Alibey Köyü
3	Altıntaş Höyüğü	Altıntaş Köyü
4	Aykırıkçı Mezarlığı	Aykırıkçı Köyü
5	Beşkarış Höyüğü	Beşkarış Köyü
6	Boğaz Höyük	Pınarcık Köyü
7	Bozbay Höyük	İlçe Merkezi
8	Büyük Tümülüsü	Üçhöyük Köyü
9	Çaltepe Kalesi	İlçe Merkezi
10	Eren Höyüğü	Eren Köyü
11	Fosil Yatakları	Karaağaç Köyü
12	Gecek Köyü Höyüğü	Gecek Köyü
13	Gökçeler Höyüğü	Gökçeler Köyü
14	Güllüdede Tümülüsü	Osmaniye Köyü
15	Hebinin Höyüğü	Yayla Köyü
16	Höyüközü	Çayırbaşı Beldesi
17	I. Tümülüsü	Gökçeler Köyü
18	II. Tümülüsü	Gökçeler Köyü
19	Inanhöyük	İlçe Merkezi
20	Kaya Mezarları	Yeşilyurt Köyü
21	Kiniküstü Tepesi	Yeşilyurt Köyü
22	Korucuova Yerleşimi	Oysu Köyü
23	Kurtuluş Savaşı Tas Mevziler	Yeşilyurt Köyü
24	Orta Tümülüsü	Üçhöyük Köyü
25	Sariyer Höyük	Pınarcık Köyü
26	Sevdiğin Höyüğü	Sevdiğin Köyü
27	Tavsan Tümülüsü	Osmaniye Köyü
28	Üçhöyük Höyüğü	Üçhöyük Köyü
29	Yalnızsaray Höyüğü	Yalnızsaray Köyü
30	Yalnızsaray Mezarlığı	Yalnızsaray Köyü
31	Yüzbaşı Sakıp Efendi Şehitliği	Zafertepeçalköy Beldesi

Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi (www.altintas.gov.tr. 27.02.2007).

Altıntaş Kurtuluş savaşının en çetin geçtiği sahadır. Büyük Önder Atatürk'ün “Ordular İlk Hedefiniz Akdeniz'dir. İleri” tarihi emrini verdiği 1181 rakımlı Zafertepeçalköy Beldesi Altıntaş sınırları içinde kalmaktadır. Bu saha “Başkumandan Tarihi Milli Parkı” olarak koruma altına alınmış ve daha sonra günün anısına Zafer Anıtı, Şekip Efendi Anıtı ve Şehit Sancaktar Anıtı yapılmıştır. Zafer Anıtı gerek 30 Ağustos zaferinin ve bütünü ile kurtuluş savaşının, gerekse Türk Milletinin birlik ve beraberlik içinde olmasıyla zaferin kalıcı olabileceğini sembolize etmektedir. 1964 yılında yapılmasına karar verilen anıt 1972 yılında bitirilmiştir¹⁰⁵.

Fotoğraf 16: Zafertepeçalköy'de Bulunan Zafer Anıtından Bir Görünüm. (Fotoğraf Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesinden Alınmıştır www.altintas.gov.tr)

Zafertepeçalköy belediğinde ayrıca Şekip Efendi Şehitliği bulunmaktadır. Şehitlik 14. süvari tümeni 3. alayın 29 Ağustos günü düşmana karşı hücum ederken şehit olan Yzb.Şekip efendi ile aynı alaydan erler, Düzce Üsküp'ten Veysel Ömer, Veli Mehmet, Akhisar Tatasut'dan İbiş Ömer'in bulunduğu şehitliktir.

---

105 Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi (<http://www.altintas.gov.tr/tarihcevekultur.htm>)

Fotoğraf 17: Yüzbaşı Şekip Efendi Anıtından Bir görünüm. (Fotoğraf Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesinden Alınmıştır www.altintas.gov.tr)

Altıntaş İlçesinde kıyı bandı olmadığından deniz turizmi görülmemektedir. İlçe sınırları içinde bulunan; Karaçalı Yaylası, Eğrici Ova Yaylası, Kesik Söğüt Yaylası, Kıranelma Yaylası ile Murat Dağı trekking (doğada yürüyüş) sporuna uygundur.

Nesli tükenmekte olan ve uçarken kanat açıklığı 220 cm yi geçen Toy Kuşları Kuyucak, Yalnızsaray ve Pusan köylerinde görülmektedir (Fotoğraf 17). Toy Kuşlarının görüldüğü 19.200 hektarlık alan 06.05.1993 tarih ve 451/1018 sayılı Milli Parklar Genel Müdürlüğü yazısı ile koruma altına alınmıştır¹⁰⁶. Koruma altına alınan saha, engebesiz topoğrafya özelliğinde olup, karasal iklim görülmektedir.

Sonuç olarak Bünyesinde bir çok turistik değer barındıran Altıntaş, turizm bakımından gelişmemiştir. Bunun temel nedeni tanıtım eksikliğidir¹⁰⁷.

¹⁰⁶ Kütahya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Kütahya İli Çevre Durum Raporu, Kütahya,2005 s. 105.

¹⁰⁷ Lütfi ÖZAV, *Oltu İlçe'sinin Turizm Potansiyeli* (Atatürk Üniv. Güzel Sanatlar Enst. Derg., Sayı: 1,Erzurum,1195), s.75.

Fotoğraf 18: Toy Kuşlarından Bir Görünüm. (Fotoğraf Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesinden Alınmıştır www.altintas.gov.tr)

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnceleme alanını oluşturan Altıntaş ilçe merkezi, Ege Bölgesinin İç Batı Anadolu bölümünde yer almaktadır. İnceleme alanında Paleozoik, Tersiyer ve Kuaterner formasyonları görülmektedir. Araştırma sahası Aslanapa–Altıntaş–İhsaniye havzası içinde yer alır. Depresyon kuzeybatı güneydoğu eksenini boyunca uzanır ve tektonik kökenlidir. Depresyonun uzun eksenini ile fayların uzanışı birbirine paraleldir. Altıntaş söz konusu depresyonunu güney batısında, Çaltepe ile ovanın temas ettiği alanda kurulmuştur. İnceleme alanını en yüksek birimi Çaltepe'dir. Çaltepe 1204 m. lik rakıma sahiptir. Altıntaş yerleşiminin kuzey doğuya doğru gelişmesini Çaltepe doğal engeli sınırlandırmıştır. Saha ikinci derece deprem kuşağında bulunmaktadır. Bu nedenle yörenin jeolojik etüdü ayrıntılı bir şekilde yapılmalı deprem riski olan alanlar yerleşmeye açılmamalıdır.

Araştırma sahası iklim bakımından Marmara, Ege ve İç Anadolu iklim bölgeleri arasında kalmaktadır. Ortalama aylık sıcaklık yılın 6 ayında 10 °C'nin altında görülmektedir. Dolayısıyla vejetasyon süresi bitki yetiştirmeye elverişli değildir. Yaz mevsiminde sıcaklığın fazla, yağışın az olması sahada kuru tarım yapılmasına sebep olmuştur. İnceleme alanına yapılması planlanan Beşkarış barajının bir an önce bitirilmesi sulu tarımı artıracaktır. Ayrıca kış mevsiminde görülen kar ve buzlanma, yöre ulaşımını olumsuz etkilemekte yolların zaman zaman kapanmasına sebep olmaktadır.

İnceleme alanı Sakarya Nehri hidrografik havzası içinde kalmaktadır. Hidrografik özellikleri yer altı suları, kaynaklar ve akarsular olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir. Sahada çok sayıda boşa akan kaynak görülmüştür. Boşa akan bu kaynakların değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için detaylı jeofizik etütlerin yapılması faydalı olacaktır. İncelme alanında bataklık alanlar tespit edilmiştir. Bataklıkların kurutulması tarıma uygun hale getirilmesi, yöre ekonomisine katkı sağlayacaktır.

Altıntaş topraklarının % 48,96'sını Kahverengi Orman Toprakları oluşturmaktadır. İnceleme alanında 9785 dekar arazi bulunmaktadır. Bu arazilerin 2929 dekarlık bölümü (% 30) 7. ve 8. sınıf arazilerdir. Ekonomik olarak kullanılmayan bu tip arazilerin ormanlaştırılması gerekmektedir. İlçe genelinde 41044 hektarlık alanda eğim dik olarak tespit edilmiştir. Eğimin fazla olduğu bu alanlara koruyucu duvarlar yapılmalıdır.

Araştırma sahasının hakim bitki örtüsü steptir. Yörede görülen stepler antropojen karakterdedir. Yükseltinin nisbeten fazla, iklimin nemli özellik gösterdiği alanlarda ormanlar görülmektedir. Ormanlar genelde karaçam (*Pinus nigra*) ağaçlarından oluşmaktadır. Yörede özellikle Çaltepe mevkiinde görülen erozyonun temel nedeni bitki örtüsünün tahribidir. Bu amaçla kaçak kesimlere karşı önlem alınmalı ağaçlandırma çalışmalarına ağırlık verilmeli, Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak saha halkına bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır.

Altıntaş ilçe merkezinin İlk sayım döneminde 700 kişi olan nüfusu 2005 yılında 4442 kişiye ulaşmıştır. 78 yıllık devre içerisinde ilçe merkezinin nüfusu 3742 kişi artmıştır. Bu devrede, nüfus artış oranı % 634, yıllık ortalama artış oranı ise % 8,13 olarak gerçekleşmiştir. Nüfustaki bu artışa sadece doğal artışlar değil, çevreden olan göçlerde etkili olmuştur. Yıllar itibariyle nüfus ekonominin gelişmesi sağlık alanlardaki ilerlemelere bağlı olarak artarken, çeşitli sebeplerden dolayı gerçekleşen göçler nedeniyle azalmıştır. İnceleme alanın kadın erkek nüfus ile ilgili istatistiki veriler 1955 yılından itibaren tutulmaya başlanmıştır. Bunun en önemli nedeni ise Altıntaş'ın 1947 yılında ilçe statüsüne kavuşmasıdır. Genel olarak bakıldığında kadın nüfusun erkek nüfustan fazla olduğu görülmektedir. İlçe merkezinde 1960 ve 2000 sayım döneminde erkek nüfus kadın nüfusa göre fazlalık göstermekte iken diğer sayım dönemlerinde kadın nüfusun fazlalığı dikkat çekmektedir. Bunun en önemli sebebi ise İnceleme alanına diğer alanlardan iş bulmak amacıyla gerçekleşen göçlerdir. 2005 yılında ise, yörede kadın ve erkek nüfus oranı birbirine oldukça yaklaşmıştır. Nitekim, toplam nüfusun % 50,29'unu erkek, % 49,71'ini ise kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırma sahasında nüfusun % 7'lik bölümü okuma yazma bilmemektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfusun azaltılması için Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliğine gidilmesi faydalı olacaktır. Sahanın ilköğretim öğrencilerinde kız erkek dengesi görülürken, ortaöğretimde, erkek öğrencilerin fazlalığı dikkat çekmektedir. Ayrıca ortaöğretime devam eden öğrenci sayısında ciddi azalma tespit edilmiştir. İnceleme alanına ortaöğretim öğrencilerinin barınabileceği kız ve erkek pansiyonunun yapılması ortaöğretime devam etme oranını artıracaktır.

Altıntaş'ta sağlık hizmetleri Altıntaş Sağlık Ocağı ve Altıntaş Devlet Hastanesi tarafından yürütülmektedir. Sağlık Ocağında 5 doktor, 5 sağlık memuru, 10 ebe, 2 hemşire, iki çevre sağlık teknisyeni ile bir laborant yöre halkına hizmet vermektedir. Altıntaş Devlet Hastanesinde ise 4 pratisyen doktor, bir Diş hekimi, 10 sağlık memuru,

4 ebe, 7 hemşire, 4 röntgen teknisyeni, 3 laborant görev yapmaktadır. Hastanede uzman doktor olmaması dikkat çekicidir. Yörenin acilen uzman doktor açığının giderilmesi gerekmektedir.

Altıntaş ilçe merkezinde ekonomi, hizmetler sektörüne dayanmaktadır. Yöre halkının % 72'si geçimini hizmetler sektöründen sağlamaktadır. Yörede daha çok atölye tipi sanayi gelişmiştir. Modern sanayinin gelişmesi için yöreye yatırım yapacak iş adamlarına girdi bazında destek verilmesi gerekmektedir. Sahada yer alan mermer yataklarından elde edilen ham madde Afyon ve diğer merkezlerde işlenmektedir. Bu amaçla Altıntaş'a mermer işleme atölyeleri kurulması, yörenin istihdam ve ekonomik açıdan gelişimini artıracaktır.

Altıntaş Ovasında yaygın olarak bulunan Höyük, Tümülüs ve Ören yerlerindeki buluntulardan ilçenin M.Ö 4000 –3000 yıllarında yerleşmeye açıldığı anlaşılmaktadır. İnceleme alanında 5 mahalle bulunmaktadır. Saha toplu yerleşim özelliği göstermektedir. İlçede tiyatro, sinema gibi sosyal amaçlı konut bulunmamaktadır. Sahanın kültürel gelişmesini sağlamak için bu tip konutlara ihtiyaç vardır. İlçe merkezine acilen katı atık bertaraf tesisinin yapılması gerekmektedir. Sadece karayolu ulaşımı görülmektedir. Yollar şiddetli kar yağışının görüldüğü kış aylarında geçicide olsa kapanmaktadır. İnceleme alanında modern bir otogar tesisinin olmaması toplu ulaşımın en önemli sorunu olarak tespit edilmiştir.

İnceleme alanı turistik değerler açısından oldukça zengin bir yöredir. Altıntaş yöresinde kalkolitik buluntuların yanı sıra İlk Tunç Çağ'ına tarihlenen yerleşim yerlerine rastlanmıştır. Antik dönemde SOA olarak sikke ve yazılı kaynaklarda geçmektedir. Bu bölge arkeolojik açıdan oldukça zengindir. İlçe genelinde 31 adet sit alanı, 5 adet nekropol, 5 adet anıt eser bulunmaktadır. Büyük Önder Atatürk'ün "Ordular İlk Hedefiniz Akdeniz'dir. İleri" tarihi emrini verdiği 1181 m. rakımlı Zafertepeçalköy Beldesi Altıntaş sınırları içinde kalmaktadır. Bir çok turistik değer bulduğu yöre turizm bakımından gelişmemiştir. Bunun temel nedeni tanıtım eksikliğidir. Bu amaçla yöreyi tanıtıcı broşürler hazırlanmalı, ulusal medyaya bu değerler taşınmalıdır. Ayrıca sahada bulunan sit alanları restore edilmelidir.

KAYNAKLAR

- AKKUŞ Akif, *Jeomorfolojiye Giriş*, Öz Eğitim yayınları, Konya, Yay. No. 2, 1995.
- ARDEL Ahmet, KUNTER Ajun ve DÖNMEZ Yusuf, *Klimatoloji Tatbikatı*, İstanbul Üniv. Yay. No: 1123, İstanbul, 1969.
- ATALAY İbrahim, *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, META Basım ve Matbaacılık Hizmetleri, İzmir, 2005.
- *Toprak Coğrafyası*, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Fak. Yay. No: 8, İzmir, 1982), s.201-202
- *Türkiye Coğrafyası*, Ege Üniv. Basımevi, Bornova -İzmir, 1994.
- *Türkiye Vegetasyon Coğrafyası*, Ege Üniv. Basım Evi, İzmir, 1994c.
- DARKOT Besim, TUNCEL Metin, *Ege Bölgesi Coğrafyası*, İstanbul Üniv. Yay. No:2365, İstanbul, 1995.
- DENKER Tolun, Bedriye, *Yerleşme Coğrafyası Kırsal Yerleşmeler*, İstanbul Üniv. Yay. No: 2275 , İstanbul. 1977.
- DOĞANAY Hayati, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Gazi Büro Kitapevi, Ankara, 1994.
- *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay. No: 2982, İstanbul, 1997.
- *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Atatürk Üniv. Fen Edeb. Fak. Yay. No:98, Edeb. Kesimi Yay. No:62, Coğ. Böl. Yay. No:6, Erzurum, 1989.
- DÖNMEZ Yusuf, *Kütahya Ovası ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası*, İstanbul Üniv. Yay. No: 1759, İstanbul, 1972.
- *Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları*, İst. Üniv, Yay. No:2506, Coğ. Enst. Yay. No: 102, İstanbul, 1984.
- ERGENE Ahmet, *Toprak Bilimlerinin Esasları*, Atatürk Üniv. Yay. No: 586, Ziraat Fak. Yay. No: 267, Erzurum s.83.
- ERİNÇ Sırrı, *Klimatoloji ve Metodları*, İstanbul Üniv. Yay. No: 994, İstanbul, 1969.
- EROL Oğuz, *Genel Klimatoloji*, Ertem Büro, Ankara, 1984.
- GÖNEY Süha, *Büyük Menderes Bölgesinde Köy Meskenleri*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Dergisi, Sayı 18-19, İstanbul, 1973.
- GÜNGÖRDÜ Ersin, *Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Nobel Yay. Dağıtım, Ankara, 2001.

- İZBIRAK Reşat, *Türkiye 2*, Ankara Üniv.Dil Tarih Coğrafya Fak. Yay. No:300, Aankara Üniv. Dil Tarih Coğrafya Fak. Basımevi, Ankara, 1981.
- Bitki Coğrafyası. Ankara Üniv.Dil Tarih Coğrafya Fak. Yay. No: 266
Ankara,1976.
- NİSANCI Ahmet, *Klimatoloji*, Ondokuz Mayıs Üniv., Yay. No:59, Samsun, 1990.
- NURHAL S. Işık, *Altıntaş İmar Planı Araştırma Değerlendirme Çalışmaları* Yayınlanmamış Rapor Ankara 1995.
- ÖZAV Lütfi, *Oltu İlçe'sinin Turizm Potansiyeli*, Atatürk Üniv. Güzel Sanatlar Enst. Dergisi, Sayı: 1,Erzurum,1195.
- *Sivaslı İlçesinin Coğrafi Etüdü*, Afyon Kocatepe Üniv.Yay.No:30,
Afyon,2002.
- *Simav Depresyonu ve Çevresinin Coğrafi Etüdü*, Atatürk Üniv. Yay. No: 813 ,
Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No: 64, Erzurum, 1996.
- *Simav Depresyonu ve Çevresinde Geçici Yerleşme Şekilleri*, Türk Dünyası
Araştırma Derg., S.101, s.217-231, İstanbul,1996.
- ÖZDEMİR Mustafa, Ayancık ilçe merkezinin Coğrafi Etüdü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst., 1996.
- ÖZER İnan, *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişim*, Ekin Kitabevi, Başak Matbaacılık Ankara, 2004.
- ÖZGÜR E.Murat, *Türkiye Nüfus Coğrafyası*, Ankara, 1998, s.33.
- ŞAHİN Cemalettin ve DOĞANAY Hayati, *Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Ders Kitapları Yay., İstanbul, 1998.
- DOĞANAY Hayati, ÖZCAN Nihat Ali, *Türkiye Coğrafyası*, Gündüz Eğitim ve Yay., Ankara, 2005.
- *Türkiye Fiziki Coğrafyası*,Gündüz Eğitim ve Yay., Ankara, 2002.
- TANDOĞAN Alaettin, *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, Trabzon, 1998.
- TANOĞLU Ali, *Nüfus ve Yerleşme* İst. Üniv. Yay No: 1183, Edeb. Fak. Coğ. Enst. Yay.No: 145, İstanbul, 1966.
- TOKYAY Mustafa, Gediz Şehrinin Coğrafi Etüdü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniv. Sosyal Bilimler Enst. 2000.

- TUNÇDİLEK Necdet, *Türkiye İskan Coğrafyası. Kır İskanı*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Yay. No: 49, İstanbul, 1967.
- TÜMERTEKİN Erol ve ÖZGÜÇ Nazmiye, *Ulaşım Coğrafyası*, İstanbul. Üniv. Coğ. Enst. Yay. No:2053, İstanbul, 1987.
- *Beşeri Coğrafyaya Giriş*, Erenler Matbaası, İstanbul, 1984.
- *İktisadî Coğrafya*, İst. Üniv. Edb. Fak. Yay. No:1703, İstanbul, 1972.
- ÖZGÜÇ Nazmiye, *Ekonomik Coğrafya*, Çantay Kitabevi, İstanbul, 1995.
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Kütahya Şehri*, 1932.
- YÜKSEL Tuncer, Ulubey ilçe merkezinin Coğrafi Etüdü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi A.K.Ü Sosyal Bilimler Enst. Afyon, 2000.

İnternet ve Diğer Kaynaklar

- Altıntaş Belediye Başkanlığı
- Altıntaş Devlet Hastanesi
- Altıntaş Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanlığı
- Altıntaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
- Altıntaş İlçe Nüfus Müdürlüğü
- Altıntaş İlçe Tarım Müdürlüğü
- Altıntaş Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi
(<http://www.altintas.gov.tr/tarihcevekultur.htm>)
- Altıntaş Sağlık Ocağı
- ÇAYDERE Mustafa ile 9 Şubat 2007 Tarihinde Yapılan Sözlü Görüşme.
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, iklim Rasatları, Ankara, 2005.
- Devlet Su İşleri, Altıntaş Ovası Hidrojeolojik Etüt Raporu, Ankara, 1976.
- DİE Genel Nüfus Sayım Sonuçları, Ankara, 2000.
- Dumlupınar Üniversitesi Resmi Web Sitesi
(<http://www.dumlupinar.edu.tr/tr/akademik/myo/mk34/index.htm>)
- Genel Kurmay Başkanlığı. Şehir ve Kasabalar İşgal ve Kurtuluş Tarihleri . 1911 – 1922
Ankara. 1977.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kütahya İli Arazi Varlığı, İl Rapor No: 43, Ankara, 1992.

Kütahya Haftalık siyasi yerel gazete www.tellal.com.tr

Kütahya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Kütahya İli Çevre Durum Raporu, Kütahya, 2005.

Kütahya Kültür Müdürlüğü Resmi Web Sitesi

<http://www.kutahyakultur.gov.tr/web/altintas.aspx>